

D E
"
Græcæ Ecclesiæ
Hodierno Statu
E P I S T O L A.

Authore *Thoma Smith*, Ecclesiæ
Anglicanæ Presbytero, Collegii
B. Mariæ Magdalenaæ
Oxon. Socio.

Editio Secunda.
Ab Authore longè Auctior &
Emendatior.

LONDINI,
Væneunt apud *Mosem Pitt*, & *Samuel Carr*, in Cœmeterio D. Pauli,
A. D. M DCLXXVIII.

Div. 8

AMPLISSIMO VIRO, 281.9
D. JOSEPHO WILLIAMSON S662D
EQUITI AURATO,
SERENISSIMÆ

REGIÆ MAJESTATI

A

SECRETIS STATUS

E T

A SANCTIORIBUS CONSILIIS,

NEC NON

Societatis *Regie Londinensis*, ob
Scientiam Naturalem promoven-
dam, sub initiis Instaurati Regni,
Auspicato Institutæ,

P R A E S I D I.

0017 00000000

0018 00000000

0019

0018 00000000

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Libellum hunc, quem, ut importuus quorundam amicorum qui bac de re acriter quidem quotidianisque penne convitiis mecum egerint efflagitationibus quoquo modo satisfieret, ante triennium Oxonii typis Sheldonianis, favore & auspiciis plurimum reverendi in Christo Patris ac Domini D. Joannis Episcopi Oxoniensis & Navu, in publicam lucem extruseram, jam denuo limatum recoctumque in manus tuas redditurus, cum ea quæ facilioris magisque explicitæ enarrationis gratia, ubi stylus aut obscuritas aut angustia id mereri videbatur, altera bac editione subinde interseruntur, paucula sint vixque in censum referri debent, de expuncta prorsusque omissa, qua infantes recens natos sola vini

A 3   Eu-

Ad Lectorem.

Eucharistici specie donari afferueram periodo, te paucis momentum officii esse mei plane duco. Idem sane non unus alterve Romanae communionis obscuri homunciones, sed majorum gentium Scriptores non minus ingenii & eruditioris fama apud nos celebres quam apud suos fide, quotquot argumentum hoc sibi tractandum suscepere int, adeo expresse tantaque cum confidentia iverunt assertum, ut nisi quod veritas ut ut modesta in totum nolit opprimi, deploratissimi ingenii quenquam haberi juxta eosdem pene necesse sit, qui vel minimum ausit refragari. Horum verbi prolatis tabulis referre non videbitur inconsuetum. Ita Joannes Matthæus Caryophilus titulo tenus *Archiepiscopus Iconiensis in refutatione Pseudo-Christianæ ut ille loquitur, Catecheses Zacharæ Gergani, quam Romæ typis & impensis Congregacionis de propaganda fide A. C. 1631. in Lingua Græca vulgari edidit*, pag. 126. Εν ἐλέγχῳ τῆς ΚΑ βλασφημίας. Τὸ πλέον ἵι ερμαῖοι τὸν σπύρεον κοινωνεῖσι τὰ βρέφη τῆς φανερὰ εἰς τὸν ἐκκλησίαν βάπτυτας μέρον τὸν λαβίδα, καὶ εἰ.

Ad Lectorem.

εγγίζοντας τά χείλη τῦ βρέφους μέχρι αἱματού καὶ πτεύσαντι μέρον ποάτιμα γὰρ σάνη διὰ κοινωνίας σωτῆρι τῶν βρεφῶν.
h. e. *Eodem Authore Paraphrasta-*
Certum est communionem infantibus dari in Ecclesiis publice à Græcis solo sanguine, nimis intingendo eorum labella, talemque Communionem à Græcis haberi pro sufficientissima. *Idem in censura confessionis fiduci editæ a Cyrillo Lucari Patriarcha Constantinopolitano, Romæ 1631.* 80 pag. 49. eadem fere verba repetit: Græci ad hunc diem infantibus etiam communionem dant, intingendo raptum labella eorum modicissimo sanguine, & communionem hanc infantibus sufficientissimam credunt, b. e. Græce, prout illæ verba ab eodem Authore redduntur, Ἐν διποδοκυριασίᾳ καὶ ηὔπανεργει τῆς Κυρίλλου ὥμελογίας *Romæ 1632.* 80 pag. 99. Εἰθιτοί τοῖς Γερμανοῖς μέχεται σύμμεεον μεταδιδόνται τῆς Σειολάτης κοινωνίας καὶ αὐτοῖς τοῖς αρπιτόχοις βρέφεσιν ἔπιτιται ομένης τοῖς αἴταλοῖς χέλεσιν αἱματοῦ ὀλιγοῦ, καὶ ταύτην αὐτὴν ἡγενταὶ κοινωνίαν αὐταριεῖσθαιν. Jacobus Goranus ordinis FF. Prædicatorum in commentariis in Ἔυχελόγῳ Græcorum,

Ad Lectorem.

pag. 374. b. ubi postquam Hugonis
Victorini verba citasset quæ hoc mo-
do desimunt, nempe, ergo (si sine pe-
riculo fieri potest) juxta primariam
Ecclesiæ institutionem Sacramentum
Eucharistiaæ in specie sanguinis est
tradendum quæris; immediate sub-
jungit, quod & factitant Græci: nam
cochleari, quod λαβίδα dicunt, sacro
sanguine intincto, guttulam è calice
educentam pueri lingua exsugendam
apponunt. Denique Leo Allatius vir
sane Græce eruditissimus, sed quem,
dum in adversarios quoscunque ani-
mose invehat, saepe saepius trans-
versum rapit mala animi intemperies,
De Ecclesiæ Occidentalis atque Ori-
entalis perpetua confessione, lib. 3.
cap. 9. sect. 6. pag. 1049. Eucharistiaæ
Sacramentum, in quo verum Christi
Corpus & verum sanguinem profiten-
tur in pane fermentato conficiunt: &
sub utraque specie sumunt, qui com-
municant in Ecclesia: quod etiam
pueris & infantibus sub unica specie
vini concedunt. Horum vero testimo-
niis, quibus nihil aut expressius aut
testatus in cuiuspiam rei controversæ
veritatem firmandam dici potuisse
primo

Ad Lectorem.

primo aspectu videtur, nisi de testibus tanquam inidoneis & male prorsus fidei in nuda facti relatione submoven-
dis quispiam postulaverit, appendicis loco subjungam, quod mihi dum Parisiis agerem in colloquio cum quodam Gra-
ca Ecclesiae Episcopo, quem illic conveneram, habito contigerit. Cum ille, hic de re consultus, vinum Eu-
charisticum solummodo infantibus in os exhiberi in cochleari exsugendum acriter & dogmatice, quasi omnes ritus Ecclesiasticos, qui hodie in usu sunt, penitissime edoctus, contendisset, quo viri impetum aliquatenus coer-
cerem, submonui verba B. Salvatoris, quae apud S. Joannem cap. vi. occur-
runt innuere videri, eandem percipiendi Sacramenti sub utraque specie necessitatem omniibus & singulis impossum iri (neque enim infantes illic excipiuntur, neque ipsi Laicos ab integra communione arcent) se a difficultate, qua premebatur, hoc ludicro commento egregius cavillator expedi-
endum credidit, infantes nimurum prætenellæ ætatis infirmitatibus car-
nis vescendæ neutiquam compotes esse, quamque non esse proprium eorundem

alii.

Ad Lectorem.

alimentum, quasi stomachi ad Sancti panis vel unicam particulam digerendam non satis caloris in se habuissent.

Vnde vero iste zelus & haec confidetia ritum hunc Græcis vendicandi ortum habuerint, quibusque de causis praxin hanc quasi certissimam omnisque dubii expertem admitti adeo impendio velint, quos supra allegavi Scriptores, neque obscurum est neque incompertum. Hoc enim modo Ecclesiæ Romanæ, quam mutilati Sacramenti & violatæ institutionis Christi ream peragunt ipsi quoque Græci, honori optime consultum videbatur. Pari enim ratione illis vinum Laicis ac his panem infantibus subtrahere fas erit: quasi hoc in utriusque Ecclesiæ excusationem, modo Græci id sensissent, aliquo cum juris praetextu debuisset proferri. Illud in praesenti controversum nolo, nec hujusmodi litibus memet immisceo. Cum quæstio sit, uti loquuntur de facto, Testes alterius partis, quorum maxime interest suos ritus nosse, in medium producam, deinde ritum hunc breviter & enucleate explicabo, ad quem si paulo accuratius

Ad Lectorem.

tius attendissimus, error iste, quem erravimus, facile cureri potuisset.

Metrophanes Critopulus protosyn-
cellus Patriarchæ bis Ecclesiæ Con-
stantinopolitanæ, & postea ad Thro-
num Alexandrinum electus, qui olim
Oxonii studuit, ēν ὥρηλογιᾳ τῆς Αὐτο-
λικῆς Εκκλησίας, disertissimis verbis
integrā infantum communionem
afferit, cap. 9. p. 98. Helmestadii
1661. 40 Μετέχοι πάντες ἐγκατέρυθροίδες
τῶν ἐν τῇ δεσποτικῇ τεσσαράκοντάρᾳ αρτε
φορμῇ καὶ τῷ ποτεῖν, Εκκλησιαστικοὶ καὶ
λαϊκοὶ, ἀνδρες καὶ γυναικες, ἀλλὰ δὴ καὶ
άντα τὰ βρέφη αρξάμενα ἐνθύς δέποτε τῷ
αγίᾳ βαπτίσματι. μετέχει τῷ λοιπῷ ὁσι-
νοὶ οἱ γρῦψις βελογόνται. Omnes eorum,
quæ in mensa Dominica sunt, utramq;
speciem participant, panis inquam,
& calicis : Ecclesiastici & Laici, viri &
fœminæ. Quin imo infantes ipsi, incipi-
endo statim a sacro Baptismate, deinde
quoties parentes volunt, participant.

Archiepiscopus Tiberiæ urbis Thra-
ciae, ubi Macedoniam attingit, prope
Strymona sitæ, a me ante biennium in
collegio nostro sententiam Græcorum
hic de re rogatus, quod antea inter
colloquendum protulerit, ita scripto
con-

Ad Lectorem.

confirmavit. -- Οἱ ἡμέτεροι δειόταπι Πατέρες διετάξαντο, ὅτι μετὰ τὸ ἄγιον βαπτίσμα ὁ νεωφάνης αἰξίσθω τὸ σώματόν καὶ αἷμάτόν τὸ καρείν, ἵνα γενται ἐν μέλῳ μὲν αὐτῷ, δηλούσοπ τέλειον Χειρίσμον, ἐπεὶ καὶ συμμέτοχος ἐγένετο τῷν δυό μωτηρίων. i. e. Divinissimi nostri Patres Sanxerunt, ut post sanctum Baptismum recens Baptizatus ad gratiam participationis Corporis & Sanguinis Domini admittatur, ut unum membrum cum ipso fiat, nempe perfectus Christianus, postquam duorum Sacramentorum fuerit particeps. In eandem sententiam quoque consensit tum frequenti colloquio, tum literis ad me datis Reverendus D. Josephus Georgirenes Archiepiscopus Samius, qui Ecclesiæ in usum Græcorum, hodie Londini commorantium nuper exstructæ hodie præest, cuius verba ita se habent: οὐ μόνον ἀνδρεῖς καὶ γυναικεῖς, νέοι καὶ γήραις, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι κρινωντος ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ σώματόν καὶ αἷμάτόν τὸ καρείν ἥμψον. Ιπτοῦ Χειρίσμοντο δυοῖν εἰδοῖν αλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ βρέφη ἥδη βαπτίσθεντα περσφεερόμενα ἐν τῷ ναῷ περὶ τῶν Ἱεροῖς, καὶ αὐτοὶ ἔχοντες ἐν τῇ αριστερᾷ χειρὶ τὸ ἄγιον

Ad Lectorem.

άγιον ποτήρουν, ἐνῷ ἐγί τὸ ἄιμα καὶ
σῶμα τῷ Σωτῆρῷ εἰς λεπτά μόσχα, καὶ
λαβίδιον ἀργυρεύν ἐν τῇ δεξιᾷ αναλόγας
τῷ σόμαῖ τῷ βρέφει, λαμβάνοντι ὅλιγον
τῷ ἄιματῷ ἔχοντο. ἐν ἑαυτῷ αἰλυθῶς
καὶ τὸ σῶμα. Καὶ γὰρ ἐν τῷ λαβίδιῳ ἐγί^{ται}
ψυχία λεπτομερή, ἀπερ ἀρκεῖ περὸς τὴν με-
ταληψίν τῷ ἀγίῳ σώματῷ. τῷ Κυρίῳ μὲν
Ἰησῷ Χριστῷ, κατὰ τὸ ἀντὶ περὸς ἡμᾶς
παρείγυεται, τὸ ὁ τρόπων μὲν τὴν σάρκα
καὶ πίνακα μὲν τὸ ἄιμα, ἐν ἐργὶ μένει καὶ
ἐν αὐτῷ. Non solum viri & mulieres,
juvenes & senes, pusilli & grandævi,
de Corpore & Sanguine Domini no-
stri Jesu Christi sub utraque specie
communicant, sed etiam ipsi infantes
sacro fonte abluti & in Ecclesiam ad
Sacerdotes allati. Hi vero, sacrum cali-
cem, in quo sanguis est, & corpus Sal-
vatoris in minutus partes divisum, si-
nistra, & argenteum cochlear dextra te-
nentes quod ori infantis congrue a-
daptari possit, paululum de sanguine in
se corpus vere habente inde tollunt.
Etenim in cochleari sunt quædam mi-
nutiores micæ: quod abunde sufficit ad
participationem sancti Corporis Do-
mini nostri Jesu Christi. Juxta ipsius
mandatum, qui carnem meam come-
dit, & sanguinem meum bibit, ille in me
manet, & ego in illo. Sed

Ad Lectorem.

Sed pluribus testimonis neutiquam
opus erit, cum modus iste hunc sacrum
ritum conficiendi si paulo exploratius
examen subeat, rem det evictissimam.

Cum solis Clericis elementa post con-
secrationem seorsim percipere ex ho-
dierno usu fas sit, in communione
Laicorum panis consecratus in minu-
tissimas partes fractus divisusque ca-
lici immiscetur, ut utrorumque simul
fiant participes. Calix autem commu-
nicantibus neutiquam datur in ma-
nus, ut quod intus latet commixtum
pitissando exhaustant: quippe illum
apud se semper retinet Sacerdos, qui
Cochleari margaritas unam aut plu-
res, vino supernatantes educit, & inde
in os cujusque ad haec sacra mysteria
admissi immittit, hac verborum for-
mula.

Μεταλαμβάνεις (σει μεταλαμβάνεται
σοι) τὸ πίμον ἡ ἄγιον σῶμα ἡ ἀἷμα τὸ
Κυρίου ἡ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς
ἄφοιν τῶν αἱματικῶν σοι ἡ ζωὴν αἰώνior:

Participas (sive a te participantur)
pretiosum & sanctum corpus & san-
guinem Domini & salvatoris nostri
Iesu Christi in remissionem peccato-
rum tuorum & in vitam æternam.

Ad

Ad Lectorem.

Ad hunc modum integrum adulorum
communionem fieri in propatulo est :
cum ergo in eundem calicem immer-
gatur cochlear vino intingendum,
quod illico eductum in os infantuli
immittitur, quali arte aut cura vino
immixtæ particulæ separabuntur ?
pariterque neutquam fieri posse vi-
detur, quo minus quedam micæ, ut-
pote panis fermentati, qui solutioris
est contexturæ & maxime friabilis,
quæ ob exilitatem sensum fugiunt, ca-
vitate cochlearis, licet per quam le-
viter madidi, adhærescant.

Aliud quoque monendum es, Lector,
antequam dimittare ; me in tot annis
antequam extrueretur S. Sophiæ
templum, numerandis Codirum, quem
tum præ oculis habebam, secure nimis
& fide quasi prodiga securum fuisse ;
cum e' Cedreno aliisque, qui longe
arctius a jactis fundamentis ad ejus
Encænia intervallum assignant, satis
liqueat, istud Græculorum recentioris
ævi purum putum figmentum esse.
Hæc ut noris mea interesse putavi, in
cæteris censuram tuam, modo cum ju-
dicio & absque omni invidia ac studio
partium fiat, aequo animo laturus.

Quod

Ad Lectorem.

Quod jactanter aut temere a me dictum credi nolim. Cum enim per integrum hoc compendium, veritati, quantum in me erat, litarem, si forte in quibusdam errasse compertus fuero, ejuscemodi propositi auctoramento; si non plane munitus, saltem excusatior minusque debitæ reprobensioni obnoxius videbor. Vale, Lector, teque exorari patere, ut apud D. Christum communem omnium in illo credentium, ut ut ob pauculas in ritibus plane adiaphoris aut dogmatibus levioris momenti male fundatas dissensiones sibi invicem quam maxime infestorum, Salvatorem, pro orbis Christiani pace & concordia, pro fidei vere Catholice in partibus infidelium propagatione & incremento, pro denique afflictissima Græcorum gente Tu & ego junctis precibus, iisque quidem importunis, intercedamus.

E Collegio B. Marie Magdalene
Oxon. vi. Julii,
MDCLXXVIII.

T. S.

Amplissimo

A M P L I S S I M O
E T
IN S I G N I S S I M O V I R O,
D. JOSEPHO WILLIAMSON
E Q U I T I A U R A T O,
P R I M A R I O S T A T U S
S E C R E T A R I O,
E T S E R E N I S S I M A E
R E G I E M A J E S T A T I
A
S A N C T I O R I B U S C O N S I L I S.

S
Qu

Tu

Dr

Se

C
gr

I
pu
I
hor
p.
San
l.
C
pla

Ad Authorem.

STROMATA dum referunt alii, nugasque Orientis,
Quaeis pretium a nostris moribus esse solet :
Quam sunt dissimiles merces, quam pluris emenda,
Quas reduci debet docta caterva Tibi !
Turcarum mores, regnique arcana tremendi,
Ruderibusque Asia templa sepulta patent.
Urbs titulo & pompa veteris quondam amula Roma
Pulchra situ, scriptis pulchrior illa tuis.
Se partem esse tui sentit gens Graeca laboris,
Barbariemque suam definit inde quersi.

THO. CRADOCK A.M.,
Coll. Magd. Soc.

CUM Authori per absentiam chartas à prelo calentes
revisere neutquam licuerit, Operarum incuria hac
graviora errata irrepire.

In Piasfat. p. 2. l. 18. inconsultum. l. 22. Zachariæ. p. 4. l. 7°
pueris. p. 7. l. 4. Patriarchal. p. 9. l. 19. deleatur hodie.

In Libr. p. 56. l. 8. deleantur haec verba aliundè invecta, in
honorem nempe Christi Sapientie Patris. p. 62. l. 24. offertur.
p. 78. l. 15. pro Gydría lege Pydna. l. 27. Phi-ipp. p. 92. l. 17.
Santo. p. 97. l. 8. emendatis. p. 100. l. 5. Hegumeni sive. p. 104.
l. 16. anteambulantibus. l. 27. fed. p. 114. l. 22. toties. p. 21. l. 8.
In *Confessariis*. p. 128. l. 8. Confessarios.

Cetera, quæ nullius penè sunt momenti, in indicem referre
planè piget.

A U T H O R I L I B R U M
De Ecclesiæ Græcæ.

Statu Edenti.

Dignum Animo, Vir Dōcto, Tuo pietatis amorem
Ceruimus & quam Religio Tibi publica curæ est;
Dum pulchro rerum ac vocum discrimine necis
Sparsas Reliquias, & sacri semina cultus
Quem fovet, hoc nostrum non usque infamis ad ævum,
Greca Fides. Quanta defluxit origine? Quales
Egit radices? quas nondum insana revulsit
Turcarum rabies. Non inclemensia Cælē
Aspara, degeneri non obſtitit indole tellus,
Paulina quin planta manu ſemel infita, in auras
Protrudat latos facili de cortice ramos.
Occulto crescentem ævo perit invidus hostis,
Et cum radices penitus convellere fixas
Se toties vanis norat conatibus aſsum;
Protenus immixtit falcem, naſcentia carpit
Germina, ſpem fructus gemmanti in flore retundens.
Frustra at fallaces meditatuſ credulus iras.
Tantum hinc luxuriem tenera ſub fronde tumentem
Depaſcit, nova progenies pendente ſub iēti
Naſcitur, atque animam prius arcto carcere clauſam
Elaxat iſſa signata in ſtirpe cicatrix.
Sit depreſſa fides, ſit conculcata, ferantque
Scommata Chriſticolas levibus ludibria ventis:
Immoſi adverſis poterunt occurrere ſannis,
Qui crates, qui ferre crucis, & quicquid ubique eſt
Carniſtoriae artis. Fruſtra vim miſcer, & iras
Ambiguas; fruſtra fremit, indignatur, & omnes
Induit Invidiæ formas, ſupereffe fateri
Cogitur uſque aliquid Divini Nominis oſor,
Quod vires aſtusque hominum contemnit inānes.
Quorsum bæc? Nasutos videor me audiſſe ſuſurros,
De conchis etiamnum bodie nitidisque lapillis
Occinittis fuſi tam ſtricta fronte Triumphos?
Uſque

Usque adeone pium est, Fideique Charisma, perenni
Fatorum opprobrio damnari?
Ultra milchum sol circumvolvitur orbem
Ex quo diluvies cœcum erupea lacunis
Turcica graffari caput, lateque minaces
Concorquere vago atque insano vortice fluctus,
Templa Domosque tulit, parilemque Ecclesia sortem
Cum Regnis passa est, immani absorpta profundo.
Si sua sit Christo cordi, quod creditis omnes,
Religio, bise etiam cur naufraga subsidet undis?
Cur sola antiquæ restant vestigia famæ?
Qualia forte Helices Buræve Achæides olim
Factarunt, nostrisive Ultonia finge Iernis;
Qua submersa lacu vel adhuc se ostendere nautæ
Mensa, turritasqne ferunt sudore equore moles,
Pulchras quondam urbes, nunc magni nominis umbras,
Atque hæc, spe tumidi, sponte emersura, ruinis
Nescio qua sacra hinc illinc virtute coactis,
Spondent. Incerta farragine mista per omnes
Sparsa plagas Doctrina, uicunque absurdæ, novisque
Et quam ridiculis figuris structa, triumphos
Erigit, imbellemque fidem & servilibus aptam
Mentibus in tenebras atque antra latentia cogit.
Infensum hic mulcere Deum paupercula turba
Furtivis satagunt precibus, votisque lacestunt
Numen inauditis, dum Turcica Luna furentes
Per sylvas, per agros, perque omnia prodigit æstus.
His similes quicunque ausus jactare querelas,
Quas aut Impietas, aut Mens male concia finxit,
Projicit ampullas vacuas. Non dum arida, nondum
Effœta est Fidei virtus. Suus ordo, siueque
Militibus Christi Duces, forsan & ipsis
Romanis exosa Fides, quod saepe fecellit
Exploratrices tam pura atque integra flammæ.
Quam juvat anteiquos Ritus! quam Templa tueri!
Sic calamo depicta Tuo, ut vel inutilis omnis
Sit manus Artificis, sculpturaque tarda recedat.
Pulchra guidem: ut quæcumque animo, Vir Docte, sagacè
Moliris, nostræ intreca non indiga laudis.

DELAMOTTE A.M.
Coll. Magdal. Soc.

Ad Authorem.

UT calamo descripta Tuo rediviva triumphat
Græcia! ut antiquos reparari sentit honores
Ciadibus Augusta, atque ipsi Veneranda ruinis!
Quælis adhuc supereft medis interrita Turcū!
Ipsam Barbariem Romamque impune procacem
Eluctata diu, confurgit elæstica Virtus,
Et plaudit Pietas vivax & nescia flecti.
Dum cordi est alii fallaci credere famæ,
Et tuta Eoas lustrare indagine terras,
Longinquum moliri iter, neque pectoris æstus
Terminat Oxonium, atque ipfis inviser Fontes,
Antiquamque magis gaudes exquirere Matrem.
Olim qualis erat! Quantis stipata Catervis,
Deliciis superum! Terræque Erebusque tumultus
Fortiter ausa pati: dum Crux insignia Lunam
Turcica contempnens, Mithramque Oriente verendum,
Spes bellî pacisque fuit, tutamen utrisque;
Victricesque inter lauros serpere Tiarae;
Dum passim exhibuit cœlis spectacula digna
Martyr, & insolitos Aries Thebana triumphos.
Cum Constantinum tandem sibi naæta Patronum
Æternam sibimet posset spondere quietem,
Proh cœli ignotas methodos & lubrica fati
Culmina! prorumpens Arabum metuenda ruina
Ingruit, involvens communi Tempa procella.
Quam cito dein rigidi deferbuit ardor honesti!
Quam sibi dissimilis! quantumque effata vigorem
Decoquit, antiquæ memor & satis invida sortis,
Schismaticoque cadit Mater sacra prædaturorū!
Hec tibi felici calamo perstringere curæ est,
Quæque reposta Oriens rcrum magnalia nobis
Impridem invidit, Genio referata sagaci
Eruis in lucem. Quam Te Præcone superba
Græcia conclamat, quanti est sic p̄ se videri!
Qualiter Ars æquos modulos normamque decori
Observans, Naturæ aliquod mirabile texum
Mimica in exiguis satagit simulare tabellis,

Hin.

Hinc manus inceptis impar lassata vacillat,
Multaque pro geno variat, miscetque chimeras;
Partibus inde alij genuina expressa venustas
Æmulaque Artificis splendent imitamina dextræ:
Archetypos sic Græca referit Hierarchia caelos
Languidule, paucas sic exprimit usque figuræ,
Vivida Divine monstrans signacula mentis.
Quamvis cana fides labet, & primæva satiscat
Religio, quamvis fingat fibi Jura novella,
Nota ramen restant veteris vestigia formæ,
Authoremque probat vel abduc rudis Ecclæta Numen;

Hæc Te palma manet, quod, qui latuere, recessus
Pandis, & ignotas Adytes gazaſque recludis.
Prælibata manu nulla molimina tentans.
Hinc Afia exefis caput exerit alta columnis,
Quæque Oriens pridem cecinit miracula mundi
Instaurata stupet, Te Vindice, Templo: Sacellū
Moscheas parere jubes, Solymæque Medinam.

R. R U S S E L. A.M.
Coll. Magd. Soc.

Authori

Authorī.

Gracia non queritur prisca dispensia pompea;
Quam pia luxuriae vel malesca dedit.
Usque tuus prodidit Sceleton venerabile Scriptis;
Nec fama antiqua est visa ruina minor.
Barbariem reliquo que duorum objeceras Orbis
Gracia, ne fias barbara, cura tua est.
Ipse ruinosam reparas, revocasque sepultam;
Es pulchrum e densō rudere surgis opus.
Nemo Thessalicae laudet certamina pubis:
Vix sacro dignus nomine lusus erat.
Pulchra magis vixtrix pietas spectacula præberet.
Plures Athletas annua festa probant.
Floret adhuc pietatis bonos, afflataque Virtus
Turcarum infausto fidere semen alit.
Tu Genti inspergis peritura grande decorum:
Te descriptorem Gracia prisca velis.

Phillippus Clerke A. M.
Coll. Magd. Soc.

DE
ECCLESIÆ GRÆCÆ
STATÙ HODIÉRNO
EPISTOLA.

Vir Insignissime & Prastantissime,

Uam longe diffundatur extra Patriam contribulesque, quorum angusto limite æstuat neutiquam concordendus, divinus ille & vere Christianus amor, quo pectus tuum plurimum flagrat; tum ex innumeris penè aliis, iisque minime fallacibus indicis, tum potissimum ex illa solitudine, quam de *Græcis*, sub jugo miserrimæ servitutis hodie ingemiscientibus, prodis ostendisque, diu est, ex qua
B mihi

2 DE ECCLESIAE GRÆCA

mihi sit compertissimum. Non dignior
sanè homine Christiano cura, nec fince-
rius certiusve veræ pietatis indicium re-
periri poterit, quām meminisse illorum
fortis, non sine illo, qualem esse decet,
mentis affectu, qui, licet eò miseriarum
hodiè redigantur, ut inter tot humana-
rum vicissitudinum seculis retroactis
exempla huic geminum non extitisse,
nec quicquam horridius deploratusve
animo fingi posse facilè & meritò qui-
dem credendum habeam, fidei Chri-
stianæ retinentissimi haud ignobilem Ec-
clesiæ Catholicae, ubi ubi per universum
terrarum orbem disseminatae, partem
adhuc-dum constituunt. Itaque dum hâc
opellâ, quam in præsens meditor, quo
Pietati Tuæ magis allubescat, pro virili
allaboro, illa ipsa pietas rem non om-
ninò malè processuram esse mihi satis
superque spondet, cui securissimo esse
licet, honestum illud, quod sanctè præ
me fero, propositum aliquale apud te
pondus & autoritatem ad veniam im-
petrandam habiturum, si quid invitò &
incautius quidem peccavero, si rem,
quantum fieri oportuit, non præstitero,
si denique imbelles conatus langueant
&

& planè deficiant, scopumque, ad quem illos mente integrâ, licet tremulâ indoctâque manu, pro sacerdotii, quo aspirante Divinâ misericordiâ fungor, ratione direxerim, neutiquam assequantur. Sed ne exspectationi Tuæ, quod dignitas tua non patitur, & à moribus meis planè alienum est, fraudem facere videar, in ipsis Epistolæ initiosis meâ maximè intererit, ut noris, Ecclesiæ Græcæ historiam à me non suscepsum iri. Argumentum illud, in quo exornando felici à quibusdam nuperis scriptoribus hactenus desudatum est industriâ, ut ipse quoque tractem, non ambitio, non vires mihi suppetunt: quippe nobilius est, quam ut id aggredi audeam, amplius diffusiusque, quam ut id complecti vel minimum sperem. Hic ideo tantum præcipuorum dogmatum, quibus hodiè fidem Christianam explicatum eunt, rituumque ac cæremoniarum, quibus in officiis sacris peragendis utuntur, seriem exhibeo: illa ex Confessionibus fidei, Græcæ Ecclesiæ nomine editis publicique juris factis, has è Liturgiis Euchologiisque petiturus. Quicquid deinde ipse, dum inter illos in Urbe prin-

4 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

cipe degerem, tum familiari conversatione, qua aliqui ex Episcopis plurimum reverendis & sacerdotibus me perquam humanitus dignati sint, tum propriis, quales quales erant, observationibus edoctus, in adversaria conjecerim, id quod ad hodiernum *Græcorum* statum spectat, in brevem commentariolum de industria contractum (pompam enim voluminis planè horreo) raptim expromam. Inde forsan (neque illud mihi desperandum videbitur) licet non Tibi omni ex parte & plenissimè satisfiat, saltem ardor iste ac acre desiderium *Græcorum* res penitus explorandi aliquantillum levabitur, donec exoriatur aliquis è nostris, qui per longam in *Oriente* moram, validis tum industriae tum judicii præsidiis ad id operis aggrediendum instructissimus, vel potius, quod mallem, *Græcus* quispiam eruditus ex Archivis & monumentis suæ Gentis Ecclesiam *Græcam* tyrannide *Turcica* oppressam, tenebrisque delitescentem in lucem tandem aliquando proferat, ejusque integrum Historiam à capta Urbe, dix veritati litans, denuo conscribat.

Ex

STATU HODIERNO. 5

Ex quo maximus ille Imperator *Constantinus*, idolorum cultu profligato, institutionibusque Evangelii in patriarcharum legum censum ubilibet receptis, religionis Christianæ patrocinium tutelamque suis armis suscepit, Christiani Orientales (in quos tot Ianienis, crucibus, equuleis, ac vivicomburiis, ultra tres annorum centurias, & ferè perpetim & continuo, nisi quod infida tranquillitas subinde & aliquantis per intervenisset, sœvitum erat) stupendâ rerum conversione supremum humanæ felicitatis & pompæ fastigium attigisse videbantur, ut nihil fere ultrâ sperandum relinqueretur. Hanc sanè felicitatem disputandi pruritus, novorumque dogmatum ab *Ario* reliquisque Hæresiarachis adversus veterem fidem introductorum insanus ille amor haud parum solicitaverat, eamque eorundem dissidiis suisque subdolis artibus penitus extinguendam, gentili cultu renovato, impendio cupiebat *Julianus*: sed postquam * infelicissimus iste *Apostata χριστομάχος* in expeditione *Perfica*,

* *Socrat. Histor. Eccles. lib. 3. cap. 21, 22.*

6 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

tertio imperii anno nondum completo, jaculo confossum, miserrimè penè juvenis periisset, Christianorum res sub *Joviano* iterum vigent, veteremque, quem amisere, paulatim assumunt splendorem. Quibus vicissitudinibus utrinque stupendis prodigiosisque, omnibus quam testatissimum id fecit Numinen, sibi suisque rebus, ut feliciter in omne ævum perennent, integris illibatisque moribus, vitâ, & fide prospicere Christianorum quam maxime interesse. At nihil horum ipsis curæ fuisse videbatur. Redintegratus ille felix rerum status, quem stabilem & æternum fore somniarunt, illorum animos emollierat: in ipsum Deum, qui hæc otia fecerat, procáces, luxui se totos dede-
runt: spretâ Fidei simplicitate, pro lascivienti gentis ingenio in varia Schismata & Hæreses amplectendas effusissimi, in se invicem ultra Ethnicorum rabiem sævierunt; Catholici quoque de opinionibus ritibusque suis quam de probitate colendâ solicitores, solam pietatis formam, ipsius vi planè abnegatâ, certatim retinuere. Virtutis studium refrixit, malis & inhonestis artibus,

bus, quibus privato commodo, cui unicè incubuerunt, facilius consuleretur, adhibitis : mutuum illum amorem tolerantiamque, quam exigit Evangelium, odium internecinum extruderat : denique religio in artem aut inane merumque nomen abibat, nec aliud indicium Christianæ fidei apud ipsos relictum erat, nisi quod templo, altaria, crucisque adhuc steterint. His flagitiis à sacro illo nomine, quo insigniti erant, longè ante & potissimum sub imperium *Heraclii* descivere Christiani.

Interea tamen, quæ erat illorum stupiditas, nihil mali sibi metuendum esse credunt homines perditæ & lœvæ mentis, quos Deus toties frustrè monuerat ; & devictis quoque ad id temporis hostibus nihil molestiæ sibi de futuro facesfendum esse inde securius & præfidentius animo effingunt ; non nisi de molli otio & triumphis cogitatur. At ! At ! ut sibi in rebus prosperis falso blanditur humanum genus ! quam præceps, quam fallax istud, quo intumescimus, consilium ! quam in lubrico stant res humanæ, in altum sublatæ ! Cum è *Perfide* victor rediisset exercitus, quis

B . 4 cre-

8 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

crederet abjectissimos mortalium *Arabes*, omniumque populorum mundi quasi fæces, qui sub *Heraclio* meruerant, neque numero, neque armorum peritiâ metuendos, ob negatum militiæ stipendum, in defectione illâ, quam fecerant, eo ferociæ processuros, ut majus ab ipsis, quam non ita pridem à *Chosroe*, impenderet periculum ? Cum enim *Mohammedi*, qui abjectâ camelorum curâ se afflatu Divino correptum, & à Deo ad novam legem propagandam vi armorum missum subdolè venditârat, apertâ vi id aggressus, quod anteâ in pectore secretum habuerat, nomina dedissent, mundanæ voluptatis præstigiis irretiti, novæque superstitionis, quam amplexi sunt, auctoramento, & vindictæ, quam acuebat contemptus, desiderio efferati, quantas strages ediderunt ! * quam ineluctabili vi horrida ingruebat tempestas ! Quanto furore in extremis imperii regionibus grassati sunt ! quam brevi in gentem longè lateque sparsam, finitimusque terribilem, quam hoc dulce

* Vide apud *Theophanem*, *Cedrenum*, reliquosque *Historiæ Byzantine* scriptores in vita *Heraclii*.

STATU HODIERNO.

toxicum dementarat, evasere, *Syria, Ægypto, Palestina* jugo *Saraceno* subiectis! Tanto impetu fulminis ad instar omnia corripuit prostravitque gens immanissima, ut in pœnam socordiæ & impietatis Christianorum tanquam lues cœlitus immissa videretur. Ita ab his initiis in immensum crevit istud malum, quod *Asia minor, Græcia, reliquisque orbis Christianus* demum sensit, *Turcis* seculorum decursu in eandem gentem fidemque tandem coalescentibus. Non hic de bellicosæ hujus Gentis successibus agendum proposui, quibus adeo facilem viam aperuere primum disfida, deinde luxuries & ignavia *Græcorum*. Hæc enim à *Laonico Chalcocondyla* reliquisque fere innumeris scriptoribus diligentissimè recensita habemus. Mihi hac proemiali enarratione ad fontem miseriarum, quibus obruuntur, digitum intendisse sat erit, non animo quidem, quod absit, exprobrandi insultandive, sed eo magis ut absolvatur Divinus ille, quo regitur mundus, ordo; cum hinc *Græcos* extrema illa mala, quæ hodiè patiuntur, sibi accersivisse abundè constet.

Ab

Io DE ECCLESIAE GRÆCÆ

Ab irato hoste victos malè pati, cum commune bellorum fatum sit, hac ex parte immoderatis effrænibusque vindictæ & iræ affectibus quipiam concedendum videtur, si primo impetu, antequam deferbuerint, paulo inhumanus sœviatur. Hoc autem peculiare habent *Græci*, quod doleant queranturque, *Turcarum* rabiem, tot annis elapsis, ne quicquam mitescere, utpote nullâ arte, obsequio nullo molliendam, quam usque acuit vanus ille, cui assuefiunt, cultus, æternamque esse spondet nominis Christiani, quod præ se palam ferunt, odium ; seque barbaris & efferis hominibus, à quibus religionis pars habetur in Christianos insolescere, servitutis durissimæ nexu mancipari, qui ipsis, ne è medio tollantur, parcendum volunt, maximè ut illorum operâ utantur, habeantque coram oculis quotidie, quod triumphorum materiem affatim & ubilibet suppeditet. In signum servitutis singuli capite suo quotannis censentur, ne pueris quidem exceptis, si decimum quartum ætatis annum exceferint. Solos Sacerdotes, quasi in honorem sacri illius, quo funguntur, Deo ita ordinante,

te, ministerii hoc factum sit, una cum
fœminis, ab hoc tributo pendendo im-
munes habent. Vectigal hoc capitale,
quod fere ad quinque Thaleros assur-
git, *Turcice* nuncupatur *Tova haratch*;
ne memorem innumera alia, quæ pub-
lico nomine ipsis irrogantur, tempore
præsertim belli, utpote pro remigibus
triremium Imperatoriarum conducen-
dis, pro cuniculariis & advectionibus
annonæ, pro pulvere tormentario, de-
nique pro reliquo belli apparatu, aut
exactiones rapinasve, quibus à rapa-
cissimis judicibus militibusque, qui tan-
quam tot hirudines illorum sanguinem
exsugunt, continuo sunt obnoxii.

At hæc omnia, quanticunque horro-
ris plena videantur, nihili sunt & facile
toleranda, præ contemptu, præ sannis,
præ denique convitiis, quæ in os inge-
runtur, quod ingenuis longe miseri-
num est, & ipsâ morte acerbius. Aut
forti, aut plane stupido animo istos esse
oportere, qui hæc concoquant, facile
dixeris; neque enim se religionemque
suam à putidissimis illorum convitiis,
quæ evomunt, tueri cuiquam impune
licebit. Verum enimvero de libertate,
de que

deque existimatione & fama tantopere diminutis non adeo tragice declamandum esset, cum victores felici successu, pro innato humani generis vitio, elati, id jure belli sibi faciendum esse autument; modo in tuto collocaretur religio, nullâ vi animabus adhibitâ; modo filii septennes aut ultra, sacro lavacro tinti, è Parentum sinubus, prout Collectoribus, qui hujus impiaë lustrationis causa *Græciae* provincias circumeunt, libet, non eriperentur, in cultu *Mohammedico* instituendi: quorum pars, pro varia ipsorum indole, post tyrocinium sub rigidissimis disciplinæ exactoribus magistrisque depositum, armis tractandis operam navant; pars literis, quo ad munis tum belli tum rerum civilium sacrarumque fungendum sint instructiores; cæteris exlectis in fideliores Regii Gynæcei custodiā, vel de quibus, utpote stupidioribus, desperant, ad vi- liora officia detrusis.

Quantum vero dedecoris orbi Christiano merito inurendum videtur, qui hanc crudelissimam animarum stragem inultam patitur! qui *Græciae Ecclesiæ* in extremis fatiscenti non succurrit, ne- dum

dum illachrymatur! Quanto furore vindicandum erat hoc flagitiosissimum, ultra omnem vim verborum, scelus, nisi Gens quoque *Græca* obbrutesceret! Frustra enim in *Græcis* animum vel vindictæ capacem requiras; animosos illos spiritus continua malorum, quibus succumbunt, series omnino sustulit; mens languet flaccescitque, plane degener, pariterque captiva ac corpus: dum, quod miserius est, servituti longæ adeo addicuntur & assuefiunt, ut de ea fere nihil querantur, vixque anhelent ad libertatem. Adeo eos longa eaque acerbissima oppressit servitus, ut qui ob infraeras animi vires, ob ingenium reliquasque dotes ad imperium totius orbis nati olim videbantur, plane vecordes sint, ne spe quidem relictæ recuperandæ pristinæ conditionis.

Dolendum est sane ex his non paucos, quibus animi sunt infirmiores, quam ut hoc triste onus sustineant, e-jurata fide subinde in *Mohammedanismi* barathrum se dare præcipites. *Turcas*, licet alias vilissimos, ipsis infestos atque eo nomine acrius quidem ferocientes satis duriter experti, ut eandem quoque in

14 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

in alios grassandi vel vindictæ vel arrogantiæ vel solius levitatis gratia licentiam sumant, non minus quam ut fœdis libidinibus sine conscientia stimulis, represso jam pudore ac metu, cum id per leges liceat, laxius indulgeant, id facile apud ipsos in Apostasiæ argumentum cedit. Nemo enim ingenii a deo deplorati est, ut quasi rationum momentis victus, *Mohammedanismi* furores & deliria amplectatur. At mihi serio mecum perpendenti, quam tot vitæ malis undecunque oppressa, in desperationem ruat mens humana, quam in fidei Christianæ doctrina parum sint instructi *Græci*, quantumque subsidiorum plebi literarum penitus ignaræ, vel ad mediocrem ipsius intelligentiam, hac ex parte desit, identidem sæpe sèpius mirari subiit, etiamnumque subit, Apostatarum numerum non fuisse auctiorem ; & præsens satis edoctus tandem didici, solennem, divina gratia opitulante, festorum jejuniorumque celebrationem obstitisse, quo minus universus Oriens dudum penitus à fide Christiana defecisset. Hoc medio, si non unico, saltem præcipuo, de tot crudelissimis
ma-

machinationibus adhuc triumphat religio *Christi*; sacro hoc amuleto, nemini serpat virus *Mohammedicum*, secura munitaque. Redeuntibus enim, quibus interesse pia æmulatione densis agminibus contenditur, his festis, historia natalium, mortis, & resurrectio-
nis *Christi*, cæteraque mysteria, quæ religionis summam conficiunt, facilius revocantur in memoriam: dum vero *Apostolorum* & quorundam è celeberrimi-
mis Martyribus, qui nulla vi, minis
nullis, non crucibus, non equuleis, non
flammis, non bestiis deterriti, pro fide
Christianæ mortem oppetere & gloriæ
& lucro esse duxerint, memorias co-
lunt, tam ingentis zeli, tam indefessæ
& plusquam humanæ patientiæ ex-
emplo, quod festis anniversariis quasi
coram repræsentatur, fortius animan-
tur ad sustinendum quicquid est aspe-
rioris molestiæ & difficultatis, quod
Turcarum ferocia minatur infligendum.

16 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

Dies festi celebriores, αἱ ἐπίσημοι τῶν
ἴορτῶν, hoc ordine recensentur.

Septembris.

A quo mense annum auspicantur;
(primo enim die est ἀρχὴ τῆς Ιυδίκης.)
VIII. Τὸ γενέσιον τῆς Θεοτόκου, Natalis beatæ & sanctissimæ Mariæ Virginis genitricis Dei.

XIV. Η ὑψωσις τῶν τιμίων καὶ ζωοποιῶν ξύλων τῶν σταυρῶν, exaltatio pretiosi & vivifici ligni *Crucis*.

XXVI. Η μελάγχασις τῶν ἁγίων Ιωάννου τῆς Θεολόγου καὶ εὐαγγελιτῶν, Sancti Johannis Theologi & Evangelistæ Translatio seu obitus.

Octobris.

VI. Τῷ Αποστόλῳ Θωμᾷ, Apostoli *Thomæ*.

IX. Τῷ ἁγίῳ Αποστόλῳ Ιακώβῳ τῷ Αλφαῖ, Sancti Apostoli *Jacobi Alphæi*.

XVIII. Τῷ Ευαγγελιτῷ Λουκᾷ, Evangelistæ *Lucæ*.

ξ

XXVI. Τῷ

XXVI. Τῇ μεγαλομάρτυρος Δημήτριος, Magni Martyris Demetrii.

Novembris.

VIII. Τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τῶν Αρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβρἰὴλ καὶ τῶν λοιπῶν, Militiæ coelestis Præfectorum seu Archangelorum Michaelis & Gabrielis & cæterorum.

XIII. Ιωάννου Τῆς Χρυσοτόμου, Johannis Chrysostomi.

XIV. Τῇ Αποστόλῳ Φιλίππῳ, Apostoli Philippi.

XVI. Τῇ Αποστόλῳ Ματθαίῳ, Apostoli Matthæi.

XXI. Τῆς εἰσόδου ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου, ingressus B. Virginis in Templum. S.Lu. cœ cap. 2.

XXX. Τῇ Αποστόλῳ Ανδρέᾳ, Apostoli Andreæ.

Decembris.

VI. Τῇ ἀγίᾳ Νικολαίᾳ, Sancti Nicolai.

XII. Τῇ ἀγίᾳ Σπυρίδωνος, Sancti Spyridonis.

C

XX. Τῇ

XX. Τῇ Θεοφόρῳ Ἰγνατίῳ, Sancti Ignatii, qui ὁ Θεοφόρος dictus, de quo cognomento videlicet præstantissimi & plurimum reverendi D. Episcopi Cestriensis vindicularum Ignatianarum partem posteriorem, Cap. xii.

XXV. Η κατὰ σάρκα τῇ Σωτῆρῷ. Ιησὸς Χριστὸς γέννησις, Salvatoris nostri Iesu Christi secundum carnem Nativitas. Η γενέθλιον ἡμέρα τῷ Χριστῷ. Τὰ Χριστὸς γέννα.

Januarii.

I. Τῆς περιοδῆς τῷ Σωτῆρῷ καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ, Circumcisionis Christi, & Sancti Basillii Festum.

VI. Τὰ ἀγια ἐπιφάνεια, sive τὰ * Θεοφάνια τῷ Σωτῆρῷ, ἐν τῷ Ιορδάνῃ, festum Theophaniorum sive Baptismatis Christi. Quo die Constantinopoli post Missam fit ὁ μέγας ἀγιασμὸς seu consecratio & benedictio aquæ, potissimum in Baptismales usus. Sed de hoc ritu postea suo in loco. Dicitur etiam ἑορτὴ τῶν φώτων sive festum Luminum, ob eandem

* Scribitur quandoque τὰ Θεοφάνια.

rationem. Φωλίσμος enim antiquitus idem ac baptismus sonabat.

XVII. Ἀγία Αντωνία, Sancti Antonii.

XVIII. Τῶν ἐπισκόπων Αλεξανδρείας,
Αθανασίου καὶ Κυρίλλου, Episcoporum A-
lexandriæ, Athanasi & Cyrilli.

XXV. Γρηγορίου τῷ θεολόγῳ τῷ ὀν Να-
ζιανζί, Gregorii Theologi Nazianzeni.

XXX. Τῶν τριῶν Ιεραρχῶν, Βασιλείου,
Γρηγορίου, καὶ Χρυσοτόμου ἀμα, trium
sanctorum Archipræsulum, Basilii, Gre-
gorii, & Chrysostomi.

Februarii.

II. Τῆς ὑπαπαντῆς τῷ Χριστῷ μετὰ τεσ-
σαράκοντα ἡμέρας, occursus Christi post
XL dies purificationis Virginis, Sancti
Lucæ Cap. 2. quando ipsi obviam fa-
ctus est Symeon.

XI. Αγία Βλασία, sancti Blasii.

Martii.

IX. * Τῶν ἀγίων τεσσαράκοντα Μαρ-
τύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ τῇ λίμνῃ μαρ-
τυρισάντων, quadraginta Martyrum,

* V. Martyrolog. Romanum.

C 2   qui

20 DE ECCLESIAE GRÆCAE
qui *Sebastiæ* in lacu passi sunt.

XXV. Ο Ευαγγελισμὸς τῆς Παρθίνης,
Annuntiatio B. Virginis.

Aprilis.

XXIII. Τῇ ἀγίᾳ, ἐνδοξῇ, μεγαλομάρτυρᾳ Γεωργίᾳ, sancti, glorioſi, & magni Martyris Georgii.

XXV. Τῇ Ευαγγελιστῇ Μάρκῳ, Evangelistᾳ Marci.

Maii.

VIII. Ιωάννῳ τῷ θεολόγῳ, *Johannis Theologi*.

XXI. Τῇ μεγάλῃ Κωνσταντίᾳ καὶ τῆς ἀγίας Ελένης, magni Constantini & sanctae Helenæ.

XXV. Η ἱερεσίς τῆς κεφαλῆς Ιωάννου τῷ Βαπτιστῷ, inventio capitis *Joannis Baptiste*.

Junii.

XI. Τῶν ἀγίων Αποστόλων Βαρθολομαίων καὶ Βαρνάβᾳ, sanctorum Apostolorum, *Bartholomaei & Barnabae*.

XXIV. Τῷ

XXIV. Τὸν γενέσιον τῆς Προδρόμου Βαπτίστης, Natalis Praecursoris Baptifæ.

XXIX. Η τῶν Αποστόλων Πέτρου καὶ Πάυλου ἀποθομή, Apostolorum Petri & Pauli obitus, sive per martyrium consecratio.

Julii.

XVII. Τῆς ἁγίας Μαργαρίτης, sanctæ Margaritæ.

XX. Τῆς προφήτης Ηλίου, Prophetæ Eliæ.

XXVI. Τῆς ἁγίας καὶ ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, sanctæ Martyris Parasceves.

XXVII. Τῆς ἁγίας μεγαλιμαρτυροῦ καὶ ιαματικῆς Παντελεήμονος, sancti magni Martyris & Medici Panteleemonis, seu, ut Romanum Martyrologium habet, Pantaleonis, qui sub Diocletiano Martyrio coronatus erat.

Augusti.

VI. Η μεταμόρφωσις τῆς Σωτῆρος, transfiguratio Christi.

XV. Η κοίμησις τῆς Θεοτόκου, obitus B. Virginis.

Sacrum illud officium, quod his diebus peragitur, per quinque aut plures horas durat: memini me in festo sancti Demetrii sacris in templo viculi cognominis, quem Turcæ Tatoula appellant, trans Constantinopolim, septem integris horis simul interfuisse: quo tempore finitis precibus ordinariis prælegebatur populo illius vita lingua vulgari, è Synaxario desumpta. Hoc enim apud ipsos solenne est, ut lectionibus temporis accommodatis enarrationes istæ historicæ, sive de sacris scripturis, seu aliquando translatae, ipsorum, quorum vix millesimus id legendō proprio Marte assiqui possit, memoriae firmius imprimitur. Sacram diei solennitatem claudit augustissimum Eucharistiæ sacramentum, quod ingenti cum apparatu celebratur, utpote non minima imo præcipua pars ipsius, quod nullo prætextu omitti liceat. Templa frequentes adeunt Græci, quisque pro virili sua munuscula, puta panem, vinum, cereos, oleum, vel quippiam tale, quod in sacris impendantur,

tur, usibusque Ecclesiæ quoquo modo inserviat, sacerdotibus exhibituri. Summo quidem mane cœtus vere ante-lucanos habent, exemplo veterum Christianorum, quos *Plinius Proconsul Epist. 97.* in suis ad *Trajanum* Imperatorem literis, *stato die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem memorat*; partim ut solenni sacro per integrum tempus interfint, partim ut dimissa opportunius plebs, quam pietas illuc traxerat, suis rebus privatis melius attendat; potissimum, ut mihi quidem videtur, quo rem sacram securius agant, minusque in iisdem procurandis molestiæ à *Turcis* ipsis facesstat. Credo autem neminem diversæ licet communionis (illud enim de aliis augrari fas erit, quod ipse præsens sæpe expertus sum) cui pietas & Religio Christiana cordi sunt, confertæ adorantium turbæ immisceri posse, quin æstuantibus misericordia visceribus in lachrymas, in gemitus, & in vota ad *Christum* communem nostrum Salvatorem ultro solvatur, ut hos ejusdem fidei consecraneos ex hac dura & acerbissima servitute, quam serviant, exerta manu eri-

pere tandem dignaretur. Pietatem in his sacrī solennībus peragendis comittatur erga pauperes liberalitas, in quam videntur effusi, pene ultra quam res angustæ sinant: quod probe compertum habent, qui forte quapiam miserabili ad incitas redacti literas à Patriarcha impetrant, hinc collatitiis eleemosynis inopiam sublevaturi. Interdum *Turcas* quosdam horum cœtibus fese immiscentes intueri est, ut Christiani catenati ipsis in servitutem addicti, quos secum ferunt, stipem emendicent; sed cum illud quantulumcunque sit quod colligitur in Patronorum cedat peculium, horum fortis, licet alias vere miserandæ, per paucos miserefecit.

Festorum celebrium vigiliis noctes insomnes agunt sacerdotes & diaconi cæterique καλόγεροι seu Religiosi, precibus sacrisque lectionibus vacantes. Ne vero intermittatur minusque rotunde procedat ἡ Ιεροδιακονία seu sacrum hoc ministerium ob vires ex intentione vocis diminutas, sibi ipsis vicariam operam præstant.

Unusquisque ferè anni dies habet ipsi proprium Sanctum, cui peculiariter commemorando

memorando deputatur, πλὴν ἀνευ δοξολογίας, & absque sacrī solennibus, quibus populus solet interesse, solis fæterotibus hoc officio defungentibus. Hæ solennitatis statim diebus recurrent; cæteræ à tempore Paschatis, in quo assignando veteri Paschali cyclo, qui à patribus Nicenis præcessionis æquinoctiorum parum gnaris figebatur, hodie utuntur, omnino pendent.

Η ἁγία καὶ μεγάλη Κυριακὴ τὸ Πάσχα, sancta & magna Dominica Paschatis, τὸ Πάσχα ἀναστάσιμον, Pascha Resurrectionis. Ημέρα Αναστάσεως sive Αναστάσιμος. Dies Resurrectionis. Hinc ob repetitam Dominicæ Resurrectionis memoriam quælibet dies Dominica dicta quoque est Αναστάσιμος. Hoc die in templis aut in plateis in signum gaudii mutuique amoris se invicem osculantur hac præmissâ salutatione, Χριστὸς ανέστη, Christus resurrexit; cui ab altero respondet, αληθῶς ανέστη, Vere resurrexit. Duabus feriis quoque sequentibus idem mos obtinet. Dicitur quoque λαμπρὰ ob candidas fulgentesque reçens baptizatorum vestes. Hebdomas vero

26 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

rò quæ sequitur nuncupatur διακαινίσιμος. Inde

Dominica post Pascha Κυριακὴ διακαινίσμιος sive νέα vel καίνη Κυριακὴ, nova Dominica, communissime verò ἡ Κυριακὴ τῇ Θωμᾶ, Dominica Thomæ; sive τῆς Φιλαφίσεως τῇ Θωμᾶ, contrectationis Thomæ, ob Evangelii pericopen de S. Thoma lectam S. Joha. cap. xx. & Aντίπασχα.

Dominica tertia, ἡ Κυριακὴ τῶν μυροφόρων γυναικῶν, Dominica mulierum unguentum ferentium, quo Christi corpus erat imbuendum, ob historiam Evangelicam de iis lectam, quod de sequentibus dicendum est.

Dominica quarta, ἡ Κυριακὴ τῇ Παραλύτῳ, Paralytici, ἡ Κυριακὴ τῆς μεσοπεντηκοστῆς sive media inter Pascha & Pentecosten.

Dominica quinta ἡ Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος, Dominica Samaritanæ.

Dominica sexta, ἡ Κυριακὴ τῇ τυφλῷ, cæci.

Feria quinta, ἡ ἀνάληψις τῇ Σωτῆρος εἰς τὸν οὐρανὸν, assumptio Salvatoris in cœlum.

Dominica septima, ἡ Κυριακὴ τῶν ἄγιων Πατέρων, seu τῶν ἀγίων τριακοσίων δέκα

καὶ ὅκτω θεοφόρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, Sanctorum tercentum & octodecim Patrum, qui in Nicæa convenerant.

Η Κυριακὴ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς, Dominica sacræ Pentecostes.

Die sequente celebratur τῆς παναγίας καὶ ἀδιαιρέτω τριάδΩ. ἱορτὴ, sanctissimæ & individuæ Trinitatis Festum.

Dominica post Pentecosten, ἡ Κυριακὴ τῶν ἀγίων πάντων, Dominica omnium Sanctorum, à quâ Apostolorum jejunii tempus numerandum est, uti mox videbitur.

Non parum quoque conservandis Christianæ fidei apud plebem reliquiis conducunt τῶν νησειῶν καιροὶ διωρισμένοι jejuniorum occurrentes & statæ vices, tum quæ singulis annis, tum quæ hebdomadatim revertuntur. Horum enim sunt retinentissimi, ac ad ea observanda tanta cum religione feruntur, ut Ecclesiæ leges hac ex parte sanctitas transgredi piaculum habeatur. Ita domuere affectus partim longa consuetudo, partim pietas, ut tantum absit, ut de jejunis, ut ut asperis, in longum tempus productis querantur, ut religionem, ne deinceps tota pereat, periclitatum

tatum iri, his jejunandi rigoribus, licet
ex intuitu humanæ infirmitatis, paulò
 remissis, malis nec facile avellendis sus-
 picionibus credituri sint.

*Aἱ τέσαρες νηστεῖαι τῆς κατ' ἑνὸς χρόνου,
 Quatuor uniuscujusque anni jejunia
 solenniora.*

Η πρώτη μεγάλη καὶ ἀγία Τεοταραχοῦ.
 Primum magnum & sanctum Quadra-
 gesimæ jejunium ante *Pascha*, quod à
 primis Ecclesiæ seculis deductum ho-
 die à *Græcis* quam religiosissime obser-
 vatur. Non nisi quadraginta octo die-
 rum spatio absolvitur; quo tempore,
 (nisi quod festo Annunciationis B.
Virginis & *Palmarum* piscibus, quasi
 ἐνωχεύτες sive opipare epulantes, ve-
 scantur) ab omni carne, piscibus ἐναιμοῖς,
 (nam cæteris exsanguibus & ὄξειχο-
 δέρμοῖς seu testaceis vesci licet) ovis,
 caseo, reliquoque lacticiniorum appara-
 tu sibi prorsus abstinentum esse pro
 more censem, utpote ἔπειραγγῆles i. e.
 siccoribus cibis utentes. Sabbatis &
 Dominicis permittitur vini & olei usus:
 licet qui sunt religiosiores, & potissi-
 mum Sacerdotes & Monachi, indul-
 gentia

gentia ista frui nolentes, ab utroque sibi temperent. Quidam vero hac lege se adeo constrictos credunt, ut ab iis delibandis nedum tangendis abstineant, ut si forte vel unica olei lactisve guttula in cibos inciderit, eos tanquam profanos pollutosque plane rejiciant; ut denique tame vel morbo perire, quam illicitis cibis vesci desperata obstinatione, ut ut ingenti necessitate pressi, malint.

Dominica ante Septuagesimam, ἡ Κυριακὴ τῆς Τελώνων καὶ Φαρισαίων, Dominica Publicani & Pharisei, ob periochen Evangelii Sancti Lucæ, cap. xviii. istam parabolam enarrantem, ita dicta. Tum melodice recitant, Φαρισαίων φύγομεν ὑπηρετούσι, καὶ τελώνων μαθῶμεν τὸ ταπεινοῦ, ἐν τενάγμοις πέρι τὸν Σωτῆρα κεραυνόδεξομεν, ἵλαζε μόνε μὲν ἐυδιάλλαχτε. *Pharisei superbiam fugiamus, & Publicani discamus humilitatem; in angustiis ad Salvatorem clamabimus, propitius esto, O tu qui solus nobis es reconciliatus facilis.*

Septuagesima, ἡ Κυριακὴ τῆς Ασώτου Dominica filii prodigi; dicitur etiam ἡ Προφωνή. Inde & hebdomas Προφωνήσιμος, quia de futuro jejunio, proclamatione

matione publica quasi facta, ante monet; vel potius προσφωνὴ & φεροσφωνόσμος, uti apud *Nicephorum Callistum* scribitur.

Sexagesima, ἡ Κυριακὴ τῆς ἀπόχρεως Dominica carnisprivii. Die enim sequente à carne abstinent, lacticiniis vicitantes; nec ultra eam carnibus vesci licet; quippe ἡ κρεωφαγία cum ipsa terminatur.

Sabbato μητρὶ πάντων τῶν ἐν Ασκήσει λαμψάντων, memoria omnium ob vitam *Asceticam* insignium.

Quinquagesima, ἡ Κυριακὴ Τυετὸν ἡ Τυεφάγμος, à casei comeditione nuncupata; quo nomine ova & cætera lacticinia comprehenduntur. Post eam fit Αποτύρωσις. Die enim Lunæ jejunium solenne incipiunt, lacticiniis non ultra indulgentes. Dicitur etiam, ἔξοπία τῷ Αδάμ, seu exterminatio *Adami* διὰ λειμαργίαν seu ob luxum gulamque; ob periochen *Genes.* cap. 3. lectam.

Quadragesima, ἡ πρώτη τῶν νησειῶν, Prima Dominica *sacrorum jejuniorum*, sive ἡ κυριακὴ τῆς Ορθοδοξίας sive *Orthodoxia*, quia illo tempore celebratur ἡ μνεία

ἡ μνεία τῶν ὄρθοδόξων Βασιλέων καὶ πατέρων, memoria orthodoxorum Regum & Patriarcharum.

Η δεύτερη Κυριακὴ, secunda Dominicæ.

Η τρίτη, τῇ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ ξύλου, tertia pretiosæ & vivificæ crucis, quam Codinus de offic. aulæ CP. cap. 9. vocat Κυριακὴν τῆς Σταυροπερσκυτίσεως. Hac enim hebdomade oscula cruci a Sacerdotibus expositæ frequentius imprimunt, maximoque cum cultu & reverentia adorant.

Η τετάρτη, quarta ἡ μεσομήνειον ἡ μεσομήνημετρικὴ κυριακὴ, media Quadragesimæ Dominica.

Η πέμπτη, Quinta.

Τὸ Σάββατον τοῦ ἁγίου Λαζάρου, Sabbathum Lazarī, i. e. resuscitati.

Η ἕκτη, ἡ Κυριακὴ τῶν βαΐων, Dominicæ Palmarum, ἡ βαϊοφόρος, a gestatione Palmarum.

Η ἁγία καὶ μεγάλη ἑβδομὰς, sancta & magna Hebdomas, sive ἡ τῇ σωτηρίᾳ πάθεις ἑβδομὰς, salutaris Passionis hebdomas, quam jejuniis & vigiliis intenti maxime celebrant.

Η ἁγία

H ἁγία καὶ μεγάλη δευτέρα ἥμέσα ;
sancta & magna feria secunda : quæ
epitheta honoris gratia cæteris diebus
apponuntur ; uti

H ἁγία καὶ μεγάλη τρίτη , sancta &
magna feria tertia.

H ἁγία καὶ μεγάλη τετάρτη , sancta &
& magna feria quarta.

H ἁγία καὶ μεγάλη πέμπτη , sancta &
magna feria quinta.

Vesperi in Patriarchio celebratur
οὐθεῖος καὶ ἵερος νυπτίρ , uti vocant , sive ri-
tus lavandi pedes , cuius exstat ἡ ακολου-
θία seu peculiare officium in Euchologio , in stupendæ humilitatis Christi
beatissimi Salvatoris nostri , qui isthoc
ritu erga discipulos fungi non dignatus est , vere jam , ut Sti. Pauli verba
huc transferam , μωρφὴν δέλου λαβὼν , in
se servili conditione suscepta , (quo vir-
tus hæc peculiariter admodum Christiana
exemplo suo redderetur commendatior) imitationem ac memoriam .
Duodecim monachorum aliorumve ,
juxta numerum Apostolorum , quos ex-
hibent , quorumque nominibus durante
ceremonia nuncupantur , pedes lavat
Patriarcha linteo præcinctus , Christi vi-
cem

cem subiens. Sed dum ille ad *Judam* proditorem ipsius pedes loturus accedit, repræsentatio planè illaudabilis & ludicra videtur, ut gestibus tantæ solennitati parum congruis scenicisque conspectis plebs alias devota & seriò intenta à risu vix sibi temperare valeat. Nec minima lis solet inter eos exoriri, quam forte tandem decidunt, quis *Judæ πρόσωπον* personam sustineat; cum ille hoc infami nomine per integrum dēinceps vitæ tempus ut plurimum veniat dignoscendus.

Feria sexta, ἡ αγία καὶ μεγάλη παρασκευὴ, sancta & magna Parasceve, Πάσχα τοῦ αὐτοῦ μονοῦ, *Pascha* crucifixionis, seu *Judaicum*, quatenus ipsi contradistinguitur Πάσχα Αναστάσιμον seu *Pascha* resurrectionis sive Christianum, ἡ τῇ αγίᾳ πάτῃ πάθει ἡμέρα sanctissimæ passionis dies.

Nocte, quam ideo τὴν Αγρυπνίαν τῶν αγίων παθῶν, sanctæ passionis Vigilias appellant, viri corporibus affligendis, orationibus, & Dominicæ passionis Evangelicæ historiæ intenti vacant: nec mulieres aut pueros, modo sexenches septennesve, ab hoc rigidæ pietatis exercitio

ercitio eximit sexus aut ætatis teneritudo, juxta antiquissimum Christianorum ritum, quem memorat *Eusebius* in historiæ Ecclesiasticae lib. i i. cap. xvii. cuius verba coram referre non pigebit.

Tí δὲ τούτοις ἐπιλέγειν τὰς ἐπὶ παυτὸν συνόδους καὶ τὰς ἴδια μεν αὐθρῶν, ἴδια δὲ γυναικῶν ἐν παυτῷ διατείβασ, καὶ τὰς ἐξ ἔθους αἰσέτι καὶ νῦν περὸς ὥμων ἐπιτελουμένας αὐσκήσεις, αἱ διαφερόντως κατὰ τὴν Σωτηρίου πάθους ἑορτὴν, ἐν αὐτίαις καὶ διανυκτερεύσεσιν περσοχαῖς τε τῶν θείων λόγων ἐντελεῖν εἰωθαμεν; hoc est, Clarissimo Valeſio interprete, *Quid præterea hic attinet commemorare cœtus & virorum ac mulierum seorsim degentium studia atque exercitationes, quæ apud nos etiamnum* (h. e. quæ à primis seculis ad nostra usque tempora adhuc durant; huc enim applicat studia & αὐσκήσεις Therapeutarum à Philone memoratorum, quos Christianos & Sancti Marci discipulos esse contendit,) *in usu sunt, præcipue circa diem festum Dominice passionis, quo tempore jejuniis atque vigiliis & sacrorum librorum lectioni impensius vacare consuevimus?* & postea, καὶ μαλιστα τὰς τῆς μεγάλης ἱοπῆς

σορῆς πανυχίδας, καὶ τὰς ἐν ταύταις
ασκήσεις imprimis per vigilia magnæ so-
lennitatis, piisque in iisdem exercita-
tiones. Των μὲν αστίαις καὶ κακοπθέ-
αις ἑνακουμένων, de vita Const. l. 3.

c. 5.

Inter sacros hos, ut ita dicam, tumultus, quos tanta ac tam frequens vel in templo vel in plateis cursitatio ciet, tota nox antecedens peragitur. Si cuiquam interea hac πανελεῖ αστίᾳ sive longâ & acri abstinentia deliquum pati contigerit, nihil quo languentem stomachum refocillet praeter panem & aquam ad usque solis occasum habet; cæteris, qui ob Athleticum corporis habitum inediæ sunt patientes, jejunium ad sequentis diei vesperam ultra protendentibus. Deinde, appetente ante Sabbatum nocte ad cæremoniām Αποκαθηλώσεως Christi, seu actio-
nis, qua videlicet ille è cruce detractus erat, exhibendam proceditur, quam sequitur accensis lucernis prælatis per templum imaginis Christi circumgestatio.

D 2

Feria

Feria septima, τὸ ἅγιον καὶ μέγα Σάββατον; sanctum & magnum Sabbatum. Hoc die semel tantum vesci licet; hora tertia post meridiem ad templum concurrit, ad preces nimirum vespertinas obeundas, Monachis reliquisque, qui illic tota nocte vigilaturi sunt, ne præ languore deficiant, frustulum panis, ficos, dactylosve secum sumentibus. De cæteris cæremoniis, utpote ineptis puerilibusque, dicere piget. Die illuceiente, δόξα ἐν υψίστοις gloria in excelsis alta voce canitur; mox hymnus ille præclarus, quem præcinctente Patriarcha repetunt duodecies, Χριστὸς ανέστη ἐκ νεκρῶν θαύματῳ θάρατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μυῆμασι ζωὴν χαρισάμενος, Christus surrexit ex mortuis, mortem morte conculcans, Θεοῦ vitam iis, qui erant in sepulchris, impertiens: quem hymnum singulis diebus à Paschate ad festum usque Ascensionis cantillant.

H δευτέρα μητέρα καὶ αὐτὴ τελεταραχονθήμεροπρὸτῆς καὶ σάρκα τῆς Σωτῆρογεννήσεως. Secundum jejunium, etiam Quadragesimale, ante festum natalis Christi. Cujus institutionis rationem hinc

hinc petitam volunt, quod sicut *Moses* quadraginta dierum jejunio quasi initatus, tabulis legis à sanctissimo Numinе donaretur; sic & Christianos, ut pari cura & ὑπληρεγγωγίᾳ, quantum imitari licet, ad excipiendum τὸν Νομόδότην se componant, quam maxime oportere existimant. Licet vero à carnisbus, butyro, & ovis penitus sit abstinentum, piscium tamen, olei, & vieni liber usus est, ut planè mite & facile tolerandum habeatur hoc jejuniū, si cum magna Quadragesima conferas.

H τρίτη νησέια τῆς Θεοτίκης, tertium jejunium B. *Virginis*, genitricis Dei. Duabus septimanis absolvitur hoc jejunium, à primo nimirum *Augusti* ad ejusdem decimum quintum: quo die celebratur ἡ κόμψη τῆς Θεομήτορος, uti supra ex Menologio recensuimus, seu *Dormitio Virginis*, hoc est, ut rem illam ex consequenti & explicatius solent interpretari, ἡ ἐξ τῶν γῆνιων εἰς ἡραὶ μετάξασις, ipsius è terra in cœlum translationis, seu ut *Latini* usitatius loquuntur, *Assumptio*.

Η πετάρτη γη̄γεια τῶν ἀγίων Αποστόλων, quartum jejunium Sanctorum Apostolorum, nempe Petri & Pauli. Hujus jejunii tempus incertum est, & magis minusve contrahitur pro majori aut minori Paschatis in anteriora anni incidentia. Ineunt hoc jejunium feria secunda immediate post festum omnium Sanctorum, quod ad eorundem Apostolorum festum pertingit, quorum memorias hoc prævio jejunio colunt. Quousque vero singulis annis duret, hic canon απαράβατος facilis methodo ostendit. Quot dies à festo Paschatis ad Maii secundum numerantur, totidem jejunio Apostolorum deputabuntur. Exemplares fiet evidentissima: Anno Christi M. DC. LXIX. Pascha incidebat in Aprilis undecimum; intervallum viginti duos dies complectitur, utroque nimirum termino inclusō; ideo idem erit numerus dierum jejunii, uti ex calculo liquebit.

Mos antiquissimus ἐν πτράδι & παρασκευῇ seu προσαββάτῳ feria quarta & sexta jejunandi adhuc strictim retinetur: hic enim per universam Ecclesiam Christianam olim obtinuit, partim ut reli-

religiosioribus Judæis, qui bis hebdomadatim (S. *Lucæ* cap. xvij. v. 12.) sibi ex præscripto & traditione seniorum jejunandum esse censuere, pares sint; partim, quod hos dies Stationarios junio quasi sacrandi originem verius pandit, ut *Christi* proditi & crucifixi memoriam hac hebdomadaria celebitate commonefacti, pio quodam dolore prosequantur.

Eximuntur vero ab his semi-jeuniis *αι περιάδες καὶ ἡ δεκαετία* trium celebrium festorum, h. e. τὰ δωδεκαημέρα seu intervalli, quod festum natalium *Christi* & *Epiphaniorum* vigilias connectit; ne tanta celebritas summo cum gaudio à Christiano populo peragenda, jejunio, doloris utique indicio, interposito turbata minuatur, τῆς ἑβδομάδος. διακανοίμεν, quæ Paschale, & τῆς ἑβδομάδος τὸ ἀγίο πνεύματος, quæ Pentecostale festum sequitur; pari quoque de causa; deinde, Hebdomadum τῆς προσφωνούμεν & τῆς Τυροφάγες ante Quintagesimam, ne cum *Armeniis* hæreticis, quos *Tetraditas* & *Jacobitas* nuncupant, qui solenne jejinium tunc agunt, sibi vel minimum convenire videantur, αὐταρτέ-

40 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

ποντες, ut habet Triodium, τὸ ὄκείνων
δόγμα τῆς ποιάυτης αἰρέσεως.

In his jejuniis indicendis ac tanta cum religione celebrandis, juxta vetus Ecclesiæ Catholicæ institutum, hoc potissimum agit Ecclesia Orientalis, ut carne hac dura tractatione in servitatem redacta, mens ingenti pondere, quod illam ad terram usque degravabat, soluta cœlum liberius petat, rebusque divinis melius vacet, exactisque per hosce rigidissimos pœnitentiaæ actus comedationibus lasciviisque, cœlesti corporis & sanguinis *Iesu Christi* convivio majori cum pietatis incremento ac fructu reficiatur. His enim asperis exercitationibus initiandi sunt, antequam ad divinorum mysteriorum communicacionem admittantur & epoptæ fiant.

Occurrunt subinde singulares feriae, quæ jejunio dicantur, *ηγεῖαι προεόρποι* seu anteferiales vigiliæ; cujusmodi sunt *Epiphaniorum* vigilia, ut de aquis postero die consecrandis à peccatorum carnisque labe & sororibus purgati defæcatius bibant. Ηγιασμένον autem ὕδωρ bibunt avidissimè. Morem hunc aquis benedicendi (quod Græci per τὸ αγιστεῖον)

LIMI

αζειν exprimunt) olim obtinuisse patet ex Homiliâ S. Chrysostomi ἡσι αγιασμοῦ τῷ οὐδαίῳ.

Vigilia Pentecostes ; & feria secunda Septimanæ Pentecostalis, quo prævia hac purgatione γρυπτετόντις seu flexis poplitibus precibus vacantes recipiendis Spiritus sancti afflatibus aptiores fiant.

Vigilia τῆς Μεταμορφώσεως sive Transfigurationis Christi.

Vigilia Festi inventionis S. Crucis, cuius figuram jejuni osculantur.

Vigilia festi decollationis S. Johannis Baptiste.

Sabbato, nisi unico, magno nimirum sanctæ Hebdromadis, jejunare adhuc nefas est. Alias isto die per integrum annum feriari non tantum libet, sed & ex veteri lege Ecclesiastica omnino oportet. Ita enim statuebat sexagesimus sextus Canon Apostolicus, Εἰ πικλητὸς ἐνρεῖτὴ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν τητεύειν, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τῆς ἑνὸς μόνος, καθαιρεῖσθω εἰ δὲ λαϊκὸς, αὐφοριζέσθω. Si quis Clericus deprehendatur die Dominica jejunans, aut Sabbato, præter unum solum, deponatur : si vero Laicus, excommunicetur. Quem postea firmarunt Affessores

fessores sextæ Synodi canone quinquagesimo quinto, διορθώσασθαι τὸ σφάλμα τῆς τῶν Λατίων, ut Zonaras loquitur, ἐπιχειρεῖντες, hunc Latinorum errorem emendare conantes. Hinc enim dissidium illud nunquam satis lugendum inter Christianos Orientales & Occidentales aliquatenus quoque crevit.

In hac tristi rerum αἰχματασίᾳ, quantum in speculo veteris Ecclesiæ ante Constantini tempora faciem plane reflexam facile intueri est, nullas sacras moles divite ornatu, uti olim, superbitentes, basilikas nullas, quas effusissima Imperatorum pietas construxerat, Christianis hodie supereesse exspectabis. Occupata Urbe, ex Turcis pridem cesserunt, relictis devictæ genti, (utpote quorum intererat, ne tota deleretur) in sacros usus Ecclesiolis, iisque tenebricosis & structuræ minus elaboratae, quas vel præ fastu, ut ipsis parum congruas, respuere videbantur. Quanquam vero ex indulgentia legum sacris hisce ædibus impune interesse liceat, quod sibi merito gratulentur, cum hetæriæ primis seculis plane vetitæ essent; habent tamen, quod vitio vertant queranturque

turque, sibi de novis fabricandis, iisque, quas vel deprædantur flammæ, vel la-
befactat terræ motus, vel ipsa vetustas
conficit, instaurandis penitus esse in-
terdictum; cuius edicti hoc unicum
videtur propositum, ut fatiscentibus
templis fatiscat quoque sensim, nulla
vi adhibita, Christiana religio, quam
facri cultus officia, ne extinguitur, fo-
vent. Quantopere ergo curandum est
Græcis, ne rimas agant, vitiumque,
quod ruinam minet, faciant parietes:
quod si partem, quod saepe nulla præ-
vertendum est cura, intercidere conti-
gerit, ingenti pretio expugnanda est
Turcicorum Judicum pervicacia, qui a-
varitiae & iniquissimis postulatis religio-
nem prætexunt, antequam de iis in inte-
grum restituendis sit cogitandum.

Harum viginti sex hodie *Constantino-*
poli exstant, quarum nomina hic appo-
nam.

Πατριαρχῖον, *Patriarchium*.

Ἄγιος Νικολᾶς ἐκκλησία, Ecclesia S.
Nicolai, non procul, si bene memini, à
templo *S. Sophiæ*.

Ἄγιος Γεωργίος, Sancti *Georgii*, ad por-
tam Φανερωτῶν.

Πα-

Παναγίας Χρυσαλειφειτῆς,

B. Virginis.

Αγία Νικολάου, Sancti Ni- }
versus Pro-
colai. } pontidem sitis

Αγία Κάρπη, S. Carpi.

Αγία Κωνσταντίνου, S. Constantini in
platea Caramania, non procul à septem
Turribus.

Παναγίας, B. Virginis, in platea Bel-
gradensis.

Παναγίας, B. Virginis in platea nova.

--Ecclesia prope portam Tormentarium.

Αγία Δημητρίου, Sancti Demetrii, in
platea όπου Σαρματίκιον dicitur.

Αγία Γεωργίας, Sancti Georgii portam
versus Adrianopolitanam.

Παναγίας τῆς κυρίας τῆς ὑπανύ, B. Vir-
ginis dominæ cœli, in eadem regione.

Αγία Δημητρίου, sancti Demetrii, ad
portam Lignariam.

Παναγίας, B. Virginis, ad portam Ob-
liquam.

Παναγίας εἰς Αραμπατζῆ μειδὰν, B.
Virginis, in Foro Arabo dicto.

Παναγίας, B. Virginis prope Balini.

Αγία Νικολάου Αχριδιανῶν, Sancti
Nicolai Achridianorum.

Tὸ μετόχιον τῆς αγίας τάφη, facellum
sancti Sepulchri.

Tῆς

Tης Παναγίας της Μεγαλίτης, B. Virginis—

Αγία Γεωργίας Ποτίρας, S. Georgii—

Αγία Νικήτα, S. Nicetæ, prope ædes Principis Walachiae.

Tης Παναγίας, B. Virginis, prope ædes Principis Moldaviae.

Tης Παναγίας, B. Virginis, quæ ob distinctionem ἡ μικρὰ dicta, prope Patriarchium.

Αγία Γεωργίας, S. Georgii, prope φάραριον.

Αγία Ιωάννη, S. Johannis.

Septem Ecclesiæ prope κονδοσκάλι in regionibus, quæ attingunt portam Arenariam, ante duodecennium horrendo incendio perierunt.

In Galata sex Ecclesiæ Græcorum numerantur.

Tης Παναγίας Καφατιανῆς, B. Virginis—

Της Χριστοῦ χρεματῆς, Christi pendentis.

Αγία Δημητρίου, S. Demetrii.

Αγία Νικολάου, S. Nicolai.

Της Χριστοῦ, Christi ad Pistantiam.

Αγία Ιωάννη, S. Johannis.

Ex

Ex hoc indiculo facile compertum habebis, Basilicas, quarum vetus notitia & *Procopius* cæterique historici meminere, hodie desiderari, utpote vel communi urbis fato eversas, vixque è ruderibus, novis ædificiis in earundem solo exstructis, amplius dignoscendas, vel in *Moscheas* à barbaris Victoribus conversas, qui quasdam tum ad ornandam Urbem, tum ad religionem suam in illa horrenda strage, quam fecerant, pulchritudine & magnificentia operis allecti, integras, (quatenus ipsorum superstitione & *Turcici* cultus consuetudo paterentur) restare voluere; effractis nimirum cancellis deformatisque Sanctorum imaginibus, quas calculi & tessellæ vitreæ auro tectæ admirando plane artificio composuerant, quod de Templis Sanctæ *Sophiæ* & Sanctorum Apostolorum speciatim in notitia mea annotatum habes.

Ecce jam præcipuum *Turcicæ* superstitionis sacrarium, ὁ μέγας τῆς τῷ Θεῷ λόγῳ σοφίας νεώς, μέγιστος τε καὶ λιαν ἐπρεπέστατο. καὶ λόγῳ δύναμιν ὑπερβάσιν, *Nicephoro* hist. Ecc. lib. xvii. cap. xx. (hæc enim nominis ratio cæteris potior mihi

mihi videtur in honorem nempe Christi sapientiae Patris) (a) μέγιστος ναὸς τῆς τῆς Θεᾶς λόγου σοφίας, & rursus (b) ἡ ἐπ' ὄνοματι τῆς Θεᾶς λόγου κλησθένσα αὕτη σοφία, ὁ τῆς Θεᾶς περιώνυμος ναὸς, recentioribus Græcis; à quibus non abludit Procopius L. I. Cap. I. de aedificiis Justiniani, Σοφίαν καλλίσιν οἱ Βυζάντιοι τὸν νεῶν ἐπικηδεύσαται τῷ Θεῷ τὴν ἐπωνυμίαν απεργασμένοι Cui instaurando tanto amore, studio tanto, quod pietas acuebat, toto, quem per septendecim annos suppeditarat Aegyptus, reditu in id operis effuso, incubuit Justinianus Imperator, quasi hinc majorem sibi gloriam, quam ex tot barbaris gentibus devictis, aut ex legum civilium innumeris in methodum facilem redactis constitutionibus sibi pariendam esse duxerit, & quasi illa præclarissima tum militiae tum domi gesta plane solderent nihilque haberentur, nisi hoc opus tanquam cætero-

(a) Chronic Constant. p. 4.

(b) p. 12. De hujus vere admirandi & longe celeberrimi Templi laudibus videsis elegantissimam Manuelis Chrysoloræ ad Johannem Cantacuzenum Imperatorem Constantinopolitanum epistolam, qua veteris cum nova Roma instituit compensationem.

rum

rum apex & coronis accessisset. Quo
absoluto Imperatoria quidem cum pom-
pa post solennes Deo Opt. Max. gra-
tias hisce verbis actas Δόξα τῷ Θεῷ,
τῷ καπαξιώσαντί με τελέσαι τὸ τοιύτο ἔρ-
γον, *Gloria Deo, qui me hac gratia dig-
natus est, ut tale opus consummarem,* præ
ingenti gaudio quasi extra se abreptus,
ritu triumphantis exclamasse (a) fertur,
νενίκηκά σε Σολομών: vici te Solomon.
Ad cisternam regiam statuam quoque
(b) *Solomonis* in folio sedentis colloca-
vit, κεφαλήν τὸν σιαγόνα αὐτῷ, καὶ
όρῶντο τὸν ἀγίαν Σοφίαν, ὃς εἰς ἐνικῆδη
εἰς μῆκος καὶ κάλλος ὑπὲρ τῶν παρ’ αὐτῷ
χτισθέντων ναῶν Ιερουσαλήμ: *Maxillam ma-
ni sustinentis, oculis ad S. Sophiam con-
versis, eo quod magnitudine & pulchri-
tudine Templum Hierosolymitanum ab
ipso conditum illa superaret: hoc em-
blemate nimirum innuens, Solomonem,*
si humano consortio iterum redditus,
pulcherrimum hoc & magnificentum
Templum omnibusque numeris abso-
lutum contemplaretur, se Judice victum

(a) Codin. de origin. Constant. p. 71.

(b) p. 21. fine.

dolore

dolore & melancholia plane confectum iri. Omissio S. Sophiae titulo, à scriptoribus *Græcis* pro familiari apud omnes, dum de ea verba fecerint, usu nuncupatur ἡ μεγάλη ἐκκλησία Ecclesia magna, & interdum ἡ μεγάλη ἀγιωτάτη ἐκκλησία.

Alterum illud Templum ναὸν τῶν ἁ-
γίων Αποστόλων, Sanctorum Apostolorum, ob λέψαν SS. Andreæ, Lucæ, &
Timothœi quæ illic reposita perhibentur, olim celebre cum prius è lignea materia constaret, marmoreum & splendidissimi operis fecit (a) *Theodora Justiniani Uxor*, cujus exemplo, quod semper coram habuit, uti tanto marito dignam consortem decuit, ad illud moliendum urgebatur. Quod post captam Urbem *Græcis* primo concessum idem *Mohammedes* expugnator Urbis postea repetiit, utpote proprio nomine insigniendum, uti constantissima *Græcorum* traditione proditum reperio, non quasi, uti *Malaxus in Patriarchica Constantinopoleos historia* contendit, ob cædem hominis patratam, cum in regione deserta ædibusque destituta situm esset, metu illinc recessisset.

(a) *Procop. lib. I. cap. 4. & Cedri. de orig: Constant. p. 73. Edit. Paris. 1655.*

Gennadius Scholarius Patriarcha, quod
à verisimili maxime abhorret.

Ambitum istum, quo *Patriarchæ* ædes includuntur, olim occupabat Sanctimonialium cœnobium; prope adstat templum τῆς Παναγίας καὶ Παμμακαρίτων seu *Sanctissimæ & Beatissimæ virgini* consecratum; quod ab isto tempore cessit in Patriarchium. Dejectu collis finum *Galatensem* versus prope Φανάριον situm est, amplitudinis ordinariæ, nec structuræ inelegantis, magnifico ornatu destitutum, tum ad amoliendam invidiam, tum ne *Turcis* præda fiat. Ingens vero ipsi hinc conciliatur honos, quod *Alexius Comnenus Imperator* illic sepultus jaceat, quod sacræ reliquiæ, quas vidi, sanctæ *Euphemie Martyris* aliorumque in loculamentis adhuc seruentur; potissimum denique, quod inibi exstet nigri marmoris fragmentum, tres pollices latum, duos circiter pedes longum, quantum conjectando assequi poteram, quod æreis cancellis clathratis, ne quid vel à pia vel à sacrilega manu patiatur, muniunt. Integræ columnam, cuius haec pars est, in *Pontii Pilati Prætorio*, ad quam *Christus* alligatus flagris

flagris cædebatur, stetisse ab universis adeo firmissime creditum est, ut rem vel in dubium vocare apud ipsos plane nefas sit. Hinc pulvisciuli eraſi ob morborum fugandorum vim à piè credula plebe magni emuntur. Hos versiculos in lamina illic insculptos reperi.

Νῶτον δέδωκες εἰς μαζίγιας Παντίρχα,
Ως καὶ πρόσωπον εἰς ράπτωματων ὑβρειν,
Σὺν μαζίγιωσιν περσφέω σοι οἰκτίρμονες,
Ιν' ἵλεως μηδεὶς λατρέυοντι σοι,
Καὶ μαζίγιας σὺ εἴξει μετ' αὐτοῖς,
Πλαναγώτις Νικόσιος ἐυχετᾷ.

Cum hac in regione, utpote editiori, satisque commoda, Moscheam olim condendam proposuisset *Selimus*, pene de hoc Patriarchio actum fuerat, nisi *Græci*, quos subitus hic casus ingeniosos ac cautos fecerat, cum Principibus *Bassis*, quibuscum illud consilium communicaverat Imperator, oblatis nummis subdole egissent, quorum suasu à proposito desciscens eam *Adrianopolē* curaverat exstruendam.

Templa *Græcorum* non sunt unius figuræ; quædam visuntur τριλόγια &
E 2   μεταλλεύματα,

κυκλοειδῆ, quæ in medio rotundata ingenti τρύπᾳ aut tholo exsurgunt; quædam ταυρωτὰ, quorum partem alteram in longum productiorem altera instar crucis transversim secat; pleraque vero πτερόνα ἢ δεσμικά, seu figuræ quadratæ & oblongæ, qualem habet Patriarchium.

Quo sacri ritus in sequentibus memorandi melius intelligantur, singulas Templorum perfectorum partes (si qua enim desit, angustia loci aut quippiam incommodi in causa sunt) brevi quasi in tabella exhibebo.

Templum in tres partes pro triplici hominum, qui illic divini cultus causa conveniunt, ordine divisum intueri est, uti observat Symeon Thessalonicensis in tractatulo περὶ τῆς νοῆς, quo singulis suis in locis, consistentibus omnis facessat confusio. Hi autem sunt.

(a) Οἱ ἱερεῖς Sacerdotes sive οἱ πελειῶτηγι, quibus facultas consecrandi ex officio competit, eorumque ministri. Οἱ πιστοὶ fideles, sive οἱ πελειοὶ perfecti,

(a) Οἱ λαοὶ τῶν ἐντεβῶν εἰς τριάδα διαρρέουσι.

qui

qui ab omni noxa & censura immunes, communi, quod à baptismo & fide in *Christum* habent, Deo serviendi jure in publico cœtu gaudent.

Oι ὄντες ἐν μετανοίᾳ Pœnitentes, qui à Sacramentorum usu seclusi pœnis spiritualibus subjacent. Quorum censu Catechumenos & malo spiritu abreptos obfessosque olim reposuit Antiquitas, utpote quibus planè interdictum erat Ecclesiam proprie sic dictam ingredi, perfectisque *Christianis* sese immiscere. Pariter omne sacrum templum, ut idem loquitur, τριαδικῶς θεωρεῖται, τοῖς πρὸ τῆς ναῦς, καὶ τῷ ναῷ, καὶ τῷ βήματι, tripliciter divisum consideratur, in locum ante Templum, *Templum ipsum* & *Sacrarium*.

Exporrecta, quæ muris circum circa cingitur, planicie occurrit primo Εμβόλος *Embolus*, περίθυρον, περπάλαιον, ή περισύλαιον τῆς ναῦς. Auλὴ interdum quoque nuncupatur sive vestibulum, ex utrisque portæ lateribus procurrens, fornice tectum; inde της Αγίδος nomen; sedilibus lateritiis ejusdem longitudinis parieti affixis. Supra *Christi* aut *B. Virginis* sanctorumque, præsertim illius, (qui ideo dictus est Αγιος τὸ μητρὸν ή ἐκ-

κλησιας, Monasterii aut Ecclesiæ Sanctus) cuius tutelæ & patrocinio ædes sacra commendatur, imagines absque amabili colorum mistura, omni proportione insuper habita, rudi admodum penicillo depictæ conspiciuntur, ut polituram, quam dat ars pictoria, non minus quam reliquas ad ornatum cultumque vitæ humanæ elaboratas, *Græcis* hodie deesse, barbarie invecta, hinc constet.

Portam, quæ μεχάνη καὶ ἀργυρεῖ h.e. magna & argentea dicitur, ingredienti non illoco aperitur Ecclesiæ facies : obstat alia quasi porticus, Ναός. Intervallum hoc inde προπύλαι quoque ditatum, (quod licet τῷ ναῷ sive navi proxime sit contiguum, ab ipsa tabulato, quod homine aliquantulum depresso est, & interdum muro secluditur) in ipso nimirum aditu, quo olim consistebant Pœnitentes, quibus ex Ecclesiæ disciplina ultra progrediendi gratia ante peractum pœnitentiae tempus denegabatur, dicti Ακεραμένοι, id est, *Audientes*, qui proxime & magis introrsum stabant, juxta undecimum canonem Concilii Nicæni, qui sub *Tyrannide Licinii* lapsos tres annos ἐν Ακεραμένοις exigere

exigere jussit, h. e. ut explicat Zonaras
 $\tau\acute{\epsilon}\omega \tau\acute{e} \text{ἐκκλησίας}$ $\iota\acute{\zeta}\alpha\omega\tau\acute{e} \text{ēn τῷ ναῷ}$ ναῷ θεοῦ ἀκέντι γραφῶν, extra Ecclesiam in Narthece ad sacras scripturas audiendas consistere: & etiam Catechumeni, (uti paulo ante dictum erat, unde quandoque $\chi\acute{\iota}\chi\acute{\iota}\mu\acute{\iota}\nu\acute{\iota}\alpha$ seu $\chi\acute{\iota}\chi\acute{\iota}\mu\acute{\iota}\nu\acute{\iota}\epsilon\acute{\iota}\alpha$ nuncupatur) qui magis extrorsum versus Propylæum, utpote nondum sacro baptismate initiati, collocabantur. Inter utrosque medii erant Energumeni & oī χειμαχόμενοι , nisi prorsus iidem sint, ut quibusdam videtur, quos interdum confundi, interdum ab invicem distingui comperio. Huc usque fereum à sandapilariis allatum deponitur (neque enim in sacratiora Templi deducendum est, nisi sit cuiuspiam sacrati hominis) donec ritibus funereis intus peractis, cadaver inde in cœmeterio mandetur sepulturæ. A latere hujus conclave excurrit recipiendis mulieribus designatum: hinc in Templum per clathratos cancellos prospectus est, quo fit, ut quicquid sacrorum rituum illic peragitur conspiciant, ipsæ interim inconspectæ. Paulo intra Narthecem collocatur Κολυμβήσπα sive Baptisterium,

56 DE ECCLESIAE GRÆCA
de quo postea in sectione de ritibus
Baptismi.

E Narthece per tres portas, quarum media, utpote amplior & longe præcipua, dicitur Πύλη ὡραῖα seu *Porta pulchra*, quæ quandoque, quod inter legendum caveri debet, cum Βασιλικὴ seu *Regia* confunditur, in honorem nempe *Christi Sapientiae Patris* (pluraliter quoque effertur πύλαι ὡραῖαι) fit ingressus eis ratiōne sive in templum. Lata area est pro modulo Ecclesiae, & aperta, qua homines confertim stant adoraturi, nisi quod τροπαια, seu *sedilia*, paulo altiora, (duobus brachiis, quibus innituntur ea occupantes, ut propemodum stare videantur, sinum ambientibus,) numero admodum pauca utrinque collocentur. In Patriarchio aminentior sedes (Σεόνος ἡ στρέμενη) prope Bema excipit Patriarcham; cæteræ reliquis Metropolitis pro dignitate Episcopatum, & Principitus *Moldaviæ & Walachiae*, si adsint, vel si qui adsint apud ipsos eminentioris notæ, honoris causa deputantur.

In quadris extrâ magis ad murum subsidentibus ex adverso stant cantores, hoc est, intervallo isto, quod inter ratiōne

&

& βῆμα paulo superius intercedit ; illic extat ἀναλογεῖον sive suggestum, ubi sacra scriptura populo ab *Anagnostis* prælegitur ; propè *Soleas*, de quo tot incaluerent controversiae, quas hic non tracto, h. e. inter Chorum & sacrum Adytum, omnino collocandus est. Μεσόναον quandoque concurrentibus in punctum ad umbilici modum saxorum projecturis in rotundam figuram contrahitur ; qua de causa media illa Templi pars elegantissime dicitur ὄμφαλός. In Ecclesiis grandioribus, quasi in meditullio πρὸ τὸ δέρας τὸ βήματος, hoc est, portæ sanctæ oppositus erigitur *Ambo*, cuius vero (sacris concionibus in desuetudinem plane absentibus) jam rarissimus est usus.

Inde tabulatum à fornice ad pavimentum pertingens totam Templi latitudinem occupat, picturis & quidem inauratis (ut in quibusdam Monasteriorum Templis vidi) ornatum : cui tres portæ insunt, quarum media Πύλη ἀγία καὶ βασιλικὴ, seu *Porta sancta & Regia*, non nisi raro & quibusdam de causis aperienda, hoc est, (a) in solenni cele-

(a) *Philotheus Patriarcha C. P. in diataxi.*

brium

brium Vesperarum introitu, & Missæ tempore, quando Evangelii legendi causa exinde egreditur diaconus, vel quando sacerdos finita, qua circumstantur Elementa jam jam consecranda, processione sacrarium ingreditur ea consecraturus, vel denique quando Laici illuc accedunt, à Sacerdote ἐν τῷ τῷ δυοιαγράμμειοι sive in media porta stante Eucharistiae sacra symbola percepturi. Honoris quoque causa numero plurali effertur, αἱ ἵχιαι δύοι, sive τὰ ἵχια δύεις. Extremæ sunt minores, quarum ad latus sinistrum versus Boream altera, altera ad dextrum Austrum versus ; hac via Diaconis cæterisque inferioris subfelliis ministris in bema eundum est.

Quod intus est, dicitur αἱ μονοὶ Εἴημα, eo quod illuc gradibus ascendatur ; vel potius quod sit Christi sanctissimum tribunal, ἐπιμηκέρων δὲ καὶ λαμπεότεον ως θεόρος Θεῶς, sublime & cæteris splendidius, ut thronus Dei ; sive θεῖον Adiutor, utpote sacratissima Templi pars, ad quam solis Sacerdotibus reliquisque, qui Altari ministrant, patet aditus, Laiis omnino inaccessa omni tempore, quo sacrum conficitur : inde τῷ Ιεζούλειο no-men

men. inditum, juxta XIX canonem Concilii *Laodiceni*, μηνοις ἐξὸν εἶναι τοῖς ἀεραπνιγίσ ἐποίειν εἰς τὸ δυσιαζόμενον καὶ ποιηνεῖν: quod optime, ut solet, & breviter admodum explicat *Aristinus metropolita* χριστινοῖς ἐν τοῖς τῷ βίβλῳ πρώτοις τὰς ἀεραπνιγίσ. De quo *S. Ambrosius Mediolanensis Theodosium Imperatorem*, qui postquam munera obtulisset in Sacrario, divina mysteria percepturus illic manserat, pro Sacerdotali officio admonendum duxit. *Theodoritus in Hist. Eccles.* lib. 5. cap. 18. τὰ ἔνδον, ὡς Βασιλεῦ, μηνοις ἐξ' ἀνταποκρίσεις τοῖς ἄλλοις ἀπασιν ἀδυτάτε καὶ ἀψυχα. ἔξιδι τοίνυν, καὶ τοῖς ἄλλοις πρινώνει τὸ τάσσων. ἀλεφγίσ γέ τοις Βασιλέας, ἥτις Ιερέας πιεῖ. *Interiora loca, Imperator, solis Sacerdotibus patent, reliquis omnibus inaccessa sunt & intacta.* Abscede igitur, & una cum aliis confiste; nam purpura facit Imperatores, non Sacerdotes. Omnem à se fastum amolliens, id ex veteri more *Constantinopoli* licuisse, in facti excusationem ostendit Imperator, acri monito neutiquam exacerbatus, utpote cuius iram reverentia sacri cultus repressisset. Antiquissimam hanc traditionem fatentur Patres Concilii

lii sexti in *Trullo* habití canone LXIX, qui expressissime hac de causa videtur conditus, μὴ ἐξέτω πνι τῶν απάντων ἐν λαῖς τελεύτη ἐνδον ιερᾶ εἰσεραι θυσιαζη-
είν, μηδεμός ἐπὶ τῷτο τὸ βασιλικόν εἰργομέ-
νος ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἵνα δὲ τὸ βαλ-
δεῖν περοῦχαι δῶρα τῷ πλάσταιντι γατά
πνα αρχαιοτάτῳ παρέδοντι. Non liceat
cuipiam ex Laicorum numero intra Sa-
crarium ingredi, ab eo tamen nequaquam
prohibita potestate & authoritate Imper-
atoria, quando voluerit Creatori dona
offerre, juxta quandam antiquissimam Tra-
ditionem.

Hoc olim adulationis causa & contra
ordinationem Ecclesiasticam indultum
fuisse cum *Ambrosto* videretur, id ingen-
ti, quo pollebat, Zelo sibi reformandum
ille vir Sanctissimus censuit. (a) *Soso-*
menus. Εἴδος ἦν τὸς Βασιλεῖς ἐν τῷ ιερα-
τεῖῳ ἐκκλησιάζειν κατ' ἐξοχὴν τῶν οἰκιαν
τῷ λαῷ κεχωρισμένης, κολακίας δὲ ἢ απαξι-
ας εἶναι τῷτο συνιδὼν, τόπον εἶναι Βασιλέως ἐν
ἐκκλησίᾳ πέταχε, τὸν περὶ τῶν δρυφάκτων
τῷ ιερατείᾳ. ὡς τῷ μὲν λαῷ κεχτόντα τῷ
περεδείαν ἔγειτο. ἀπό δὲ τὸς ιερέας περιφε-

(a) *Lib. 7. Cap. 25.*

Θοδας.

διδασκάλων τούτην γέρεις παρέδοσιν επίγενε
Θεοδόσιος ὁ Βασιλεὺς, καὶ οἱ μετά ταῦτα ἐκράτη-
τυνται, καὶ ἐξ ἀπειναντινού φυλαττομένην ὄρῶμεν.
Moris erat, ut Imperatores intra concepta
altaris in Ecclesia consisterent, honoris
causa a populi multitudine separati. Quod
ex assentatione vel ex disciplinæ corrup-
tione profectum esse Ambrosius animad-
vertens, locum Imperatori in Ecclesia
assignavit ante cancellos altaris, ita ut
Imperator quidem plebem, ipsum vero
Imperatorem Sacerdotes in Ecclesia præ-
cederent. Hanc egregiam ordinationem
Imperator Theodosius comprobavit, &
successores ejus postea confirmarunt, atque
ex eo tempore in hunc usque diem ob-
servari eam videmus.

Secretum hoc Penetrale & Sanctuarium nuncupatur *Ιατρέον propitiatórum & θυσιατέον*; quem sensum apud antiquissimos Scriptores hoc vocabulum obtinuisse, quatenus nempe sumitur pro superiori templi parte, qua Altare collocatur, è S. Ignatio mihi videtur recte concludendum. Ita ille sanctissimus Martyr in (a) Epistola ad

(a) Edit. Voss. Pag. 20.

Ephesios,

62 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

Ephesios, μηδεὶς πλανάω, ἐὰν μήτις ἦν τὸς τῷ θυσιαστῆι, ὑπερεῖται τῷ ἄρτῳ τῷ Θεῷ. *Nemo erret; nisi quis intra Altare, vel potius Sacrarium, sit, privatur pane Dei;* & in (b) Epistola ad *Magnesianos*, πάντες ἐν ὧσι εἰς τοὺς συντρέχετε Θεῷ, ὧσι ἐπὶ ἐν θυσιαστήριον, *Omnes itaque velut in unum Templum Dei concurrite, velut ut ad unum Altare, i. e. Sacrarium.* Codex Usserianus habet πάντες ὧσι εἰς εἰς ναὸν. ad quem locum in annotationibus n. 42. observandum jubet eruditissimus & reverendissimus Archi-Præfulus, ναὸν & θυσιαστήριον reīm unam & eandem denotare; sed quod ipsius pace dixerim, omnino perperam, ut ex superioribus satis patet. Deinde è consueta formula & ex veteri versione *Latina* & ex contextura verborum constat istud εἰς, ἐπίβλημα librarii cum sequenti particula εἰς confundentis, prorsus esse delendum, ac ὧσι cum εἰς ἐν ναὸν conjungendum. Licet alibi apud eundem sensu usitato pro Altari, quo affertur ἵνα πάντες ἀραιμένοι θυσια, occurrat; ut in illo insigni Epistolæ ad

(b) Pag. 34.

(a)

(a) *Philadelphiensis loco, σπεδαῖς εἰν
μιχ ἐυχαριστίᾳ χρῆσται. μήτ τοι σάρξ τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ποτίσμον τοῖς
ἐνωσιν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ἐν οὐσιαστήρεον, ὡς
τοῖς επισκόπος ἀμφι τῷ πρεσβύτερῳ καὶ δικηγόροις τοῖς ουνδέλοις με, ἵνα ὁ ἥδη περισσοτε, κα-
τὰ θεὸν πράσσοιτε. Operam igitur detis, ut
una Eucaristia utamini.* Una enim
est caro Domini nostri Iesu Christi, &
unus calix in unitatem sanguinis ipsius.
*Unum altare, sicut unus Episcopus cum
Presbyterio & Diaconis conservis meis,
ut, quod facitis, secundum Deum facia-
tis.* Videant Eruditiores, annon citra
omnem dubii suspicionem hinc evin-
cendum sit, primis seculis unicum in
templis Altare tantum exstitisse : quod
alibi fusius declarabitur.

Adytum hoc perquam honorificis
insigniunt appellationibus, quibus in-
gentem istam, qua versus venerandum
illud mysterium illic peractum ferun-
tur, reverentiam attestantur ; cuiusmo-
di sunt ἀγια ἀγιών, καὶ καθέδρα καὶ πόπος
θεῶν καὶ αὐτοπανοις, ἰλατήριοντε, καὶ τοῦ με-
γάλου ἀνθρώπου τὸ ἑργατήριον, καὶ μητρα

(a) Pag. 40.

χριστοῦ

χριτῷ καὶ δόξῃ ἀπό τοῦ οὐρανοῦ. Sancta Sanctorum, cathedra & locus Dei, & requies, propitiatorium, & magni Sacrificii officina & monumentum Christi, & gloriæ ipsius Tabernaculum, uti prælau-datus Symeon habet.

In hoc Bemate, seu sacro Taberna-culo tria ut plurimum extant Altaria, quæ dignitate & usu quam maxime differunt. Non enim in quovis horum à Sacerdotibus pro arbitrio & ut ipsis libet conficitur Corpus Christi; id honoris soli altari medio cæteris ampliori, quod *τριάντα, ιερά, θεῖαν καὶ μετακίνητα*, seu mensam sacram, divinam & mysticam vocant, peculiare est: hoc lapideum est & parieti affigitur. Illic, uti in loco maxime proprio, reponuntur Evangelia, & tanquam memoriale mor-tis Christi semper imminet crux.

Ad latus sinistrum Boream versus altare minus est Προθεσμία dictum, eo quod sacra munera illuc proponantur; (uti olim sub veteri lege, *οὐ πλέοντες προθεσμίας* juxta versionem *τῶν οὐ*) cætera-que prævia fiunt, antequam Sacerdos, translatis inde symbolis ad medium Altare consecrandis, sacram *λειτουργίαν* celebrat.

celebrat. A sacrario interdum tabula-
to seclusum reperi.

Ad latus oppositum Australe est σκευη-
οφυλακίς τριγωνίζα, sive librorum, vesti-
um, quibus in sacris obeundis induiti
prodeunt, & vasorum, quorum in sacro
conficiendo usus est, receptaculum. Lo-
cus iste sive conclave, (quandoque enim
tabulato separatur) dicitur μεσατώελον
seu μετατώελον, & etiam διακρινόν, ubi
consistunt Diaconi cæterique inferioris
ordinis, Sacerdotibus in sacris admini-
straturi, & in rebus minoris momenti,
puta cereis accendendis & aqua calefa-
cienda ad sacros usus illic occupati. Hoc
olim à *Scenophylacio*, quod extra Eccle-
siam prope, ut videtur, positum erat,
distinguebatur, cum tot vasis cæteris
que ad sacros usus, prout occasio tu-
lerit, necessariis reponendis vix satis
esset. Hic uti & in gremio Ecclesiæ
plerumque interdiu accenduntur lampades.
Collocantur in Ecclesia Patri-
archali & Metropolitica in concha seu
sinu bematis fere circumcirca sedes,
quarum eminentior dicitur αγνον σύνθεσ-
νον seu *sacer Thronus*, quem Antistitum
choro stipatus occupat Patriarcha aut

F Metro-

Metropolita, vel inter Sacerdotes assi-
dens Episcopus: quo titulo ab illo se-
dili, quod ille in Nao habet, distingui-
tur: unde τὸ ἐνθρονισμὸν ιερῷ συνεργῷ
seu ἐνθρονισμὸς *Enthronizatio* in inau-
gurando Patriarcha vel Præfule inter
solenniora recensetur. Campanarum
usu civitatibus potissimum, quas *Turcæ*
promiscuè habitant, interdicto, ut opor-
tunius ac debito tempore intersint, lig-
nei instrumenti οὐραντρύ, quod malleo
pulsant, sonitu ad sacras ædes convo-
cantur. Hujus tum crebrioribus forti-
oribusque tum languidioribus magis-
que intermissis iictibus, qui prope sunt,
αλαοσυνάκτη sive ædituo, quantum tem-
poris antequam sacra fieri occipient re-
liquum sit, an tum instet, nec diutius
expectandum, admoniti, satisque id usu
edocti, vel pueri intelligunt. Sed de
Græcorum templis hactenus.

Virorum Ecclesiasticorum, quos τὴς
ἐκ τῆς ιερᾶς Βίβλους, eo quod solis ipsis
Sanctuarium introeundi jus competere
jam jam diximus, aut τὴς ἐκ τῶν Λαζαρεων
ιεραποτικῶν, utpote sacra ordinatione re-
bus divinis administrands addictos con-
secratosque, aut τὴς τῆς ιερᾶς καπαλογίας
Periphrasticè

Periphrastice nuncupant, varii super sunt ordines, quorum singuli tum officio tum dignitate distinguuntur, ut *ιστημα*, cui tantopere student Novatores, plane damnata, vetus regimen Ecclesiasticum, licet splendore & pompa seculari destitutum, in Oriente adhuc dum vigeat. Quo, Deo Opt. max. ita misericorditer ordinante, confusione, quæ aliter gentem *Græcam* pridem involvisset, hactenus cautum est, ut Ecclesiæ, licet miserrime & horrendum in modum oppressæ, faciem disciplina veteri relictæ hodie ubivis sit intueri. Horum statum brevi & sigillatim enarrabo, *απὶ τὸν Σπόνων τάξεως Αρχεεπικοῦ* seu dignitate Patriarchali orsus.

Quo Patriarcha *Constantinopolitanus* summam, quam obtinet, dignitatem magis decorum tueatur, illudque tributum, quod fiscus Imperatorius quotannis rapit, additis quoque muneribus, quibus Principes Bassæ mulcentur, ut integra religione liberius gaudent Christiani, solvat, non modico reditu opus habet: (is fortean ad quadraginta millia Thalerorum plus minus assurgit,) de quo corradendo variis modis consulitur. Jun-

Etis enim operis enitendum est, ut communem illam religionis, quam sustinet ac moderatur, rem strenue & feliciter agat tractetque. Ipsi ideo universi Metropolitæ, qui ipsius jurisdictioni sub sunt, pecuniis data proportione numeratis, pro districtuum, quos regunt, amplitudine suppetias ferunt; illis vero pro Ecclesiarum numero Sacerdotes. *Constantinopoli*, quod de reliquis Metropoliticis sedibus pariter dicendum est, matrimonium nemini contrahendum est absque venia, quam pecunia facile procurat, impetrata. At ab Episcopis & Presbyteris ordinandis non leve, quod ad publicas rationes spectat, emolumen tum percipitur. Quotquot etiam melioris conditionis sunt, morituri, tum pietatis tum benevolentiae affectu, legatis erogandis sublevandæ Ecclesiæ in opia prospiciunt. Subortis quoque litibus ad Patriarchæ tribunal recurritur, cuius decisioni nemo audet refragari; singulis ad faciendum judicatum, pena excommunicationis, quam morte pejus horrent, immorigeris intentata adactis. Siquis autem male pertinax favorabiliorem sententiam expectaturus, litem coram

coram Judice *Turcico* contestatur, omni cognitione Patriarchali insuper habita, illico fit ἀνγιρώντος. neque sic impune abibit, quin facto crimine oneratum, profusis largitionibus, quo temeritatis & impietatis noxam luat, ad triremes damnandum curabunt. Unde tum ex conscientia tum ex metu à se ipsis in foro extraneo postulandis penitus abstinetur, nisi id à quoquam fiat in futurae, quam meditatur, Apostasiae præludium. Hunc sacrorum Antistitem quotquot sunt *Græcae* communionis per totum Orientem venerantur Christiani. Hunc quoque longis itineribus interdum adeunt cæteri Patriarchæ vel ipsorum deputati, illum consulturi, quo communis consilio res ad Ecclesiam spectaturæ felicius procurentur, juribus interim horum unicuique, quæ antiqui canones sanxerant, integris manentibus.

Ita Patriarcha *Alexandrinus*, è numero Monachorum ordinis S. Antonij pro more ad hanc ὑπεροχὴν adscitus, peculiarem in *Ægypto*, *Libya*, & *Arabia* exercet jurisdictionem. *Antiocheno* subsunt Ecclesiæ *Syriæ* & Provinciarum,

70 DE ECCLESIAE GRÆCÆ

arum, quæ extremos *Aſiæ* minoris fines attingunt, puta *Isauriæ* & *Ciliciæ*. *Hieroſolymitani* diſtrictus *Paleſtina* terminatur. Patriarchatus vero *Constantinopolitanus*, ut dignitate præcipuus eſt, ita per longiores terrarum tractus diffunditur; quippe omnes fere *Anatoliæ*, totius *Græciæ*, insularum, quæ in *Ægæo* & *Fonio* mari ſparguntur, *Walachiæ* & *Moldaviæ* Eccleſias ſubjectas habet. Quod enim ad cæteras regiones, quæ ad Septentriones ſitæ, verſus montem *Hæmum*, *Danubio* finiuntur, ſpectat, ſui juris ſunt & ἀντικεφαλίᾳ retinent, juxta veterum Conciliorum canones Imperatorumque conſtitutiones: puta Metropolita *Achridarum*, cui priam dignitatem, ſummum facerdotium, ſummum fastigium pro amore, quo erga Patriam ferebatur, contulerat (a) glorioſiſſimus ille Imperator *Justinianus*: (Hic *Justinianus* priam cæterosque *Bulgariæ* tractus octodecim Epifcoporum ope regit) & Metropolita *Pœniæ Pecii*, ciuitatis *Serviæ*, cujus auctoritas in uni-

(a) *Authentic. Collat 2. Tit. 6. novel. xi.*

versam *Serviam* à sedecim Episcopis sub illo administratam exercetur. Quibus accensendi sunt *Georgiæ, Mengrelie,* & *Cypri Metropolitæ.* In *Cypriana* autem provincia quatuor tantum Episcopi Suffraganei numerantur.

Isto jure, quod in sedem *Constantinopolitanam synodi Chalcedonensis* canone penultimo authoritas derivaverat, in nixus, iisdem titulis, quibus olim, dignitatem ornatum & communium it hodiernus Patriarcha: ita enim chartis inscribit, Ελέω Θεού Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, *Misericordia Dei Archiepiscopus Constantinopoleos novae Romæ, & Oecumenicus Patriarcha.* Neq; enim hac ex parte Pontifici *Romano* cedit, quasi easdem lites, quas de Oecumenici Patriarchæ titulo olim agitarunt Antecessores, *Johannes & Cyriacus*, adhuc movere in animo habuisse; περιβοια & προεδρίαν (licet dudum pessum ierit ipsius pompa secularis) ob sedem Imperii, relictæ veteri *Roma*, per tot annos illic sitam, ambitiosa paupertate vindicaturus.

Diu est, ex quo nemo ad dignitatem
F 4 Episco-

Episcopalem evehatur, nisi qui cælebem vitam professus, regulas Sancti Basili*j* voto obligatus sequitur: inde quasi gradatim Thronum Patriarchicum ascendit, qui hoc cum reliquis Episcopis communne habet, ut qui ipsi famulantur, offici aque domestica obeunt, sacro diaconatus ordine initientur, quo dignitas sanctior appareat, solis sacratis hominibus & à seculo omnino avulsis stipata.

Postquam sanctiorem propagandæ & ornandæ religionis curam publicique commodi studium privati affectus & insanus iste amor mundanæ gloriæ extrusserent, de dignitatibus Ecclesiasticis pren- fandis ingenti æmulatione, quæ in lites sanguineas interdum erumpens omnia commisicuit, certatum erat: vesaniam hanc, quam conciverat ambitio, misere luebat Ecclesia, intestinis his discordiis quam hostium atrocissimorum rabie pejus habita. Armis hinc petitis pace profligata pessum ibat religio, quam san- nis ludibriisque fecerant obnoxiam: hinc Christiani nominis osoribus mate- ria triumphorum abunde suppeditaba- tur. Nolo ad fidem huic lugubri ar- gumento faciendam antiquorum secu- lorum

Iorum Annales advocare: veteres querelæ conquiescant, nec est quod lites diu sopitas ulterius solicitem. Habet, quod omnem indignationem facile exhauiat, nisi quod commiseratione res longè dignior videatur. Totus horreorem dicturus certissimam: *Græcos* in varias partes distractos, quam *Turcas*, quos adversus se armant accenduntque, sibi invicem esse longe infensores, remque Christianam ab illorum discordiis ingravescentibus, quam ab horum rabie magis opprimi. Id mali hinc videtur potissimum accersendum; dum enim in varias sententias in eligendo Patriarcha itum est à Metropolitis, plures interdum sedis *Constantinopolitanæ* coram Imperatore, sine cuius auctoramento nemo dignitatem istam consequitur, candidati comparent. Ad gratiam eorum, qui apud ipsum summo habentur honore, ineundam nummorum sacculi porriguntur; nihil enim absque his largitionibus illic impetrandum est; & causa licet æquissima cadit, qui eam ejusmodi argumentis non muniendam curat. Quisquamne supremi *Vizirij* gratia suffultus, vi & malis artibus thro-
num

num occupat? dum iste *Emperors* dignitatem male partam tuetur, illi male administratam vitio vertentes de isto deponendo impendio laborant; ab utrisque æs alienum, quod à misera plebe tandem solvendum est, contrahitur. Rem maxime propudosam & dolendam & Christiano nomine eheu! quam indignissimam! de novo Patriarcha substituendo quolibet fere triennio aut citius consulitur. Probe memini me ferre ante sex annos *Constantinopoli* datis literis Tibi scripsisse, plane verendum esse, tribus Patriarchis, qui in vivis erant, *D. D. D. Paisio, Dionysio, & Parthenio* isthoc tempore exactis, Reverendissimum *Methodium Cretensem* nuper Archiepiscopum *Heraclensem* factum Patriarcham, in ista dignitate summa diu quoque non mansurum, quod *Græcorum* murmurationibus malisque erga ipsum animis edoctus facile quidem ominabar. Omen tristis eventus comprobavit. *Parthenius* enim vir irrequietæ mentis, quem amissæ dignitatis infamia usque exagitaverat, consuetis artibus adjutus, à *Vizirio* pristinæ sedi restituitur, *D. Methodio* exauktorato, ac ipsi ob impactas

paetias fictas criminationes à *Caimacamo*, i.e. Gubernatore Urbis *Constantinopolitanæ*, in carcerem detruso, qui tandem à novo Praefecto libertate donatus, ad excellētissimi Legati nostri Regis ædes certissimum *Græcorum* Præsulum aliorumque magni nominis Christianorum asylum confugit. Interea temporis Metropolitis nullatenus conveniebat cum *Parthenio*, quem fraudis postulatum eunt, eo quod nummorum sacculos, in primis Patriarchatus initiis Imperatoris ærario pro more debitos, quos dederant, sibi in proprios usus detinuisse: quod dum coram *Turcis* horum querelas, quo avaritiæ magis magisque fatisfrat, facilius admissuris evictum dant, hac conditione vincunt, modo ab iisdem istud malum nomen expungatur. Ille post octo menses deponitur, *Cyprum* in exilium relegatus, Reverendissimo Metropolita *Larissæo*, quem commendatissimum habuere, ad Ecclesiam *Græcam* regendam substituto. Ipsilonum mentibus inspiret Deus sobria ac pacifica consilia, ut omni partium studio tandem posthabito, quæ ad pacem faciant, hoc die severissimæ visitationis, antequam,

antequam, quod absit, ex oculis se subducant, intueantur, suavique animorum consensu unitisque viribus rem Christianam felicissime procurent; monitum hoc cum id à sincerissimo, quo erga illos feror, affectu fluat, R. R. Metropolis Episcoposque insula sacra longe dignissimos, quorumcunque in manus hæ chartæ inciderint, æqui consulturos spero obtestorque.

Frustra ex veteri Ecclesiastica notitia sedes Metropoliticæ Episcopalesque, quæ in Patriarchatu *Constantinopolitano* olim recensitæ erant, etiamnum quæruntur, cum diu fuerit ex quo earundem quamplurimæ terræmotibus, bello, horrendaque illa strage, quam *Turcica* barbaries invexerit, penitus delerentur. Quæ supersunt, solam titulo tenuis retinent dignitatem; unde deficiente Christianorum numero è Metropolitis aliqui reperiuntur sine Episcopis Suffraganeis; aliqui, quorum jurisdictioni unus aut duo tantum subjaceant; paucis vero majori numero gaudentibus. Quod in hoc indiculo, quem *Constantinopoli* describendum curaveram, expressum habebis:

Kappa

Κατάλογος τῶν Επαρχῶν ἤπειρη Μητρο-
πόλεων καὶ Επισκοπῶν ὑπόκειμένων ποιῶν
ὑπὸ τὸν Θεόν τον Κωνσταντινούπολεως

*Provinciarum seu Metropolium & Episcopatum throno Constantinopolitano
hodie subjacentium Catalogus.*

Η Καισάρεια Cæsarea.

Cæsariensis Metropolita (honoris causa habitus, Υπέρπιμθ. τῶν Υπερτίμων καὶ Εξαρχῶν τῆς πάσης Ανατολῆς) olim habebat sub se octo Episcopatus; hodie titulus tantum relinquitur, istis planè deficientibus.

Η Εφεσος Ephesus.

Η Ηράκλεια Heraclea: penes hujus Archiepiscopum conferrandi Patriarcham jus usque manet. Ille Πρόεδρος τῶν Υπερτίμων, καὶ Εξαρχῶν πάσης Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας dictus, habet sub se quinque Episcopos τον Καλλιπολεών, Ραδιτῶν, Τυριλόντων, Μέτρων, Μυριοφύτων, *Calliopoleos in Propontide, Rodostī, urbis quoque maritimæ, Tyriloes, Metrorum, unius diei itinere à Constantinopoli, Myriophyti, in continente Thraciæ non procul à Callipoli.* Η

Η Αγκυρα *Ancyra.*

Η Κυζίκιος *Cyzicus.*

Η Φιλαδέλφια *Philadelphia.*

Ο Θεόνος Νικομηδεῖος, *Nicomedia.*

Η Νικαια, *Nicæa.*

Η Χαλκηδὼν, *Chalcedon;* hodie in ignobilem pagum degeneravit, in quo unicum templum exstat S. Euphemiae martyri dicatum. In hac parvula provincia vix sexaginta Christianorum Ecclesiæ reperiuntur.

Η Θεσσαλονίκη *Thessalonica.* Metropolita Thessalonicensis, qui ὁ πάτερ θετταλίας dictus novem habet Episcopatus: Κίτρης (*Citros* olim *Gydría*) Σερβείων, Καρπανίας, Πέτρες, Αρδαμεσίου, Ιεράσσου καὶ Αγιθόρης ἥπει Αθωνος, Πλανταμώνος, Πολιανίνης, *Citri, Serviorum, Campaniae, Petræ, Ardemerij, Hierissi & Sancti Montis* sive *Athonis, Plantamonis, Polianinæ.*

Αἱ Αθηναὶ *Athenæ:* sub hac metropoli continentur Episcopatus quatuor, Ταλαντίν, Σκιρρή, Σύλωνος, Μενδινίτζης, *Talantii, Scirri, Solonis, Mindinitzæ.*

Η Πρύσσα *Pruſa.*

Η Τεραπέζης, *Trapeſus.*

Η Φιλιππόπολις, *Phillippopolis.*

Ο φιλιππων, καὶ Δεσμῆς, *Phillipporum & Dramæ:*

Αἱ

Αἱ Θῆβαι, *Thebæ.*

Η Μήδυμνα, *Methymna.*

Η Λακεδαιμονία, *Lacedemonia* habet sibi subjectos Episcopatus, Καριεπόλεως, Αμυκλῶν, Βρετένης, *Cariopoleos, Amyclarum, Brestenæ.*

Η Λαρίσσα, *Larissa* cuius Episcopatus sunt, Δημητριάδ^{Θ.}, Ζητενίς, Σπαζων^{Θ.}, Θαυμακῆ, Γαρδικίς, Ραδοβισδίς, Σκιάθη, Λοιδορεῖς, Λητζᾶς καὶ Αγραφῶν. *Demetriadis, Zetunii, Stagonis, Thaumaci, Gardicii, Radobisdii, Sciathi, Loidoricii, Letzæ, & Agraphorum.*

Η Αδριανέπολις, *Adrianopolis*, cui solus subiacet Episcopatus Αγαθεπόλεως *Agathopoleos.*

Η Σμύρνη, *Smyrna.*

Η Μιτυλήνη, *Mitylene.*

Αἱ Σέρραι, *Serræ.*

Η Χριστιανέπολις, ἡ καὶ Αρκαδία, *Christianopolis* quæ & *Arcadia.*

Η Αμφίστια, *Amasia*, in *Cappadocia.*

Η Νεοκαισάρεια, *Neo-Cæsarea.*

Ικόνιον, *Iconium.*

Η Κόρινθος, *Corinthus*, cui subjicitur unicus Episcopus, nimirum Δαμαλῶν^{Θ.}, *Damalonis.*

Η Ρόδος, *Rhodus.* Huic olim subiecti

80 DE ECCLESIAE GRÆCAE
jecti Samius & Parius Antifitites.

Aī νέαi Πάτραι, Novæ Patræ in Thes-
salia.

Aivos, Aenüs.

H Δρυστρα, Drystra.

TōproβΘ. Tornobus, cuius Episco-
patus sunt, Λοφιτζε, Τζερνόβι, Πρεσιλά-
βης, Lophitzi, Tzernobi, Presilabæ. Hu-
jus metropolita EξαρχΘ. τῆς Βελγαρδίας.

O Ιωαννίνων ἔχει ἐπισκόπους, τὸ Βοθειο-
τᾶ, τὸ Βελλᾶς, τὸ Χειμάρρας, καὶ τὸ Δρυν-
πολεως, Joanninorum Metropolita regit
Episcopos, Bothronti, Bellæ, Chimarræ,
& Drynopoleos. Joannina autem Urbs
Ætoliae olim Cassiope dicta.

O Euprīτων ἐπισκόπων εκ ἔχει. Euri-
pi Metropolita est sine suffraganeis : uti
Σ

O Arpīs, Artae.

O Μονεμβασίας ἔχει ἐπισκόπους, τὸν Ε-
λαῖον, τὸν Μαιίνης, τὸν ΡέοντΘ., καὶ τὸν Αι-
δρίους. Metropolita Monembasiae in Pe-
loponneso, quæ olim dicta Epidaurus,
habet Episcopos, Eleos, Maiinæ, Rheon-
tis, & Andrusæ.

O Ναυπλίου, Nauplii.

O Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Αρχιεπίσκο-
πους, Phanarii & Neochorii Archiepif-
copus.

O Σοφίας

Ο Σοφίας Μητροπολίτης ἀνευ Επισκοπῶν,
Sophiae Metropolita absque Episcopatibus subjectis.

Ο Χίου, Chii.

Ο Παραγγελίας, Paronaxiae.

Ο Τζίας, Tziæ, quæ non procul à Melo.

Ο Σιφνί, Siphni.

Ο Σάμη, Sami.

Ο Καρπάθη, Carpathi.

Ο Ανδρε, Andri.

Ο Βάρνης, Varnæ, prope Danubium.

Ο Κώ, Cous.

Ο Λευκάδας, Leucadis.

Ο παλαιῶν Πατρῶν ἔχει Επισόπεις; &
Ωλένης, ἡ Μέθωνης, καὶ ἡ Κορώνης, Veterum Patrarum, Metropolita habet Episcopos, Olenæ, Methonæ & Coronæ.

Ο Πρεσπωνήσης, Proconnesi.

Ο Γάιης, Gani.

Εἰσὶν ἐπ Επίσκοποι καὶ Μητροπολῖται.

Adhuc sunt Episcopi & Metropolitæ.

Ο Μηδείας, Mediæ ad oram Ponti Euxini

Ο Σωζοπόλεως, Sozopoleos.

Ο Πρειλάβη, Prælabi ad Danubium.

Ο Καφά, Caphæ in Tartaria Præcopiensi.

Ο Γοτθείας, Gotthiæ ibidem.

82 DE ECCLESIAE GRÆCAE

- Ο Βινδάνης, *Bindanæ prope Sophiam.*
- Ο Διδυμοτίχη, *Didymotichi.*
- Ο Λιτίτζης, *Lititzæ.*
- Ο Βυζῖνς, *Byſiæ.*
- Ο Σελυβρίας, *Selymbriæ.*
- Ο Ζυχνῶν, *Zychnarum in Macedonia.*
- Ο Νευροκόπι, *Neurocopi.*
- Ο Μελενίκη, *Melenici.*
- Ο Βερρόιας, *Berrbææ.*
- Ο Παγγιανῆς, *Pogopianæ.*
- Ο Χαλδαίας, *Chaldææ.*
- Ο Πισιδίας, *Pisidiæ.*
- Ο Ιμβρι, *Imbri.*
- Ο Μύραν, *Myræ.*
- Ο Σαντορίνης, *Santorinæ, insulæ prope Melum.*
- Ο Αιγίνης, *Aeginæ.*
- Ο Ουγγαροβλαχίας, *Ungarovalachiaæ.*

In *Moldavia* quatuor tantum Episcopi regimini Christianorum Ecclesiastico praesunt. Metropolita *Cretensis* cum tribus ipsis subjectis Episcopis sedem *Constantinopolitanam* agnovit: sed capta urbe ὄιχεται, paucis admodum in insula olim *Εκαπουπόλει* relictis.

Cum in tanta omnium fere rerum penuria nulla opima Sacerdotia suppetant,

tant, inque rebus secularibus tractandis
occupari per facros ordines neutiquam
liceat, sola sacri muneric obeundi con-
scientia dignitasque, uti par est, faciunt,
ut quispiam istud ministerium ambiat.
Hæc vero licet misera satis vitæ condi-
tio ex longæ servitutis usu facile & sine
querelis toleratur, ut cum ipsis bene
actum esse censeant, si redditus annuus
ex populi largitionibus collectus qua-
draginta coronatorum summam confi-
ciat. Deficientibus enim prædiis, vel
ipsis cum plebe, cui in sacris ministrant;
paciscendum est, vel pro Exequiis Mi-
ssisque celebrandis cæterisque sacris;
quas usus postulaverit, functionibus tot
aspri pro more à singulis sunt numeran-
di.

Diebus festis à Sacerdotibus, ut ip-
orum amicorumve in orationibus Li-
turgicis & sacrificiis expressa nomina-
tione facta meminisse velint, oblatis
muneribus aut pecuniis procurant Lai-
ci, quibus solerinem eam commendati-
onem apud Deum valituram sibique
cessuram quam optimè, pro pio animi
affectu videtur persuasissimum. Non
obstat matrimonium, quo minus quispi-

am, cætera & aliunde non inidoneus, ad Presbyteratum promoteatur, nec uxoris aliquæ fœminas abdicandi necessitas incumbit: at post susceptum Sacerdotium id cuiquam licere hodiernus Ecclesiæ Græcæ usus non permittit: tanta quoque severitate interdicuntur secundæ nuptiæ, ut ille quasi deleto iisdem charactere, quem facer ordo impresserat, pro Laico habeatur. Hoc si fecerit, eo nomine confessim audit *παρενομΩ*. Ut professione & instituto vitæ, ita vestibus nigris à plebe distinguuntur, casula φαινολιώ una cum pileo, quem, si monachi quoque sint, tenue velum à tergo propendens tegit, induiti: etiam in templis capite tecti, nisi quod, dum ad sacrum faciendum sese accingunt, ac subinde pro diversa officiorum ratione, id denudari oporteat. Gerunt quoque prolixiores ultra humerum capillos, *Turcis* id quidem permittentibus; cum reliquis omnibus, ritu *Turcarum*, quibus ut se hac ex parte similes præstent diu imperatum fuerit, caput radendum sit; quod cum apud quosdam exolesceret, è *Creta*, redux *Vizirius* sibi reformandum esse duxit, edicto,

edicto, ne quis *Christianorum cæsariem*
 alat promittatque, gravi pœna sancito;
 quasi hac vel in leviculis reculis indul-
 gentia, quam tollendam curaverat, ve-
 ritus esset nasutus homo, ne *Græcis* ad
 pristinos mores pristinamque fortitudi-
 nem paulatim esset revertendum. Cum
 in Sacerdotibus Ecclesiam constare (uti
 olim sententialiter statuebant Impera-
 tores *Theodosius, & Valentinianus Augusti*
 lege vicelsima in (a) appendice codicis
Theodosiani, hoc nomine licet Episcopos
 præcipue innuentes, cum Presbyteri
 illic secundi Sacerdotes expresse nuncu-
 pentur) *Græcis* sit hodie usu quam max-
 ime comprobatum, ordo Sacerdotalis,
 licet extrinsecus hic non fulgeat, utpote
 in se venerabilis, ingentem à populo
 Christiano reverentiam vendicat concili-
 atque. Neque enim Sacerdotes ordi-
 narii debito hoc fraudantur honore,
 quorum unusquisque vulgari & pro-
 miscuo nomine Παππᾶς i.e. *Pater* ap-
 pellatur, nec ab ipsorum manibus oscu-
 landis, iisque fronti apponendis (quibus

(a) Ex editione V. C. Jacobi Sirmondi Parisii 1631.

indiciis major pro Orientalium more
exhibetur reverentia) prout res & occa-
sio tulerint, abstinetur.

Præter Diaconos, qui hoc ordine con-
tent ad Sacerdotium nunquam promo-
ventur, sunt quoque Subdiaconi in re-
bus ad Altare sacrumque spectantibus
Presbyteris ministrantes, & Anagnostæ
sive lectores, qui juxta antiquissimum
Ecclesiæ ritum Evangelii coram popu-
lo legendis deputantur. Non simul &
eodem tempore superioribus ordinibus
quisquam deputandus est; mora unius
diei aut bidui pluriumve, prout expe-
dit, interposita: unde quoque si quem-
piam è Sacerdotibus ad dignitatem Pa-
triarchalem designandum contigerit,
quo institutum, quod obtinuit, talem è
Metropolitarum numero substituendi
rite servetur, totidem dies ipsi moran-
dum est, donec intermediis titulis insig-
niatur.

Religiousus vitæ status, quem Mona-
chi sequuntur, summis elogiis depræ-
dicatur: inde ἡ νέα τὰ θεοὺς πολιτεία seu
Secundum Deum vitæ instituendæ ratio,
Bios τέλειος καὶ ἵσταγμα vita perfecta &
Angelicæ æqualis, ἡ τελειωτάτη ζωὴ, εἰς ἡ
νεφέλα

νολὰ μύμον ἦ τῷ Κυρίῳ πολιτείᾳ διαδει-
κνυται, vita perfectissima, in qua conversa-
tio Christi per imitationem exprimitur,
η βεανομένη πολιτεία vitæ institutum
& ratio cœlestium æmula passim audit.
Ex his (neque enim de ordinis sancti
Antonij monachis, qui eodem manente
instituto easdem uti olim sedes incolunt,
puta in montibus *Sinæ*, & *Libani*, in
arenosis *Libyæ* desertis versusque *Ery-
thræi* maris litora dispersi, hic agitur)
quotquot in *Græcia*, *Aſia* minori, reli-
quisque regionibus, quæ Patriarchæ
Constantinopolitano subjacent, hodie re-
periuntur, sancti *Basilij Magni* regulas
& institutiones voto obligati suscipiunt,
generali nomine *Ἄγλοις*, id est *boni*
ſenes nuncupantur: licet jam nulla ha-
beatur ætatis ratio. Cujus penultima
syllaba cum mollius efferatur, quidam
hinc errore arrepto illos nomen istud
ob suscepit Sacerdotium adeptos
finixerunt, quasi vocabulis paulo immu-
tatis *Ἄγλοι iερεῖς* esset substituendum.
Conjecturam vero male fundatam ru-
ere hinc oportet, quod horum pauci
admodum, facta comparatione, ordine
Sacerdotali fungantur. Hi ut pluri-

G 4.   mum

mum simul, nisi quod aliqui plebis in stituendæ gratia Parochiis præficiantur, in Monasteriis extra viam Regiam in locis impeditis Αποκόσμιοι hoc est à seculo seclusi vicitant. Quorum vitæ morumque innocentia & συλλεγαγωγία, quam ultro subeunt, omnium fere gratiam benevolentiamque ipisis conciliarunt, ut erga ipsos quoque Turcæ, ingenio alias effero & crudeli, pene mitescant, quasi censuissent nihil molestiæ istiusmodi hominibus inferri oportere, qui precibus rebusque sacris intenti, neutiquamque humanis negotiis se immissentes, de nemine male mereri aut velint aut possint.

Monachorum tres status recensentur, habitu à se invicem & severioris disciplinæ exercitiis distincti, per quos tanquam tot gradus ad τελείωτου τῆς αὐτοκήσεως βίον perveniendum est.

Qui primum se vitæ monasticae devovent, Αρχάρειοι seu *Incipientes* audiunt; vili veste, πασσῳ, in Novitiatus indicium, & pileo καμπλανζίᾳ, donati. Primo tondentur, antequam vota suscipiant, quæ reliquis quoque communia sunt; quisque enim in solenni sponsione

ne se obstringit in hoc statu Religioso per integrum vitæ tempus permanensrum, cælibem vitam vieturum, & obedientiam τῷ πλειῶν καὶ πάσῃ τῇ εἰς Χρι-
τῷ Αδελφότητι superiori suisque in Christo
fratribus eodem Monasterio una secum
viventibus præstiturum : nisi quod ultro
spondeant perfectiores se πᾶσαν θλίψιν καὶ
τενοχωέλαν τῷ μονήριον βίῳ διὰ τὸν βασιλεῖ-
αν τῶν ἐρανῶν, omnem afflictionem ἐγκα-
ngustiam vitæ monasticæ propter regnum
cælorum sponte & libenter subituros.

Exacto Novitiatus tempore ad pallium μανδύαν induendum, quod τὸ μικρὸν
σχῆμα dicitur, admittuntur ; inde Mi-
κρόσχημοι dicti.

Qui ad perfectissimum vitæ Monachalis statum suscipiendum post edita
innocentia, morum, & severissimæ pi-
etatis specimina promoventur, à pecu-
liari habitu, quem τὸ ἄγιον καὶ ἀγγελικὸν
σχῆμα, sanctum & Angelicum habitum,
τὸ σχῆμα τὸ θεῖον, habitum divinum nun-
cupant, Μεγαλόσχημοι dicuntur ; vere
Ασκηταὶ habitū, cæteris hoc insigni ti-
tulo vix decorandis. Hic vero habitus,
quem tot elogiis plane hyperbolice ex-
tollunt, cæteris tantum superaddit cu-
cullum

cullum, de quo supra dictum erat, ανάλα-
βον sive panniculum quadratum, intus pi-
leis assutum; quandoque vero eundem
gerunt in sinu cordi sub indusiis laneis
prope adjacentem. Crucis figuram illic
depingendam curant, ad cuius latera li-
teræ hæ describuntur. IC. XC. N. K.
In ὅντες Χειρὶς νικᾷ hoc est *Iesus Christus*
vincit; quo sacro insigni se ab omni ma-
lo securos opinantur. A cæremoniis
vero recensendis quibus in Monachis
initiandis suscipiendisque utuntur, cum
eæ è peculiaribus officiis in Euchologio
descriptis facile petantur, nec operis ra-
tio à me exigit ut id præstem, de in-
dustria superedebō.

Horum præcipua sedes est in editissi-
mis montis *Athi* jugis, qui ideo à *Græ-
cis*, veteri nomine relicto & indies magis
magisque obsolescente, Αγρον ὄρος sive
sanctus mons nuncupatur: (non *Aigaeior*,
ut quidam ineptulis conjectatiunculis
innixi imperitissime comminiscuntur) uti
quoque à *Turcis*, à quibus non minor
honos, quod ad nomenclationem spectat
defertur, *Sheichler dag* sive *Sacerdotum*
seu *religiosorum mons*.

In animo plane statueram locis his,
tot

tot Monachorum incolatu insignissimis,
interfuisse, tum ut severissimam sanctissi-
mamque vitæ rationem ab ipsis præsens
edoctus, ea quæ sola fama edidiceram
tandem experientia propria cognosce-
rem, tum ut codices manuscriptos, quo-
rum ingentem copiam apud eosdem ad-
huc delitescere à pluribus, qui id opti-
ma, ut mihi videbatur, fide contestati
sunt, facile mihi persuasum erat, sedulo
investigarem, ut de iis exscribendis, si
qui rariores ex antiquissimis, qui orbem
Christianum hactenus ab inventa Ty-
pographia latuere, reperiendi essent, ali-
quatenus transigeretur. Neque enim
quovis pretio hodie volunt redimendos,
cum id Excommunicationis pœna om-
nino sit interdictum. Quod commen-
datitiis D. Patriarchæ literis communi-
tus, non infeliciter quidem effectum de-
disse sperabam. Non enim viarum
difficultates aliaque incommoda, cum
Athos iste octodecim dierum itinere à
Constantinopoli distet, quibuscum mihi
confligendum esset, morabar, ea omnia
quanta quanta fuerint *oū Θεο̄* sacræ Ant-
iquitatis investigandæ studio posthabi-
turus. At, at, apparatu longe majori
quam

quam quod ipse solus suppeditare potuisse opus erat, nec id privato sumptu aggredi res meæ siverunt ; qua de causa ab incæpto hoc, quod meditabar, plane coactus & dolens quidem destiti, unde de iis paucula quædam fide aliena dicturus sum. Attamen non habeo quod dubitem, cum id à pluribus fide perquam dignis exhauserim illic viginti circa monasteria adhuc-dum superesse, quorum ampliora tercentum monachos sub præsidio & regimine unius Præfecti, quem Ἡγούμενον appellant, simul vicitantes capiunt. Ea, quo à Piratarum incursibus, quibus è sinibus tum *Strymonico* tum *Sigetico*, qui hodie appellatur *Golpho di monte sancto*, facilis est in terram excensio, securiora fiant, communiantur. Inter quæ recipiendis gentis *Russicæ* monachis, qui post aliquot annos sub hac severa disciplina exactos patriam repetunt, peculiare quoddam Monasterium destinatur. Compertissimum habui, Monachos, qui studiorum & pietatis excolendæ gratia illuc se conferunt, longe pluris per universam *Græciam* minoremque *Aiam* haberí, utpote sanctimoniarum fama & existimatione celebriores;

briores; ex his quoque plures ad Episcopatus accitos, & ab his abditis recessibus quasi coactos, quo cæteris vitæ juxta legis Christianæ normam emendatissimæ ac exactissimæ essent exemplo.

Idem omnium tum hic tum alibi degentium institutum, eadem vita vere Ascetica, ut vel pristini ævi Monachis neutiquam cedere videantur. Nemini hic otio & desidia torpescendum est; precibus μετονυκτίοις cæterisque sacrī officiis defuncti, quicquid supererit temporis in reliquis vitæ negotiis, quæ pro genio & indole sortitur, exequendis unusquisque impendit. Nihil fere extra quæritur, quod propria industria elaborari possit. Id operis solis, qui sunt extra ordinem Ecclesiasticum, Monachis demandatur. Horum quidam artium rusticarum gnari in vineis agellisque, quos circumcirca habent, colendis occupantur; quidam pecuariorum munia obeunt; quidam artibus mechanicis intenti, vestimentorum nendo & texendo materiam parant, & calceamenta & quicquid est fabrilium instrumentorum, quorum necessarius est usus, conficiunt; quidam denique, ne nimius sim,

in

in illis Monasteriis, que mare prope attingunt, in tribus scaphisque fabricandis operam navant, quibus à litore pescium capiendorum gratia solvuntur. Horum enim esu vitam quam maxime sustentant redditusque tolerabilem. Sacerdotes & Diaconi, quos sacri ordines ab his servilibus officiis exercendis eximunt, (quorum hos Ιεροδιάκονος, illos Ιερομηναχούς vel δύτας Μοναχούς peculiarter nuncupant, ob αντιθετολην sive distinctionem eorundem à Sacerdotibus aut Diaconis nullo voto obstrictis, & nudo τῶν ἵερων καὶ διακόνων titulo honestatis) horas subsecivas, si quae supersint ultra debitum præscriptumque pietatis, quod incumbit, officium in legendis, conferendis exscribendisque veteribus libris bene collocant. Cum vero ex ingenti hoc qui impenditur, agricolationis labore vitae subsidia non suppetant, (quali infortunio, aristis vitibusque nimio fervore arescentibus arboribusque fideratis, ex aëris intemperie orto, interdum premuntur) eleemosynas per varias regiones è discretioribus quidam mittuntur collecturi, licet id raro & non nisi urgente necessitate fiat. Qui seculi deliciis

liciis renunciant, eos de victu non admodum sollicitos esse illud vitae institutum facile suadet. Ab omne genus carnis piscibusque *eva iugis* quam rigidissime abstinetur. Vin Tu, Vir Clarissime, horum cupedias nosse? E piscibus *avai-mois*, olivis sole induratis, fabis, cepis, reliquoque cibo facile parabili constant, quibus si bis coctus panis addatur, laute sibi videntur convivari. Ter singulis septimanis, hoc est, feriis secunda, quarta, ac sexta, indictum solenne jejunium non absolvitur, nisi duabus tribusve post meridiem horis. Finitis vero vespertinis precibus singuli ad famem melius leniendam panis crustulo donantur, quod solo aquæ haustu digerendum est. Reliquis diebus piscibus lacticiniisque comedendis indulgetur, quo tempore languentem stomachum vino reficere permisum est. Jejunium magnæ Quadragesimæ, uti supra relatum erat, adeo religiose observant, ut aliqui semel biduo cibum sumere fas potent; aliqui per duos integros dies ab omni cibo & potu pene inedia confecti sibi temperandum esse velint.

Quædam monasteria in insulis, quas chartæ

chartæ Nauticæ Rubrarum nomine signant, à *Constantinopoli* sex leucarum intervallo distantibus, adhuc dum visuntur. A se invicem angusto freto distinxuntur hæc *vnoīdīa*, quorum quinque *Eshek*, *Adasi*, *Sedef*, *Peda*, *Severei* & *Taushan*, (quæ duo magis extrorsum versus sinum *Nicopolitanum* jacent) plane inulta instar rupium incolis destituantur. *Pyrgos* sinum *Nicomediensem*, cui recta objacet, propius attingit. Insula, cui ab Urbe solventes primo occurunt, Πρῶτο à *Græcis* nuncupatur, *Turcice Kinali*. Unicum hic supereft Monasterium. Insularum maxima *Pren-*
cipe ambitu suo duodecim milliaria continent, in qua duos conventus habent
oī *Movāzōnes*. Unico tantum pago jam gaudet, altero igni everso. Prope adstat *Chalce*, *Turcis Heibili*, quam dum illic adessem, priori fere dimidio minorrem, unico quoque pago tribusque Monasteriis contentam reperi. Juxta μηνὴν Παναχίας, quæ triginta Monachos alit, ad Austro-africum eminet D. *Bartoni*, qui regnante *Elizabetha Regina Turcicam* legationem obierat, sepulchrum; cuius memoriae, ne exolesceret,

ret, cum Epigraphe consultum esset, illam exscribere mihi placuit; quam, Viri de *Anglis* (utpote cuius prudenter commercium illud, quod nostrates hodie exercent, refertur acceptum) optime meriti famæ ipse quoque latus, hic pauculis erroribus, quos admisit imperitus sculptor, emendatus, licet forte *ασυνόπτως* & præter rem, hic apponam. Edvardo Barton *illusterrimo serenissimæ Anglorum Reginæ Oratori, Viro Præstantissimo*, qui post redditum a bello Ungarico, quo cum invicto Turcarum Imperatore profectus fuerat, diem obiit.

Pietatis ergo.

Ætatis An. XXXV, salutis vero anno 1597. XVIII. Calend. Januarij:

Cum vero hæ insulæ in mari piscoſoſitæ ſint, arte pifatoria victum & nūmuloſ quæritant Christiani; hac ex parte felices, quod nullibi apud ipsos reperiantur *Turcæ*, ut pristina ſacrorum libertate hic frui videantur. A quibus quoque invifendis abſtinent, niſi

H quando

quando tributi colligendi causa eas coacti petant: his enim, cum mare ventis vel paulo commotum maxime horreant, non adeo bene convenit, ut ad captandas aquæ marinæ insularumve delicias eosque exspatiari aut velint aut audeant.

Aliud Monasterium magnæ quoque existimationis apud *Constantinopolitanos* reliquosque circumcirca Christianos prope *Bosporicum* litus situm, ad locum μαρτυρο μόλο id est *nigrum molem* vulgari *Græca* dictum, invicere placuit. Cum ante quinquaginta annos & quod excurrit vepreto implicitus, huc illuc oberrans, *Kalogerus* quidam, qui è vicino viculo *Bojuk-dere* huc se contulerat, Αγιασμα seu aquæ lustralis fontem figuramque B. *Virginis*, ut videbatur, insculptam casu reperisset, *Græci* his indicis, quæ traditionem apud ipsos ab antiquo obtinentem firmarant, Templum olim hic stetisse satis convicti, Monasterium sinuoso hoc ad ima montis loco, quem vepres oppleverant, condendum impetrata tandem venia curant. Fundus autem iste in peculium & possessionem *Turcicorum Sacerdotum*, qui

qui in Regali Imperatoris *Bayazidis* Moschea sacra procurant, dudum cessit, quibus annuus triginta Thalerorum redditus erogatur. Ad conciliandam *Hortulanorum* Præfecti, cuius jurisdictio per *Bosporum* quaquaversum extenditur, gratiam, quo ab omni molestia securius vivatur, singulis mensibus peractis, munera stata proportione, puta decem ~~et~~ et ceræ (quarum unaquæque duo ponendo *Anglicana* fere cum tredecim uncias continet) hædi, oves & istiusmodi in familiæ usus *Constantinopolim* deferuntur. Quo Templum hoc τῷ Παναγίᾳ consecratum sit venerabilius, semel per annum Patriarcha Sacerdotum comitatu stipatus id adit sacra facturus. Non vero abit indonatus; quingentis enim aspris hæc repetita benedictio constat. Concurrit quoque ingens Christianorum multitudo, festo της Κυριακῆς B. *Virginis*, a quibus non minima religionis pars in encæniis celebrandis collocari videtur: his enim temporibus illis, dum sacra fiunt, pietati quam maxime intentos, inque liberalitatem effusissimos pene ultra quam rei demosticæ angustia patitur ubilibet intueri est. Hic tunc

H 2 tempo-

temporis, cum alendorum numerus sit alias incertus, triginta quinque *Kalogeros*, quorum septem Sacerdotes erant, simul victitasse, ab ore reverendi ac pii viri D. *Macarii Hugumeni Archimandritæ* præsens excepti, à quo hæc historiola mihi communicabatur. Cum ante quindecim annos hodiernus Imperator, dum versus ostium *Ponti* iret venatum, exercitationis causa, quam pro irrequia indole usque impendio persequitur, huc quo feræ cursus duxerat prope adesset, communi Monachorum consilio de ipso conveniendo deliberaatur. Tandem ex ipsius unus prodibat audaculus, qui præmissa pro more gentis reverentia cerasa & caseum ipsi obtulit. Munus Imperatori longo itinere sub æstivo sole fesso & inedia pene laboranti gratissimum & perquam benevolē acceptum. Quippe non diu moratus, Monachum blanda voce compellat, interrogatque, num velit fieri *Musulmannus*, illum aliqua dignitate, ut fas est conjectari, quasi vicis hoc modo rependendæ gratia impertitus: Cui ille, blanditiis Imperatoriis per gratiam Christi non expugnabilis, oculis in terram

ram defixis, nihil respondere ausus, se fidem *Christianam* ejurare nolle, silentio, sed ultra omnem vim verborum & efficiacius quidem, testatus est. Nec disciplinuit Imperatori ipsius constantia, quin vicinos agros in usum Monachorum addici, & triginta aureos Sheriphios illis quoque contestim numerari valedicturus jusserit.

Reperiuntur quoque fœminæ, quæ religiosum habitum induunt, μοναχίαι, καλογέται sive καλόγεραι nuncupatæ; è quibus virgines paucæ admodum numero sunt, si cum vetulis viduisque conferantur, quas vel criminum admissorum conscientia, vel proiectior ætas, vel pauperies ad votum hoc suscipiendum cogunt: inde ipsis de vieti & vestitu satis provisum est; harum enim cæteros miserescit, ac dum aut in templis mundandis occupantur, aut ægrotis præsto adsunt, pro ratione officii ipsorum necessitatibus ministraturæ, quipiam lucelli percipiunt.

In locis impeditissimis perpauci *Anachoretæ* seorsim ab omni humano confortio vitam arboreo fœtu reliquoque, quem terra sponte progignit, appartue

H 3 fortissiam

fortissime tolerant; de quibus lautiis si bis singulis diebus festis epulentur, id iis solennius celebrandis, quo à cæteris hac indulgentia distinguuntur, solummodo fit: sed cum ejusmodi Religiosos prope nosse mihi non contigerit, penitus tacere malo, quam ea, quæ veritatem supergressa videbuntur, fide aliena loqui.

Septem hodiernis *Græcis Μυστήρια*
seu Sacraenta sunt, quæ hoc ordine re-
censentur.

Tὸ Βάπτισμα, *Baptisma.*

Tὸ Μύεον τὸ Χείσματός, *Unguentum Chrysatis.*

Η Ευχαριστία *Eucharistia.*

Η Μετάνοια, *Penitentia.*

Η Ιερωσύνη, *Sacer Ordo.*

Ο Γάμος, *Matrimonium.*

Tὸ Ευχέλαιον, *Extrema unctio.*

Licet nullus post partum dies, quo infantes sacro Baptismatis ritu expiantur, ex canone sit praestitutus, raro tamen ultra octavum vel decimum aut morari aut anteverttere solent, nisi propediem secuturæ mortis timor, ne
αβίπ-

αβάπτιοι, απέλεσοι, ασφεγγοι, καὶ αμπτι nondum que lavacri regeneratis compotes ex hac vita emigrent, hoc Christianæ charitatis officium citius urgeat. Tantam enim necessitatem Sacramenti hujus, quo in Christianorum numerum transeuntes hæreditatis in cœlis adeundæ jus sibi acquirunt, è præcepto Christi, S. Joan. 3. v. 5. oriri credunt, ut de infantibus αβαπτιστοις vix bene quidem ominari aut norint aut velint. Ideo hoc in casu, at solo quidem, (neque aliter omnino fas erit) si ingens neutiquamque fictum moriendo periculum immineat, seculari personæ, qualisunque sit sexus, cui intervenire contigerit, moribundum infante tingere permisum est. Ita praxin hanc, quæ ubivis obtinet, populo commendatam & legitimam reddit nupera (a) confessio Catechetica in usum plebis lingua Graeca vulgari edita, καὶ τὸ διαπαγμένον βάπτισμα δὲν πρέπει, ναὶ γίνεται απὸ ἄλλον πιναὶ παρὰ δότῳ τὸ νόμιμον σέρεα, μηδ εἰς καισέρν τινος ανάγκης εἰπορεῖ

(a) Pag. 118.

νάναμη τὸ μυζήειον τόπον καὶ κροτικὸν πέρισσον αὐδῆς ἢ γυναικός. Ordinatum illud baptisma neantiquam decet, ut a quocquam alio quam a legitimo Sacerdote fiat; sed tempore necessitatis conceditur, ut Sacramentum hoc administret quævis secularis persona, modo vir, modo fæmina.

Aliter, modo sinit valetudo, infans sacris Baptismi ritibus initiandus ad templum sstitutus, cuius in vestibulo paulo intimius Narthecem versus extat Βαπτιστήειον, Φωτιστήειον, ὄλυπτρο Laverium siye κροτυβήδεια (hoc enim nomen à Piscina S. Jo. c. v. quæmirificam sanandorum morborum vim habuit, vel ab alterâ Sti. Joan. cap. 9. 7. antiquitus inditum hodie retinetur) vas amplem cubitalisque profunditatis.

Aqua lustralis à Sacerdotibus ingenti cæremoniarum apparatu in Theophaniorum festo prius benedicitur; (fit autem hujus aquæ benedictæ post Missam finitam consecratio, quam appellant μέταν Αγιασμίον) at cum tantam aquarum copiam, quanta his usibus sufficiat, per integrum annum conservare vix liceat singulis mensibus citiusve, si occasio postulaverit, nova consecratur.

Ne

Ne vero frigus tenellum infantuli corpusculum nimium atrociter convevllat laedatque, injectis flosculis suaveolentibus aquam plerumque ferre faciunt, cui insufflatæ & cruce signatae sacrum oleum, quo totum ungitur corpus, superaffundens, ambabuique manibus illum erecto corpore & ad Orientem converso tenens Sacerdos mysticum ritum peragit hac formula: Βαπτίζεται ὁ δέληθ. τῷ Θεῷ ὁ δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τῷ πατρὸς καὶ τῷ ὑψῷ, καὶ τῷ ἀγίᾳ πνέωντι, νῦν καὶ αὐτὸι καὶ εἰς τὰς αἰώνας τῶν αἰώνων, Αμήν. Baptizatur servus Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Sive, si sit alterius sexus, Baptizetur ἡ δέλητος, &c. Baptizatur serva, &c. Ita enim semper passive enunciatur, per modum declarationis indicative Baptizetur, non βαπτίζεται οὐ βαπτίζω σε, Baptizetur N. aut Baptizo te: quod duplice de causa contendit D. Gabriel, in operario sacramentis περὶ τῶν ἀγίων καὶ ἵερῶν μετηριῶν, Venetiis Anno 1600 p. 24. a. tum quia licet Christus Sacramentum hoc instituens active pronunciaverit, πορευόμενοι μαντικούστε πάντα τὰ ἔθνη, Baptizantes

τίχοντες αὐτὸς, passive legitur apud S. Marcum cap. xvi. 16. ὁ πτερύσας καὶ βαπτιζεῖς σωθίσεται, tum modestiae & humilitatis causa: τότε ἐπφανέμεν παπενοφρον ἐν ἐπὶ πάντα μεμαθηκότες: βαπτίζεται γὰρ φαμὲν ὁ δῆλος τό Θεός, συναπακεβεται τῷ υπὲρ ἐμῷ ἡ δὲ ἐμὲ. *Hoc modo enunciamus in omni re, qui de nobis ipsis humiliter sentire didicimus: Dicimus enim, Baptizatur servus Dei, subintelligitur autem, a me vel per me: quod ex S. Chrysostomi in Act. cap. xi. 16. expositione evincendum ipsi videtur. Sed cum utraque formula idem plane & citra omnem controversiam denotet, se iniquiores quam par est Græcanicæ Ecclesiæ & animo pâne infenso esse produnt, qui intemperanti invectiva hoc de nomine quoque illam vellicant: nec recte quidem formulam istam, quam sequuntur, ratiunculis è S. Scriptura aut aliunde corrasis eunt vindicatum Græci scriptores, quæ ab Ecclesiæ instituto, quod abunde sufficit, suam derivat originem & autoritatem. De posterioribus verbis εἰς τὸ ὄνομα τό πατέρος, καὶ τό υἱός, καὶ τό ἀγία πνεῦματος, apud universos Græcos convenit, illa ad hujus*

hujus Sacramenti essentiam adeo necessario spectare & requiri, ut nisi distinctim & ex integro proferantur, quidvis aliud fieri, puta ludricum imitamentum aut hæreticum profanumve abusum *Baptismatis*, potius quam *Baptisma* autument.

Dum recitantur nomina Personarum Sanctissimæ & individuæ *Triadis*, intantem ἐκδηλωτὴ περιστορὶ κατάγει καὶ αὐτῆς unaquaque prolatione (cui amen accinit patrimus αὐτὸν, seu οὐντεχνός qui unicus est) in lavacro *immergit* & exinde *deducit* Sacerdos. h.e. ter, cujus τελέτης καταδύσεως sive *trinæ immersionis* ritum a primævorum seculorum praxi deductum, ac vel ab *Apostolis* vel ab *Apostolicis* viris, optimâ quidem ratione institutum esse, opportunius, cum de ipsius mysterio differendum fuerit, quod hujus narratiūnculæ instituto non convenit, monstrabitur.

A quo veteri ritu, quo totum corpus subtus aquas salutares depresso abluitur, calidioribus illis terræ plagis, quibus soles fortius vigent, ipsis non religio est pro re nata interdum recedere, aquam tribus vicibus ad complendum mysticum

mysticum ritum superinfusisse contentis; sive vero hoc sive isthac ritu fungantur eundem effectum manere νεοφύτου credunt, nempe *ἀναίρεσιν τῆς περπάτηκῆς ἀμαρτίας. h.e. ablatis onem peccati originalis απὸ περπάτησος τῆς αὐθωπείας ψυχῆς sive ab Adamo humani generis Progenitore traducti, & εἶναι ἀναμφίβολον σφεαγίδα τῆς σωτηρίας τῆς αἰώνιας, esse indubitatum sigillum vitæ æternæ.

Infantibus duobus vel pluribus Baptismi gratiam simul suscepturnis, pro eo runderem numero toties exhausto Baptisterio renovatur aqua, (neq; enim eadem bis uti licet) quam ob consecrationem prius factam, sacrumque, cui inserviebat, usum non temere ubivis ab humo exsugendam projiciunt, sed in θαλασσίδιον sive spatium sub Altari excavatum effundendam curant.

Deinde interpositâ prece statim ac sine morâ ad ungendum Neophytum suis involucris jam indutum progreditur Sacerdos: *Christmatio* enim a Bap-

* Οὐ μόλογ, ἐγένετο. 119. p.

tismate inseparabilis est, & ejus appendix & quasi complementum habetur; juxta canonem xlviij. Synodi *Laodiceae*, qui τῷ ἐπυρανίῳ χριεῖται μέρω τὸς φωτιζομένου illuminatos cœlesti chrisma te inungi jubet. Id enim, ut explicat *Matthæus Blastares* ē *Balsamone* & *Zonara*, quos vocabulis retentis propè ubi vis exscribit, ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ἐπικλήσει τῇ αγίᾳ πνεύματος αἵματος μεροντὸς χριόμενος αἷματε, καὶ μετόχος τῆς ἐπυρανίας τὴν χειρῶν βασιλείας καθίσην, εἰ μὴ τὸ τὸ βίου ἡμελημένον καὶ τῶν ἔργων φαιλότης ἡμᾶς πάντας ἀλλοτριώσειν, precibus & *Spiritus Sancti* invocatione sanctificatum inunctos sanctificat, & regni cœlestis Christi participes facit, nisi vitæ impænitentia operumque improbitas nos ab eo alienos reddat.

Hoc unico ritu Sacramentum Confirmationis apud Græcos constat; inde μέρος ἡ χρέους unguentum sive chrisma & σφραγίς seu signaculum peculiariter dictum.

Cum vero recens Baptizatos (*πλουμένους*) chrismate oblinere, citra omnem adulorum ob-signationem, nullâ quoque manuum impositione omnino intercedente

dente, *Græcis* ante plura secula in usu fuerit ac etiamnum hodie sit, qui à Chrismatis æque ac Baptismi iteratione prorsus abhorrent, exemplo veterum *Christianorum*, quos sequuntur, satis securi, ne dicam pervicaces, hinc cavillandi causam Zelotæ quidam *Latinis* ritibus addictissimi arripuere, *Græcis* non amplius superesse *confirmationem*. Hinc atrocia convitia alterutrinque sibi invicem impacta, quasi malâ fide age-retur: hinc, dum *Chrismationem Sacerdotalem* illicitam & alieni juris usurpationem criminati sunt illi, nova schismatis augendi materies his suppetuit, quod satis pater ex Encyclicâ Epistolâ *Photii Patriarchæ Constantinopolitanî* in causâ *Bulgarorum*, quem male ac admodum inscitè comminiscuntur aliqui, hanc consuetudinem ingenio ipsius prius introductam, tandem ingenti, qua pollebat, autoritate apud *Græcos* stabiliisse.

Inter peragendam hanc obsignationem, quæ fit *εἰς τὰ διωρισμένα μέλη* sive in *definitis membris*, puta fronte, oculis, naribus, ore, auribus, pectore, manibus, pedibusque Sacerdos hæc verba recitat

recitat σφραγίς διάρεας πνεύματος ἀγίου,
Αμén. *Sigillum doni Spiritus Sancti,*
Amen: cuius formulae ratio hoc modo
assignatur in ὁμολογίᾳ. * Καθὼς πάλαι
τὸ πνεῦμα τὸ ἄγλον ἐκπαίζεται εἰς τοὺς
Απόστολους ἐν εἴδει πυρὸς, καὶ ἔχεσσεν εἰς αὐ-
τοὺς τὰ χαεῖσματα του, τετοιας λόγης καὶ
τῶν, οἵταν ὁ Ἰηρεὺς χριεῖ τὸ βαπτίζομενον
μὲν τὸ ἄγιον μέρον, χύνουνται πάνω εἰς αὐ-
τὸν τὰ χαεῖσματα τῆς ἀγίου πνεύματος.
Sicut olim Spiritus Sanctus descendit in
Apostolos specie ignis, & in ipsos dona
ipius effundit, tali modo jam quando
baptizatum oleo sacro inungit Sacerdos,
desuper in illum effunduntur Spiritus
Sancti dona.

Sacrum hoc oleum conficiendi solis
Patriarchis competit facultas; ita
D. Garb. p. 26.b. μέρον---διὰ ἑλαίας παρὰ
τὴν νομιμον Αρχιερέως κατασκευασμένην---
unguentum---ex oleo a legitimo Patriar-
cha confecto, quod planius Græco-Bar-
bare exprimitur, * πρῶτον ζητεῖται να
γίνεται δὲπὸ τὸν αὐτοπτῶν ἐπισκυπον τὸ
μέρον τῆς πρimo requiritur, ut hoc

* p. 112.

Chrisma fiat a summo Episcopo: cuius tamen usus & administratio reliquis Episcopis & inferioris ordinis Sacerdotibus, ut supra dictum erat, promiscuè conceditur.

Cum dixerint *Chrismationem* iterari neutiquam licere, hic unicus casus a generali isto effato excipiendus est: hoc enim ritu Hæreticos & Apostatas, quos errorum ac abnegatae fidei tandem poenitet, in Ecclesiæ gremium recipiunt, quasi gratiâ Spiritus Sancti in sanctâ ac vera fide iterum firmandos. * Τοῦτο τὸ μυστήριον δὲν δίδοται διύτερον παρὰ εἰς ἀκέινον, ὅπερ θύλακοιν ἔμπερφειν ἀπὸ τὴν ἀρνησαν τὸ ὄνόματος τῆς Χειτῆς, hoc sacramentum secunda vice non confertur, nisi in illos, qui ab abnegatione nominis Christi sunt reversuri: quod omnino est ad mentem Patrum Constantinopolitanorum Canone 7. qui illic quoque formulam istam, qua inter signandum utuntur, decreto Synodali præscripserunt.

Antequam cæremorias & ritus, qui-

* ὁμολογ. p. 121. * ὁμολογ. p. 122.

bus in augustissimo & sacratissimo Eucharistiae sacramento utuntur *Græci*, quasi coram & explicatius repræsentem, pauca de libris Liturgicis, quorum ἐν τῇ μυταγωγίᾳ seu ἐν τῷ τῆς Ιερυχίας μητροπολεῖ, seu ἐν τῇ λειτουργίᾳ sive ἐν τῷ Ιερυχίῳ τὸ δεσμοτικὸν σῶμα καὶ αἷμα Χειτῶ (hæc enim nomina coincidunt) necessarius est usus, in antecessum prælibanda sunt. Vocem autem λειτουργίας, cum de orationibus cæterisque sacris promiscuè dici soleat, ad hanc rem sanctissimam peculiariter denotandam jam restrictam habes, exemplo *Græcorum*, qui honoris & discriminis causa τὴν αγίαν, ιερὰν καὶ θεῖαν λειτουργίαν nuncupant, & pro more hodierno Sacerdotem, ab hac præcipua muneric illius parte, tum λειτουργὸν tum πλειστηργὸν & τελετικὸν h. e. uti præclare explicat Symeon Metropolita *Theſſaloniensis* ἐν τῇ ἐξηγήσει εἰς τὴν λειτουργίαν, ὡς ἔχειν τὸ χοντρὸν μόνον τελετικὸν εἰς τὰς τελετὰς uthpote qui *solanum initiativam gratiam habet in sacris mysteriis*, titulo insigniunt. Hæ τελεται usitatius cum epitheto αἱ ιεραι τελεται five conjunctim iεροτελεται audiunt.

Libri autem Liturgici tres tantum
I. sunt;

funt, (neque enim iste, qui S. Jacobus nō
men p̄r̄ se fert, utpote ὑποβολιμαῖος,
in sacro confiendo legitur) à Sanctissi-
mis Viris *Basilio*, *Chrysostomo*, & *Gre-
gorio*, qui ὁ Διαιλίχος dicitur, juxta com-
munem *Græcorum* traditionem, (et si for-
tas tāv περιγραφῶν λειτουργία *Ger-
mano* Patriarchæ *Constantinopolitano*
rectius meliusque sit adscribenda,) quo-
rum memoriam honore quam maximo
prosequuntur *Græci*, olim compositi.
Hos vero per male-feriotorum ingenia,
quo sub veterum seculorum pietatis
~~prætentu~~ inanis ista, quam inveniebant,
superstitione melius commodiusque stabili-
retur, non illæsos integrosque superesse,
evictissimum dant tum variæ interpo-
lationes, quæ novitatem sapiunt, tum
ingens illa codicum MSS. varietas, ut
plane diversi haberentur, nisi quod in
quibusdam solennioribus precibus con-
venissent. Vitandæ confusionis gratia
cautum statutumque est, ut in iis legen-
dis certus ordo, cuius sunt retinentissi-
mi, a singulis Sacerdotibus, quorum ar-
bitrio neutquam id relinquendum vo-
lunt hoc vel illo prout ipsis lubet uti,
servetur, ut iisdem feriis ubique sit ea-
dem

dem cultus formula juxta hanc regulam.

Duodecies tantum vertente anno legitur S. Basili Liturgia, singulis nimirum magnæ Quadragesimæ Dominicis, hoc est, septies, incipiendo à Dominica mīs ἀπόχρεω usque ad Dominicam Palmarum e priori censu eximendā, quo die Liturgia Chrysostomiana celebratur; deinde bis in Sancta hebdomade, feria quinta & Sabbato, ēν ταῖς παρεμψίαις seu vigiliis Natalium Christi & Epiphaniorum, & Januarii primo, qui S. Basilio sacer est, ut in Calendario supra memoratum fuit.

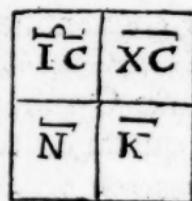
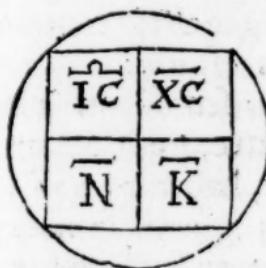
Reliquis Dominicis ac festis S. Johannis Chrysostomi Liturgiae altera contractioris constantissimus est usus.

Ἐν τη̄ μη̄γισ ἡμέραις seu diebus jejunii
magnæ Quadragesimæ, potissimum fe-
tis quarta & sexta, habetur ἡ τῶν πε-
μπλασμάτων τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τελετε-
κυρῖς λειτουργία seu mysteriorum ante-
consecratorum Liturgia. Sed de his
Præsanctificatis postea suo in loco di-
cendum erit.

*Missarum solennia, quibus ante lucem
celebrandis penitus interdictum est, hoc*

modo in genere fiunt.

Sacerdos & Diaconi ὁι ὑπηρέται τῆς μυστηρίου antequam munera à Christiano populo oblata altari Protheseos inferenda curent, quanta tum animæ tum corporis puritate sanctissimum illud ministerium, quod instat, aggredi oporteat subindicantes manus solenniter & palam quidem lavant ; hac autem oblatione (*περσομαδὴ seu περιστροφὴ*) dona à communī usu separantur. Panis consecrandus, cuius vertex sigillo figuræ vel circularis vel quadrangulæ hunc in modum insignitus,

& cultro his usibus designato, quem
τὸν αὐγιανὸν λογχὴν seu sanctam lanceam
nuncupant, hac illac infixus in varias
particulas

particulas sciaditur, vinumque, cui paululum calidæ aquæ admiscetur, ritibus, quos ex Liturgiis & Euchologiis transcribere, tibique hic in conspectum dare animus non est, ante adhibitis, tandem solemni hac oratione, quam τὴν ἱερὰν τῆς περιθέσεως appellant, benedicuntur. Ambo autem juncta simul μίαν προσφορὰν seu unam oblationem constituant.

Ο Θεὸς, ο Θεὸς ἡμῶν, ο τὸν ἐρανίον ἀρτὸν τὴν τροφὴν τὸν πάντος κόσμου, τὸν κύριον, ο Θεὸν Ιησοῦν Χριστὸν ἐξαποστέλλας σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, ἀλογεῦντα καὶ αγαζούντα ἡμᾶς, αὐτὸς ἀλογούσκον τὸν πρόθεσιν ταύτην, καὶ περιστέξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερνεανίον σὺ θυσιαστήρειον: μνημόνιον, ὃ αγαθός καὶ φιλανθρωπός τῶν περισσευγκάτων, καὶ διός προσῆκον, καὶ ἡμᾶς ἀκαταχέτεις διαφύλακον ἐν τῇ ιεραργυρᾳ τῶν θείων σὺ μαρτυρεῖσθαι. ἐκφάνως, ὅποι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά συ, τῷ πατρὸς καὶ τῷ ὑιῷ καὶ τῷ ἀγίῳ πνευματῷ. νῦν καὶ αἱ καὶ εἰς τὰς αἰώνας τῶν αἰώνων. Αμήν. I. e. Deus, Deus noster, qui cælestem panem universi mundi alimentum, Dominum nostrum & Deum Jesum Christum emisisti Salvatorem & Redemptorem, nobis benedicentem

dicentem & sanctificantem, ipse benedicas huic propositioni, eamque suscipias in supercælesti tuum altare! Memineris, bone & benigne Deus, eorum qui obtulerunt, illorumque, pro quibus obtulerunt, & nos in divinorum tuorum mysteriorum celebratione innoxios conserves: tum elata voce recitat, quia sanctificatum est, & glorificatum est honoratissimum & magnificum nomen tuum Patris & Fili & Spiritus Sancti nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

Finita hac benedicendi formula illico fiunt δῶες τίμα χρήσια, uti loquitur Gabriel Severus Metropolita Philadelphiensis in Apologia pro Ecclesia Orientali, i. e. dona veneranda & divina. Qua vero de causa hanc sacratissimam & elementis nudis, utpote nondum consecratis, longè superiorem sortiantur appellationem, è cæremoniis hunc apparatus jam secuturis clarius patebit.

De elementis consecrandis proxime & sine mora agitur: Diaconus à Sacerdote Evangeliorum codicem acceptum manu præ se ferens elevansque quo populo det conspectiorem, Ministris λυχνοφύροις ante-ambulantibus, è porta bo reali

reali exit, quem sequitur Sacerdos Sacrum facturus, ac area Templi brevi peragrata ingreditur Bema, in medio altari illum depositurus: inde circuitus iste τῆς πρώτης καὶ μητρὸς εἰσόδῳ five pri-
mi & minoris ingressus nomen ha-
bet.

Post, hymnus qui incipit δέντε προσκύ-
νησμεν καὶ περσπίσωμεν ἡῶ χειτῶ σῶσσον
ἵματιός θεῦ, &c. *Venite adoremus & coram
Christo procidamus. Salva-nos Fili Dei,*
&c. & hymnus alter τελεάγος dictus,
*Aγιῷ ο Θεός, αγιῷ ιχυρός, αγιῷ αθα-
ναῖος, ἐλεήσον ἡμᾶς. οδεξα Πατέρι καὶ &c.*
*Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus
Immortalis, miserere nostri. Gloria Pa-
tri &c.* a choro canuntur, quibus
finitis τὸ προκείμενον τῷ Απόλυτῷ καὶ τῷ
Εὐαγγελίῳ h. e. *Lectionem Epistolæ &
Evangelii absolvunt Diaconi.* Huctan-
que olim ex veteri consuetudine Cate-
chumenis interesse licuit, quos peculi-
ari oratione dimiserunt, exclamante
postea Diacono, *Οσοι κατηχέμενοι προέλ-
θετε, οἱ κατηχέμενοι προέλθετε, οἱσοι κατη-
χέμενοι προέλθετε μή τις τῶν κατηχεμένων,
οσοι πέσοι, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τῷ πατέρι δε-
νθῶμεν.* *Quotcumque Catechumi estis,
I 4 discedite,*

*discedite, Catechumeni, discedite : quo-
cunque Catechumeni estis, discedite. Ne-
quis Catechumenorum maneat. Quicun-
que fideles, manete; etiam atque etiam
in pace Dominum precemur.* Precibus à
Sacerdote apud se & secreto fusis, hym-
num Cherubicum postea canunt Psaltæ,
h.e. ἐν εἰσόδῳ μεγάλῃ in ingressu majori,
qui sic se habet.

Omnibus rite præparatis, sacrificisque
muneribus ab altari *Prothæeos* tandem
sublatis, egreditur iterum è portâ Bore-
ali sacerdos, sacrum calicem cooper-
tum manu tenens, sacro satellitio sti-
patus, hoc est, Diaconis reliquisque mi-
nistris, (*λυχνοφοροις* ante B. inbulandus)
quo majori cum pompa procedatur, sa-
cram Altaris supellectilem, lanceam,
spongiam, quâ abstergantur discus calix-
que, ac ejusmodi sacri ritûs instrumenta,
puta cruces deauratas, thuribula, cereos
accensos, & tintinnabula circumferenti-
bus. Discus vero in quo panis benedictus
reponitur consecrandus, ne cujusquam
oculis sit obnoxius pateatque, velamine
obtectus, non manu ad pectus protensa,
sed capit is vertici admotus à Diacono cir-
cumgesiatur. Lento gradu itur in *vadov,*
quem

quem circumeunt; quo tempore hymnum Cherubicum modulantur Cantores; Populus interim ingenti cum reverentia & cultu praesentes excipit, capitibus inclinatis, flexisque poplitibus, interdumque in pavimentum adorandi causa pronus cadit, fimbria stolæ sacerdotalis ori applicata. Nullibi solenniora quam in hoc sacro actu mentis devotæ signa exhibent *Græci*, signaculo crucis Iesu continuo munientes, durante pompa & dicentes pro se μίσθιν με Κύριε εἰ τῷ βασιλεῖ σὺ memento mei, Domine, in regno tuo; Sacerdotibus & Diaconis inter eundum pro populo intercedentibus, πάντων ἡμῶν μηναῖς οὐρανῷ θεός εἰ τῷ βασιλεῖ αὐτῷ, πάντοι τοῦ καὶ εἰς τὸν αἰώνας τῶν αἰώνων. *Nostrum omnium memor sit Deus in regno ipsius, semper, et nunc, et in secula seculorum.* Inde αγιαν πύλην seu sacram portam ingressi, in medio Altari, quod recta objacet, ubi sacrum peragendum est, (neque enim alibi fas est) venerabile illud gestamen deponunt: hæc processio τῆς δευτερας καὶ μεγάλης εἰσόδου τῆς αγιας ουρανέως sive secundi et majoris introitus sacræ synaxeos nomine insignitur, ad distinctionem minoris paupero supra memorati. Non

Non te celabo, hanc Adorationem,
προσκύνην, à Græcis pro more solenni
 præstitam, mihi, dum Missis eorundem
 celebrandis interessem, quam maxime
 displicuisse, utpote plane indebitam,
 neque ἀλόγως aut ἀπροκειμενίως facta
 am, quod contendit Gabriel Severus,
 hoc potissimum argumento, quod dona
 post benedictionem sint ὑλη ἐνδεχομένη
 καὶ αναγκαῖα καὶ ὀχλομένη πρὸς τὸ γενέθλιον
 περίων σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, materia idonea
 et necessaria et determinata, ut fiat
 proprie Corpus et Sanguis Christi: uti
 ante illum Symeon Thessalonicensis εἰς τὴν
 εὐηγήσει εἰς τὸν λειτουργιαν: Προσπίπτοντες δὲ πάντες τοῖς ἱερεῦσιν οἱ παῖδες δικαιῶν,
 τὸ μὲν τὰς εὐχὰς αὐτῶν εὔχατερενοι, καὶ μυηδῆνας τέτων εἰς τὴν ἱερυργίαν δεόμενοι. τὸ δὲ
 πιμούντες τὰ θεῖα δῶρα. Εἰ γόρη καὶ μότια ἱερυργίην αὖτε
 γνῶθι αλλ' εἰς τὴν προθέσει ανετεθησαν τῷ θεῷ καὶ
 ὁ ἱερεὺς ἀκεῖσε εὐχὴν αὐτέφερε τῷ θεῷ καὶ
 προσδέξας τάντα εἶπεν εἰς τὸ ἄνω θυσιατήρεον εἰ μὲν καὶ μότια πετελεομένα, αλλὰ
 πρὸς τὸ τελεοδόται ἡτοι μεσμένα εἰσὶ, καὶ αὐτῆμα δεῖ, καὶ αὐτίτι τα δεσποτικά σώματά
 τε καὶ αἷματα. Procumbunt autem in
 genua fideles ante Sacerdotes, et merito
 quidem; partim illorum preces et sui in
 Eucharistiā

Eucharistiæ celebratione memoriam petentes: partim divina dona venerantes. Quanquam enim nondum consecrata sint, in altari tamen Propositionis Deo dicata fuere: & Sacerdos illic orationem Deo obtulit, & in sublime Altare ea accipi precatus est. Quamvis igitur consecratione nondum perfectasint, verum ut consecrentur disposita fuere, & Deo dicata & typi Dominicî corporis & sanguinis sunt.

Quod quam nihili sit & puerile ac nugatorium χρησθετον, ne extra brevicolæ enarrationis, quam suscepi, limites, si istud convulsum irem, viderer abruptus, tibi relinquo perpendendum. Quod magis mirabere, postquam haberis perspectum, illos post Elementorum consecrationem, de reverentia praestanda, quasi prior actio eam penitus exhausisset, parum sollicitos, vix quipiam honoris venerationisque signum, vel minimum saltem, quantum oculis observare potui, Symbolis expositis ostensisque exhibere. Sed de his postea fuisus agam, rem nude & brevissime in praesenti explicuisse contentus.

Sacris vasis super sanctam Mensam depositis,

depositis, hanc orationem recitat Sacerdos μυτικῶς sive secreto, quam ex missa *Chrysostomiana* exscribo, cæteris precibus, Antiphonis, & ritibus, puta adorandi altare versus, suffitumadolendi, ac similibus, quos subinde variant, hic, uti supra, per totum hujus officij Liturgici contextum, plane prætermissis; quæ præcipui sunt momenti, & ea quidem ex libris Euchologicis, collecturus.

Kύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μέγος ἀ-
γλος, ὁ δεχόμενος θυσίαν αἰνέσσεως παρά τῶν
επικλημάτων σε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, περόσδεξαι
καὶ ἡμῶν τῶν αἱμαρτωλῶν την δέησιν, καὶ περι-
σάγαγε τῷ ἀγίῳ σὺ θυσιατῆριώ, καὶ ἵκεν-
σον ἡμᾶς περσενθύκειν σοι δώρα τε καὶ θυσίας
πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων αἱμαρτ-
μάτων, καὶ τῶν τῇ λαβή γνοημάτων, καὶ
καταξιωσον ἡμᾶς ἐυρεῖν χάρεν ἐνώπιον συ, τῇ
γενίδαι σοι ἐυπερόσδεκτον τὴν θυσίαν ἡμῶν,
καὶ ἐποκηνῶσαι τὸ πνεύμα τὸ χάριτός συ
τὸ αἷμαδὸν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τῷ περικέμ-
να δῶρα πάντα, καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν
συ. hoc est. Domine Deus omnipotens,
qui solus sanctus es, qui suscipitis sacrifici-
um laudis ab iis qui te toto corde invoca-
cant, suscipe etiam nostram, qui peccato-
res

res sumus, orationem, & adhuc sancto
Tuo Altari, & nos idoneos effice, qui Tibi
dona & spiritualia sacrificia pro nostris
peccatis & populi erratis offeramus; &
dignare, ut coram te gratiam invenia-
mus, & ut nostrum sacrificium Tibi sit
gratum, & bonus ille Tuæ Gratiæ Spir-
itus in nobis habiter, & in his propositis
donis, & in unverso Tuо populo.

Interim dum hæc peraguntur, Berna-
tis sacræ fores occluſæ vel velo (*xan-*
mendopan) obductæ omnem securæ
consecrationis aspectum populo adi-
munt, quid intus agat Sacerdos, penitus
ignaro; cum nihil oculis obvium, nihil
expositum habeat, nisi quod certo cre-
dat illum partibus ipsius, pro ratione
officii, quod ordo Sacerdotalis exigit,
secundum canonem bene & rite clam
defuncturum. Nemini enim illic sacro
faciendo interesse licet, præterquam huic
ministerio deputatis. Recitato symbo-
lo *Constantinopolitano*, laudumque Anti-
phonis, dum sanctissimum consecrandi
munus exequitur Sacerdos, elevat pa-
nem, quem in quatuor partes fractum
divisumque in modum crucis compo-
nit, particula ejus in calicem, cui infun-
ditur

ditur aqua fervens, immissa. Tandem participatione tremendorum divinorumque Mysteriorum facta, aperitur porta sancta, cui adstat Diaconus, sacram calicem populo ostensurus; deinde sumpto disco cito se à porta proripit versus Prothesin.

Formula communicandi ita se habet:
Μεταδίδοται σοι τὸ τίμιον καὶ ἀγαλμον καὶ ἀχειρῶν σῶμα τῆς χρείας καὶ θεῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Communicatur tibi venerandum, sanctum, & illibatum corpus Domini Dei Salvatoris nostri Iesu Christi, in remissionem peccatorum, & in vitam æternam. Identidem traditurus calicem diacono, verba hæc pronunciat Sacerdos: *Μεταλαμβάνεται σοι τὸ τίμιον καὶ ἀγαλμα ἀιμα τῆς χρείας καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.* *Communicatur tibi pretiosus & sanctus sanguis Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum & in vitam æternam.* Hic tamen verborum tenor in perpetuo usu non est. Variatur enim interdum in hunc modum, *Μεταδίδωμι σοι τὸ τίμιον & Μεταλαμβάνεις τὸ τίμιον impetratōr tibi*

tibi, & *communicas*.

Extra Basilikam portam Bematis populo ad hæc supercœlestia mysteria percipienda admisso, & hac formula,
 $\muετα\varphiοβη\thetaευ\kai\pi\zeta\epsilonως$ (& ut alii codices habent, $\kai\alpha\gammaάνης$) περσιλθετε
cum timore Dei & fide & charitate accedite, à Diacono invitato, consecrati panis particulam, quam $\muαρχαθίτην$ sive unionem appellant, vino imbutam, ut pote è calice eductam, cochleari ($\tauη\lambdaαβίδη$) exhibit Diaconus. Soli enim Clerici elementa seorsim percipiunt. Pene erecti stant, nisi quod percepturi Sacrosancta symbola caput & genua inclinant. Quo pacto sub utraque specie simul communicat populus. (a) Ita enim statuitur ἐν ὁμολογίᾳ, Η ἡ κοινωνία τῆς μετεργέντοτε πρέπει, να γίνεται καὶ κατὰ τὰ δύο ἕιδη τῆς ἀρτιν καὶ τῇ ὄινη τὸσσον αὐτὸς πνευματικὲς ὅσσον καὶ αὐτὸς κοσμικὲς ἐπειδὴ ὁ χειρός δὲν ἐκβαῖνεται καὶν ἐναἴτερῳ περσέταξε λέγαν, Αμήν αμήν διάτι καὶ οἱ αγιοι Απόστολοι κατὰ τὸ τρόπον ὅπν τὸ ἐπαρταλαβασιν αὐτὸν χειρόν, ὥπερ καὶ τὸ ἐπαρ-

(a) Pag. 125.

iiz DE ECCLESIAE GRÆCA

δίδε εἰς κοινωνίαν κοσμικῶντε καὶ ιερομένων;
καὶ εἰς τὰ δύο ἐιδη, καθὼς γεάφει περός.
Κορινθίου ὁ Παῦλος ὁ Ἀπόστολος. Com-
municationem hujus Sacramenti sub dua-
bus panis & vini speciebus tam a Reli-
gioſis quam a Secularibus celebrari con-
venit: quandoquidem Christus neminem
expressim designans ita ordinavit, dicens,
Sancti Joannis cap. vi. v. 53. Amen, amen
dico vobis, niſi ederitis carnem Filii, &
biberitis ejus sanguinem, non habebitis
vitam in vobis. Qua de causa etiam sancti
Apostoli pariter quod a Christo acceperint,
id de hominum Secularium & Religioſo-
rum sub utraque specie communione tra-
didere, ut scribit ad Corinthios 1. Epift.
cap. XI. v. 23. D. Paulus, dicens, Quod
enim accepi a Domino.

Tandem pane benedicto (qui ideo
Αγίασμα & θεῖος ἀρτός dicitur & Eu-
λογία & communissime Αὐτίδωρον, ut
pote ut Symeon Thessalonicensis loquitur,
αὐτὶ τῶν δώρων τῶν φεικτῶν δηλαδὴ μυστι-
κῶν τοῖς μὴ μεταχύσοι τέτων παρεχόμε-
νον, loco tremendorum donorum Sacra-
mentorum videlicet, iis qui non commu-
nicarunt distributus: (cujus sola media
pars sigillo circumscripta, ideo dicta
σφραγίς,

φεργής, consecratur,) inter Laicos distributo, sacrum ritum solenni cum benedictione concludit Sacerdos.

Si de consecrationis momento, quo juxta Græcos Symbola in corpus & sanguinem Christi transeunt ac immutantur, quæras, id tibi persuasissimum esse volo, illos sanctorum Patrum autoritate & exemplo fretos, prolatis licet verbis, quæ Latini appellant *consecratio*, λαβετε, φάγετε, τὸ το μν εῖτι τὸ σῶμα, accipite comedite, hoc est corpus meum, divinum illud mysterium nondum perfectum consummatumque opinari. Cum enim S. Johannis Damasceni hac in re sententiam secuti, hanc μεταβολὴν Spiritus sancti in dona proposita illapsu ac adventu fieri credant, non nisi post benedictionem ac preces, quibus divina Spiritus sancti gratia explicite imploratur, factam volunt. Progreditur ideo Saçerdos inter consecrandum, Deum his verbis invocans: κατάπεμψον τὸ πνεῦμα σὺ τὸ ἄγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκέιμενα δῶε τὰυτα: immitte Spiritum tuum sanctum super nos, & super hæc proposita dona: Et interjecta monstra, ter facto crucis signaculo, πινοντες

τὸν μὲν ἄρτον τὸν πίμιον σῶμα τὸν Χειρῖσθαι
σε. Effice quidem hunc panem pretiosum
corpus Christi tui: τὸ δὲ ἐν ποτειᾳ τὸν
πίμιον ἄιμα τὸν Χειρῖσθαι σε. Et quod est
in hoc calice, pretiosum sanguinem Christi
tui. Tum manu elata & superin-
cumbente, utrisque benedicens ait, με-
ταβαλὼν τῷ πνευματὶ σε τῷ ἀγίῳ Immu-
tans Spiritu tuo sancto: ita in Liturgia
Chrysostomiana, quæ hodie in usu est,
legitur. Nec cujuspiam momenti vi-
debitur, si ultima verba μεταβαλὼν τῷ
πνευματὶ τῷ ἀγίῳ, in antiquis Ms.
exemplaribus, quod contendunt aliqui,
non reperiantur, cum non nisi Spiritus
sancti interventu preces, quas nemo,
pervicacis licet ingenii, interpolatas vel
de novo insertas cavillabitur, Sacra-
mentum confectum iri satis superque
demonstrent. Ita (ut a reliquis citandis
in præsenti penitus abstineam) in nu-
pero libello totius laudato Græcae Eccle-
siæ nomine edito, qui inscribitur Op-
odoξος ὁμολογία τὸ καθολικὸν καὶ απολι-
κὸν ἐκκλησίας τῆς Αὐτοκλικῆς, dogma hoc
statuitur; illam conversionem fieri διὰ
τὴν εἰργειας τῷ ἀγίῳ πνεύματος, καὶ τὸ ἐπικλη-
σιν κέμει τὴν ὥραν ἐκείνην, διανατελωσ τὸ
μυστήριον

ματήρειον τῷ ποτε χρέμενος καὶ λέγων, κατά-
πεμψον τὸ πνεύμα σὺ τὸ ἄγιον εφ' ἡμᾶς καὶ
ἴπιτα προκείμενα δῶρα τὰντα, καὶ πόιησον
τὸν μὲν ἄρτον τὸτον τίμιον σῶμα τὸ Χρι-
στὸν σὺ: τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τὸτον τίμιον
ἀιματὸν Χριστὸν σὺ, μεταβαλών τῷ πνεύ-
ματι σὺ τῷ ἀγίῳ. Μετὰ γὰρ Τάρπηματα τὰν-
τα, ἢ μετυσιώσις παρευδός γίνεται. *Per*
operationem Spiritus sancti, quem invoca-
cit illo tempore Sacerdos, perficiens hoc
mysterium, orans & dicens, immitte Spi-
ritum tuum sanctum, ut supra. Post enim
hæc verba illito fit μετυσιώσις; Cujus-
modi vero sit hæc *Conversio* juxta ho-
diernum *Græcorum* sensum, paucis prox-
ime inquirendum est.

Si ullibi in Liturgiis, quibus in Sacro
conficiendo utuntur, exstisset quippi-
am, quod dogmati *Transubstantiationis*,
qua naturalis Elementorum substantia,
solis accidentibus relictis, in totum an-
nihilari fingitur, vel minimum faveret,
de vexatissima hac lite componenda,
qua de *Græcæ Ecclesiæ* consensu utrin-
que tanta cum acritate dudum certa-
tum fuerit, bene quidem esset auguran-
dum. Frustra enim & mala prorsus
fide ad hunc sensum eliciendum tor-
K 2 quentur,

quentur, quæ occurunt, verba de Elementis in corpus & sanguinem Christi post consecrationem immutandis, cum id Christianorum nemo, cui sanum caput & fana fides, vel in dubium unquam vocaverit. Cuinam vero id de Græcis quasi idem cum *Latinis* olim sentientibus persuadebitur, qui meminerit Symbola consecrata eodem tempore, quo ipsummet corpus & sanguis Christi dicuntur, τὰ ἀντιτύπα τῆς ἀγίστωμας καὶ αἰματος τῆς Χριστοῦ ab illis pariter appellari? quod omnem vel leviculam suspicionem penitus amolitur, quasi in fidem *Romanensem* hac de re olim transiissent. Nihil illic *περὶ τηρεσιώσεως* reperiendum est. Vox illa novitatem sapit, veteribus Patribus incognita, ac in Liturgiis Symbolisve nunquam hactenus admissa, utpote à privatis Doctribus una cum novo dogmate introducta, cum de modo hujus admirandæ Conversionis nihil sibi statuendum esse per tot secula duxerit Ecclesia Orientalis. Cui effingendæ *Gabriel* iste, quem supra memoravi, primus vel saltem inter primos versatile applicuit ingenium. Sed cum *Venetiis* diu egerit, eundem

dem Scholasticorum placitis ac commentis abreptum, ne dicam *Romanensem*. sum fraudibus, licet alias acerrimum rituum *Græcanicorum* defensorem, circumventum, novo vocabulo illud statuisse, quod *Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus*, à quo Metropolita consecrabatur, plane nesciverat, nemo mirabitur. Longe modestius veriusque *Græcæ Ecclesiæ* hac in re fidem explicavit Reverendissimus *Archereps* in responso ad *Theologos Germanos*: δοξάζει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ὅτι μετὰ τὸν αγιασμὸν ὁ μὲν ἄρτος μεταβάλλεται εἰς αὐτὸν τὸ σῶμα τοῦ Χειροῦ, ὁ δὲ οἶνος εἰς αὐτὸν τὸ αἷμα διὰ πνεύματος αγίου. Statuit Ecclesia Catholica, post consecrationem mutari quidem panem in ipsum corpus Christi, vinum vero in ipsum sanguinem per Spiritum sanctum. Nondum ipsis in mentem venerat istud dogma hujus novi vocabuli interjectu definiisse. Nec ab illo tempore multos *Gabriel* iste habuit imitatores, qui eadem loquendi licentia usi fuerint, dum de istoc dogmate, quod Scholasticis terminis incrassatum facilius amplexandum proposuerat, differeretur. A qua etiam

χριστιανοφωνίᾳ religiose abstinuisse videntur duæ Synodi *Constantinopolitanæ* adversus *Cyrillum Lucarim* habitæ; altera sub *Cyrillo Berrhæensi*, sub *Parthenio* altera, quarum utraque ex Elementis per Sacerdotis benedictionem & Spiritus sancti adventum verum corpus & sanguinem Christi fieri statuens, nihil ultra definit, nulla interim μετεπιώσεως mentione facta. Liceat postea nomen ipsum nulla publica autoritate ante firmatum, remque sub illo nomine contentam Patrum suorum fide hac professione quasi ejurata arripuerint. (a) Ita enim statuunt ἐν ὥμελογια, Η μετεπιώσις παρενδὺς γίνεται καὶ αἱλίσει ὁ ἄρτος εἰς τὸ ἀληθινὸν σῶμα τῷ Χερτῷ, καὶ ὁ οἶνος εἰς τὸ ἀληθινὸν ἄιμα: αἱ πομένονται μόνον τὰ ἔιδυ ὅπερ φάίνενται, καὶ τύτο κατὰ τὴν θειανοίνην μίαν. Illico fit μετεπιώσις & mutatur panis in verum Christi corpus, & vinum in verum sanguinem. Solæ manent species, quæ apparent, & hoc secundum divinam dispensationem.

Quorum ope, *Cyrillo Lucari* exaucto-rato, alter *Berrhæensis* solium Patriar-

(a) pag. 123.

chale ascenderit, cum ex istorum temporum, quibus *Græcorum* fortunæ per discordias aliunde fotas maximo in periculo versarentur, narratiunculis hinc inde alterutrinque sparsis sit comper-tissimum, nemini id mirum videri debet, si eorundem gratiam aucupari & ulterius mereri hujusmodi declarationibus sua interesse Patriarcha iste cæterique metropolitæ Λαζπνόφεως putaverint. De reconcilianda *Græcia*, cum vis aper-ta male successerit, consilio & fraudibus agitur, dum *Græci* post studiorum curriculum *Romæ* aut alibi in *Italia* confectum simulata communione patrios repetunt lares, in hoc unum subdole intenti, ut sub zeli & pietatis prætextu à Schismatis, quod objiciunt, scandalis ac reatu hac unione proposita contribu-les liberent. Quod admodum strenu-agunt, ingenii, eloquentiæ, ac doctrinæ viribus instructissimi, quorum artibus quicquid novi intercesserit videtur maxime referendum.

Interim sibi gratulentur Zelotæ, *Græcos* hodiernos in hujus dogmatis fide ipsis convenire: Triumphos hosce non invidebimus, quos de *Græcia* delusa ac

victa talibus armis reportaverint. Verum enim vero quam adhuc apud ipsos incoctum sit, hoc argumento facile evincendum erit, quod Scholasticorum subtilitatibus nondum assueti, si quando horrendis è Scriptura sacra éque Philosophia petitis inter disputandum urgeantur consequentiis, plane attoniti nihil habeant quo se tueantur, præter hoc unicum, τετράξι μέγα μυστήριον, illud est magnum mysterium. Esto magnum, esto venerandum, quod ultro fatemur, inque æternum fatebimur: at quam melius paci Christianorum consulenter, si in definiendo præsentiaæ modo non eosque audaciæ fuisse processum?

Cætera, quæ ad hanc materiam Eucharisticam spectant, in cumulum absque ordine & quasi συμφύρδην conjiciam.

Græci, qui à majorum vestigiis latum quidem unguem hac in re sibi discedendum esse nefas ducunt, in Sacramento Eucharistiæ pane fermentato adhuc dum utuntur: quod tanta cum acritate tuentur ac faciunt, quasi Christianis Azymorum usu Christus hoc mysterium institutum

instituturus clare ac penitus interdixisset. Ita enim Institutionis verba interpretantur, *Christum* panem dixisse corpus suum, non vero Azymum, quasi nullus absque fermento verus panis conficeretur. Ita in ὁμολογίᾳ statuitur, πρέπει ναὶ περσέχῃ ναὶ εἶναι ἡ πρεπημένη ὅλη πᾶν ἄρτος οἰτίος ὑνζυμος, οσον δυνατὸν καθαρέος. Oportet cavere, ut sit materia conveniens, hoc est, panis e fermento, fermentatus, quantum fieri potest, purus. Quod dum intemperanti zelo, ne dicam αλόγως, urgent, quasi ab Ecclesia Latina ejusmodi defectu in re plane levi & αδιαφόρῳ extraque Sacramenti essentiam flagitiosissime peccetur, Schisma magis magisque ingravescere superioribus seculis, longe antequam Imperium Græcorum deleretur, cœperat. Quo prætextu ambitiosi Antistites utriusque sedis, quorum intererat dissidia foveri, ne alterutri cessisse viderentur, in se invicem tanquam sive *Christi* sive Ecclesiæ institutorum prævaricatores immodeste nimis debacchati sunt.

Cum panem, qui consecrandus est, requirant καθαρόν, illud non tam ad granorum expurgationem quam ad modum

dum conficiendi videtur referendum, ut ii, quorum opera in isto pane pinsendo & subigendo utuntur, sint in puritate constituti. Ideo hoc quicquid est officii istiusmodi hominibus ab hester-
na veneré liberis, aut Καλούριας ἢ Πα-
παδιᾶς, hoc est, *vetus monachis &*
Sacerdotum uxoribus, modo sint mun-
dæ, quas præ vitæ instituto cæteris fœ-
minis sanctiores arbitrantur, ut pluri-
mum curant demandandum.

Unicam tantum Missam eodem die ad idem altare celebrare licet. Altare medium, quod supra monui, ἢ αγία τράπεζα, his usibus sanctissimis inser-
vit: quod unicum quoque olim in singulis Ecclesiis fuisse, tum ex earum fa-
bricæ dispositione, tum ex usu, cui de-
putabatur cum venerabile hoc Sacra-
mentum semel tantum peractum secu-
lis primævis neutquam illo mane esset
repetendum, constat. Neque enim ag-
novit antiquitas Templorum latera al-
taribus oppleta: ut nos abunde docet
Paulinus Tyriorum Episcopus in oratio-
ne Panegyrica, quam ἐπὶ τῷ τῶν ἀκηλη-
τῶν οἰκοδομῆν sive *de Ecclesiarum ædifi-
catione* habuit apud *Eusebium* historiæ
Eccle-

Ecclesiasticæ lib. X. cap. quarto.

Singulis diebus Festis & Dominicis Christiano populo, ut debito tempore intersit, pietatis ergo concurrente, pro more soleanni ex officio Sacrum peragit Sacerdos: aliis quoque temporibus, si quis exequiis amicorum celebrandis intentus aut incolumitati itineris sacris his auspiciis consulens, aliasve postulaverit, pauculis nummulis facile conductus id præstiturus.

Quandoque ad campos extra urbem & oppida sacri faciendi causa proceditur, ubi olim Ecclesiam stetisse, vel ruinarum magnitudo ostentat, vel si nulla rudera supersint, traditio vetus constantissima praxi ab Urbe capta ad hodiernum usque diem, uti ferunt, firmata suadet. Loco editiori prope *Ayiasma* seu *fontem sacram*. (Neque enim Sacris operari locis *ακαθιερωτισ* absque Antimensio fas putant) ponitur *Antimension*. *Antimensiona* seu *Avlumina* sunt (a) panni quidam consecrati, quibus vice Altarium utuntur in Locis non consecratis. Interea temporis dum Sacris operatur Sacerdos, projecto

(a) *De horum consecratione v. τεξν in Euchologio mensæ vicarie.*

illo

illo quod objacet altari spatio, extenso corpore, at facie Altareversus directa, humi decumbunt ægri, qui febribus intermittentibus, * aliisque morbis laborant & conflictantur, pia fide sibi spondentes, se Sacramenti hujus, quod celebratur, merito, ac ministrantis inter sacrificandum precibus pristinæ sanitati ac viribus tandem redditum iri.

Laicis quater singulis annis hæc φριξτὰ καὶ ἀχεαντα καὶ ζωοποιὰ μυτῆρεα, tremenda & ab omni labe pura & vivifica mysteria percipere consuetudine Ecclesiastica id exigente incubbit, quorum nemo, nisi ingens premat necessitas, cui pietas pariter ac reliqua omnia cedere subinde cogitur, in celebribus tum beatissinorum Christi Salvatoris Natalium tum Paschatis Αγαςτίμισ festis, ab hoc sacro munere, cui rite & majori quidern cum fructu defungendo institutæ jejunandi vices inserviunt, abest. Neque enim jejuniorum instituendorum aut melior ratio aut eorum-

* Πάντα ἀγίατον εἰς τὸ γενέθλιον τοῖς προσῆσι τῦτο τὸ τελειωθὲν θυσιαστήριον λυτήριον παύλῳ νοσήματος· ita in quodam Officio consecrationis Antimen. Euch. p. 652.

dem

dem observandorum sanctior usus ex-
cogitari potest, quam ut rem sanctissi-
mam mente sanctissima quisque præ-
stet. Quod utinam, millies millies il-
lad ardentissimis votis opto precōrque,
quotquot Christiani sunt (neque enim
diversae Christianorum sectae in hac re
omnibus necessaria, omnibus pari jure
debita ac communi, à se invicem se-
jungi debent) quod tanti mysterii dig-
nitas postulat, quam maxime serio ad-
vertant: ἡρώιτο, ἡρώιτο, Κύριε Θεός,
Κύριε Ιησοῦ, ὁ πανάγιον Πνεῦμα.

Tempore antelucano sacris operari
vetitum est. Post μεσουκήπον in festo-
rum vigiliis protrahuntur preces reli-
quumque officium, usque dum illuxerit
aurora; neque se statim ad operandum
accingit Sacerdos, sed tertiam diei ho-
ram præstolatur, quod mysterio, juxta
ipsos, non caret, cum eadem hora mi-
nistraturus, *Deum oret ὁ θύτης, Κύριε, ὁ*
τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐν πῆ τείτη ἄρα τοῖς
Αποστόλοις καταπέψας τῷτο ἀγαθὲ μὴ
αὐτενέλης αὐτὸν. Domine, qui sanctissi-
mum Spiritum hora tertia in Apostolos
immisisti, hunc O bone, ne auferas a no-
bis. Nisi quod festo Paschatis pietas
ipforum

ipsorum in celebrandis sacris solis exortum prævenire soleat, exemplo B. Mariæ Magdalene aliarumque sanctissimorum mulierum μεροφόεων, quæ τῇ ἐπιφωσκέσῃ εἰς μίαν συββατῶν, seu ut S. Lucas habet, ὁρθὸς βαθέως hoc est, primo & summo mane diei Resurrectionis ad monumentum, quo Christum tumulaverant, accesserunt.

Tempore magnæ Quadragesimæ post meridiem celebratur Eucharistia.

Nemo nisi jejonus communicat: omnium enim mentibus insidet hæc opinio, rem fore indigissimam & omni gula pejorem, si quispiam prægustata vel minima cibi aut vini particula id attenterit, ut pia hæc obstinatio obstupe-scenda videatur, qua naturæ infirmitibus, quibus-cum subinde colluctantur, sæpenumero superiores evadunt.

Sacerdos vel Diaconus in porta Basilica Sacrarii populum ad participandum alta voce invitat, μετὰ φόβῳ πίστεως καὶ ἀγάπης προέλθετε, cum timore Dei, fidei, & charitate accedite: uti supra dictum erat. Quotquot Elementa sacra percepturi accedunt, licet genibus non flexis, inclinato corpore reverentiam & adoratio-

adorationem testantur. Quo tempore hunc fidei actum exercere docentur singuli, πρεσβύτεροι καὶ ὄμορφοι, ὅπου σὺ εἶ οὐκέτης Χειρός, οὐνιούς τὸν θεῖον τὸν ζῶντος, οὐλαζών εἰς τὸν κήρυγμα αἱμαρτωλὸν στόσαι, ὡν πρᾶτος εἰμὶ ἐγώ: Credo & confiteor te esse Iesum Christum, filium Dei vivi, qui venisti in mundum ad salvandum peccatores, quorum ego sum primus. Qualem formulam, modo reperienda esset in antiquissimis Liturgiæ Chrysostomianæ exemplaribus, quod vix quisquam præstabit, frustra urgent Μετεποίησες Patroni & Assertores; cum id ad Christum in cœlis, quem sacra illa elementa vere & realiter non repræsentant tantum sed exhibent, plane sit referendum.

Pro quarto Ecclesiæ mandato habetur, (a) νὰ εξομολογήσειται τὰς αἱμαρτίας μᾶς πάσαρες φοραῖς τὸ χρέοντος εμπεριαδευτῆς Ιερέως, τὸν νομίμων καὶ ὄρθοδόξων κηρυκοτονημένην, confiteri peccata quater per annum coram Sacerdote, rite & legitime ordinato. Tempore præsertim Quadragesimali hæc εξομολόγησις τοῖς απ-

(a) Ομολογ. 109.

λεγέποις sive *simplicioribus*, qui hujus salutaris peccatorum remedii alias negligentiores essent, injungitur, antequam sacræ Synaxi intersint. Non hic adeo rigidam, anxiam, aut nimis particularem à pœnitentibus confessionem exigunt *οἱ πνευματικοὶ* sive spirituales, (ita enim Confessorios nuncupant) ut inde subductis omissisque præ labili memoria aut pudoris gratia peccatis, vel faltem eorundem circumstantiis, se difficiles in absolvendo præbeant.

Sacerdos quidem μέλῶν τὸ δεῖαν ἐπιτελεῖν μηδαγαγίαν, ὅφειλε εἶναι προπύγμένως ἐξομολογημένος, *divinum mysterium* *confecturus primo confiteri* debet, ut in ipso initio præscribit διάταξις illa Liturgiæ, quæ *Chrysostomi* nomen præ se fert. Vereor tamen disciplinam hanc Ecclesiasticam collapsam hac ex parte desiderari posse, eamque Religiosis aut plebi, nisi fortasse in gravioribus peccatis, quæ vastant conscientiam, non adeo curæ esse, ut confessionem ante suscep-tum Sacramentum in necessariis reponendam censeat, cum toties intermittatur. Quod personarum crimen est, nec hac de re cum quoquam litem movemus,

movemus, modo juxta antiquos canonas debito modo fiat, nulliusque conscientiæ injiciantur scrupuli, quasi totius Eucharistiæ periturus esset fructus, nisi intima mentis consciæ arcana Pœnitentiario idem revelaverit.

Pueri licet tenellæ etatulæ, puta bennes, imo recens nati, modo sacro lavacro prius imbuti fuerint, sacræ communioni admoventur, quasi dictum illud Beatissimi Salvatoris, apud S. Joannem cap. vi. v. 53. *nisi comederitis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis*, hanc rem proprie spectasset, eandemque omnibus, tam infantibus quam adultis, sacra Elementa ore percipiendi, ubi ea administrari fas erat, imposuissest necessitatem. Quod si quis de male intellecta Christi mente ipsos eat criminatum, praxinque hanc non tantum non necessariam esse, sed ne decere quidem, cum infantes quibus fides & intellectus adhuc in semine, horum mysteriorum prorsus sint incapaces, objiciat, ad antiquissima Ecclesiæ secula, quibus pene universim inter fidei quasi articulos reconsitum erat hoc dogma, provocabunt:

L

Quo

Quo omni tempore pietati & necessitatibus ægrotantium, qui hoc sacro & cœlesti viatico muniendi sunt, melius provideatur, feria quinta sanctæ hebdomadis panis his usibus inserviturus ac destinandus consecratur, quem in margaritas comminutum, ac è calice, vel è cochleari, (postquam inferiori sua parte sacro isto liquore fuerit intinctus,) eductum, atque postea acerra ignis disco supposita exsiccatum, in pyxide (matræ sive lignæ sive argenteæ pro diiori aut pauperiori Ecclesiæ, in qua sacrum fit, statu) includunt reservantque. Pyxis autem hæc, τὸ Αρτοφέλον, sacculo bombycino ab omni situ, illuvie, ac injuria sacrum hoc depositum defendendi causa circumiecta, pone Altare superiori Bematis parte Episcopi, si in ista urbe vel oppido sedem ille habeat, throno imminet, parieti appensa. Illic lampadem accensam, interdum plures, honoris gratia, intueri est. Quandocunque occasio tulerit, particulas extractas in ædes infirmorum, singulas singulis tradendas, pompa quali quali deferunt Sacerdotes, qui panem hunc præsanctificatum non nude aut sine quapiam misura

stura exhibent, sed vino communi prius curant intingendum, hac duplice, ut videtur, causa, tum ut isto vehiculo, quo in stomachum rectius & facilis descendat, utantur, tum ut congeneres consecrati vini particulæ prius haustæ præ himio calore & tractu temporis nimium quam siccatae ac sopitæ hoc modo extinentur.

Si hac occasione arrepta hujus antiqui moris originem indagaturus, à recto tramite, cui insistendum esset, paulo deflectam, me à pietate tua veniam haud ægre consecuturum spero.

Ab ipsa prima *Christi* institutione quotquot *Christo* nomina dederunt, sacrae Synaxi sedulo & continuo incubere; quotidie passionis, quam hæc sacrosancta Symbola adeo diserte præse ferunt repræsentantque, memoriam repetiere, hoc spirituali pabulo sese reficientes; quod, ne reliqua testimonia aliunde proferenda in præsenti hic immisceam, colligendum videtur ex *Actorum* capite 11. v. 42. Tanta erat Christianorum fides, tantus zelus, pietas tanta, ut ne per biduum sibi abstinendum esse censuerint. Hoc ex intensissimo

L 2 erga

erga *Christum* amore factum est, qui instituit, & institutionem in omne seculum, usquedum venerit in nubibus mundum judicaturus, conservandam manda-
vit. Non sibi licere à sacro Altari ab-
esse, prout libitum erat, ad morem no-
strī putarunt, quasi hoc de Eucharistia
fuscienda præceptum parem obligan-
di vim ac cætera non habuisset. De
usu & beneficio ejus longe aliter sen-
fere omnes vere Christiani. Experti
quantum divinæ gratiæ ipsis exinde
affluxerit, quantos progreslus in exer-
citiis Spiritualibus hujus ope fecerint,
quam cœlesti gaudio post susceptionem
mentes perfunderentur, quantum deni-
que in fide Christiana quam amplexi
fuerint retinenda, adversus omnia hujus
vitæ mala, adversus mortem robora-
rentur, frequentes accurrebant. Vitam
gravissimis periculis certo exponi, ac
professionem Christiani nominis morte,
& quidem cruenta, crudeli vivicombu-
rio, laniera & crucibus ubique multatam
esse vident, sed sine horrore, sed læti.
Plane incertum erat, utrum in posterum
diem vivendum esset nec ne, cum in
ipso adeo saviretur. *Iesum* ideo quo-
tidie

tidie in Elementis sacrosanctis contem-
plantur, ipsius quasi in effigie coram ip-
sis crucifixi mors oculis quotidie ob-
versatur: hinc novæ vires quidlibet au-
dendi pro *Christo* suppeditantur; hinc
de novo ardet & in flammam erumpit
zelus. Hanc pietatem & zelum iterum
gliscentibus persecutionibus fovebat Ec-
clesia, quando numerus Christianorum
per *Romanum* imperium ampliaretur.
Nihil erat à Raptorum manu & vio-
lentia tutum, rari Sacerdotes, crimen
habebatur capitale & morte luendum
edictis Imperatorum convenire, licet
in facros cœtus. *Quid ergo* in hac
tristi rerum perplexitate agendum erat?
mori non recusabant pro *Christo*, modo
Christum in Elementis sacratissimis pri-
us receperint. Hinc ipsis permisum
erat, quantum quisque sibi vellet, ex
pane consecrato auferre, & apud se
reservare, ut si modo coram Judice
Ethnico sisteretur, si à Tribunal ad pa-
tibulum & crucem traheretur quispiam,
haberet quo mentem suam in ipso mor-
tis agone firmaret & solaretur. *Quod*
postea indulatum quoque fuit Eremitis
qui relictis urbibus sese inter densas

L 3 sylvarum

sylvarum arbores, aut in cryptis subterraneis procul è conspectu & consor-
tio hominum occuluerant, *Deo* soli va-
cantes. Non enim cum ipsorum vitæ
instituto quod secesserant conveniebat
in urbes frequenter redire. Eorum ple-
riique ad sacros ordines neutiquam ad-
missi, Sacramentum confidere non po-
tuerunt: quo tamen carere & privari
nimis durum, nimium triste & dolen-
dum videbatur, quod futurum esset uni-
cum tam diræ solitudinis remedium &
solamen. Ad ipsos ergo vel missus pa-
nis consecratus, vel inter suscipiendum,
si forte urbem repeterent, ejusdem ab-
lata massa in hos pios usus in secessus
sui levamen reposita. Huc origo pa-
nem consecratum reservandi referenda
mihi videtur, paulo ante nimirum ter-
centesimum à *Christonato*, uti conjecta-
ri fas est, annum, nec istorum tempo-
rum pietatem & zelum damnamus. Sed
cum in malos usus panem consecratum
à quibusdam reservari tandem comper-
tum fuerit, interdictum est à concilio
Cæsarugustæ in provincia *Tarraconenſi*
habito Anno CCCLXXXI. canone tertio,
ne quis eum secum auferret. Ut plu-
rimum

rium vero sacer panis reservatus à Sacerdotibus custodiebatur in usum ægrotantium, quo citius & opportunius ipsorum necessitatibus ac piis desideriis subveniretur : quod ex epistola *Dionysii Alexandrini Episcopi ad Fabium Antiochiae Antifitem de Serapione* clarissime liquet. Ille grassante sub *Decio* persecutione, præ animi infirmitate lapsus, morbo, qui mortem intentavit, tandem correptus, plane animi anxius erat, & de accersendo Presbytero, à quo absolveretur quam maxime solitus :

"Ἐδειμένος παῖς ἐπὶ τὸν πρεσβύτερον, νῦν δὲ
ἢν κάκειον παθέναι, αφίκεται μὲν ἐν δεκαεπτάκαιον, ἐντολῆς δὲ πάπα οὐκέτι εἰμι δεδομένης τὴς απαλλαγῆς τῷ βίῳ, εἰ δέοιτο, καὶ μάλιστα
εἰ καὶ περιπετείᾳ ἵκεταιοντες τύχοιεν, αφίκεται,
οὐ δὲ σέλπεται απαλλάσσωνται, βεαχόντες εὐχαριστίας απεδώκεν τῷ παιδεριῳ, αποθρέξαι καλέυσας καὶ τῷ πρεσβύτῃ κατὰ τὸ
τόματος ὅπταξαι. *Puer ad Presbyterum* currexit, jam nox erat : Presbyter autem ægrotabat ; sed quoniam in mandatis dederam, ut morituris, si peterent,
Et maxime si antea suppliciter postulassem, venia indulgeretur, quo bonæ spei pleni ex hac vita migrarent, exiguum

Eucharistiæ

Eucharistiæ partem ($\tauὸν μεριδὰ τῶν ἀγρατῶν$, ut S. Basilus in Liturgia sacram hostiam cuiuscunque distribuendam appellat) puer tradidit, jubens ut in aqua intinctam seni in os instillaret: apud Eusebium, historiæ Ecclesiasticæ lib. vi. cap. XLIV. Præ ingenti erga hanc Christi institutionem reverentia sensisse videntur, in mortis articulo Eucharistiæ participationem omnino necessariam fore; ideo tanta cum cura & diligenzia cautum est, ne ipsa destituerentur. Sane quisquis æternam salutem consecutus est, ipsum meritis mortis Christi consecutum firmissime credimus, nec ejusdem Symbola frequenter satis tractare quisquam potest, modo cum debita mentis reverentia tantis Mysteriis per quam dignissima accedat. Non tamen astringi debet salus æterna ad externam Communionem, quando illa felix opportunitas non datur. Voluntatem & desiderium cordis pro sacrificio accipit misericors Deus, nec plus deferendum signo, quam gratiæ internæ, nisi perfecto Christi sacrificio, quod in cruce obtulit, detrahere velimus. Sed jamdudum cessasse vetus ratio illam reservandi

servandi mihi quidem videtur, cum in orbe Christiano, & etiam apud *Græcos*, ubique Ecclesiarum privilegio frumentur, cuiquam jam liceat omni fere tempore Communioni interefse, & Sacerdotes præsto sint moribundis assistere. Nec opus est longa rerum ambage quo id fiat, si quis in extremis id vehementer cupiat, præcipue si hoc animadversum habeamus, Eucharistiam, modo ipsius essentialia spectemus, citius peragi, quam panem consecratum ex ciborio tolli posse.

Postquam Sacerdos ad Prothesin stans cæremoniis benedicendi panis, (cujus σφραγίδα sive supremam partem signaculo impressam in patina collocat, postea in corpus Christi consecrandam) defunctus fuerit, eodem, quo supra ostensum erat, modo ad benedicendum particulis (*μερισμα*) vel ex eodem pane vel ex aliis, (quos ideo προσφοράς dictos, Missarum celebrandarum tempore offerre solet populus) desumptis sese proxime accingit, ille secundam Oblatam manu accipiens dicit, εἰς την καὶ μητρὸν τὴν ὑπερευλογημένην ἐνδόξην δεσποίνην παῖδαν θεοτόκην, καὶ αὐτοπλήτην Μαρίας, ταῖς

ταῖς πρεσβείαις περσόδεξαι Κύριε τὸν θυσίαν
ταῦτην, εἰς τὸ ὑπέρεγγίον συνθοσιατήρεον. In
honorem & memoriam super omnes bene-
dictæ, gloriose Dominae nostræ Deiparæ
& semper Virginis Mariæ, cuius inter-
cessionibus suscipe, Domine, sacrificium hoc
in suer cælestè tuum Altare. Hæc ad dex-
trum prioris latus apponitur. Novem
vero alias in honorem & memoriam
S. Johannis Baptiste, SS. Apostolorum,
quorundam Orientalium celeberrimo-
rum Antistitum, S. Stephani primi Mar-
tyris, aliorumque quos expressim no-
minat διατάξις & præsertim Sancti illi-
us, cuius memoriam dies iste festus con-
secratur, & denique pro universo ordi-
ne Hierarchico, pro benefactoribus &
amicis, omnibusque viventibus, & in
omnium defunctorum, qui in Christo
sub spe vitæ æternæ obdormierunt,
memoriam, & peccatorum remissio-
nem. Omnes has particulæ ad Altare
majus, in quo solo fit Eucharistiæ con-
secratio, deferendas curat Sacerdos una
cum pane comsecrando, quem circum-
stant ac pene attingunt: Symeon Theessa-
lonicensis, ἦ μερις ἦ ὑπέρ τινος ἐγγὺς τῇ
Θείᾳ αἵρου κειμένη, ἐν τῷ ἐκείνον ιερῷ γρα-
δῖναι

διναι καὶ σῶμα γενέσαι Χειτόν, εὐθὺς αἴγα-
ασμὸν αὐτῷ μετέχει, ἐποχμάδεσσα δὲ καὶ τῷ
ποτεῖφ, ἵνεται τοῦ αἱματὶ Particula,
quae pro aliquo vivente offertur, (quod
de reliquis dicendum est) juxta sanctum
panem apposita, quando ille panis conse-
cratur & corpus Christi sit, illico & ip-
sa sanctificationis sit particeps, in cali-
cem vero missa sanguini unitur. Hinc
cuivis eruditæ Antiquitatis studioſo ap-
parebit manifestum, hodiernam hac in
re Græcorum praxin ab antiquissimo
Christianorum secundæ centuriæ ritu
(quem imitari videbuntur, licet quam
plurimis præ ingenio innovandi cupi-
dissimo cæremoniis auctum) non pa-
rum dissidere. Cum enim apud eos-
dem invaluerit opinio superstitionis ad-
modum ferax, defunctorum animas,
abditissimis quibusdam receptaculis
subtus terram prope ipsius centrum,
divinæ præsentiaæ adhuc exfortes non-
dumque compotes reponi, *diem judicii*
(ut elegantissime loquitur Tertullianus)
expectantes in candida, ex amicis &
propinquis superstites, quos hæc soli-
citudo tetigit, primo non nisi annua die
oblationes attulere, laborantibus anima-
bus

bus refrigerium quoddam adpostulan-
tes, nec distinctas quidem, in horum
vel harum memoriam & honorem,
nec tanquam ἀλατικάς sive expiatorias:
utpote quo charitas & honos, quibus
erga sanctissimæ recordationis Aposto-
los ac Martyres vita functos fereban-
tur, solenniori pompa elucescerent,
illorum meminisse Deum, dum sa-
crum fecerint, solummodo precati
sunt.

*Oblatæ hæ, ut loquitur (a) D. Gabri-
el, μετοχικῶς τῇ ἀγιασμῷ μεταλαμβάνου-
σιν participative sanctitatem accipiunt,*
quatenus nempe benedicuntur eodem
modo, quo panis in corpus Domini in
offertorio majori consecrandus; &
quam maxime cavendum est Sacerdo-
ti, ut idem monet, *ἴνα μὴ αὐτὶ τῇ σω-
ματῳ. τῇ Κυρίᾳ τὸν μετίδα κηγιωνόσον
μεταδώσῃ, ne pro corpore Christi, h. e.
pro particula consecrata, unam ex his
oblatis communicaturis exhibeat.* Fru-
stra ergo sunt, (b) qui pro Oblata-

(a) In tractatulo πρὶ μερίδων.

(b) Inter quos Arcadius cap. 10. &c. C. Bons
de rebus Liturg. L 2. c. I. pag. 311.

rum

rum numero totidem Hostias singulis Missis offerri opinantur; licet enim in patina reponantur, ἵνεμεναι τῷ σώματι τῷ Κυρίῳ καὶ αἱματὶ corpori & sanguini Domini unitæ, nullam aliam habentes consecrationem, ejusdem prorsum census cum reliquo pane benedicto sunt.

Finitis Missis solennioribus, quas diebus festis celebrant, incipit κολύβων προσφορά sive *Colyborum oblatio*. *Colyba* autem sunt leguminum & potissimum tritici grana decocta, quibus in satura immiscentur uvæ passæ, nuces, amygdalæ, aliaque καρυκέυματα sive condimenta. Lance accepta templum lustrat Sacerdos, unicuique, tam pueris ac mulieribus quam viris, hujus miscellæ portiunculam distributurus, quam omnes ab ipso, osculata vel manu vel veste in reverentiæ signum, gratanter & avide quidem accipiunt. Quo ritu se communem generalemque mortuorum Resurrectionem, cuius hoc Symbolum est, credere testantur, occasione, ut peculiari opusculo περὶ τῶν κολύβων ostendit D. Gabriel, sumpta è verbis Christi, S. Joannis c. XII. v. 24 *Amen amen,*

amen, dico vobis, nisi granum frumenti ceciderit in terram & mortuum fuerit, ipsum solum manet; si vero mortuum fuerit, multum fructum adfert. & S. Pauli, i Epistola ad Corinth. cap. xv. v. 36, 37, 38. Desipiens, quod tu seris, non viviscit nisi mortuum fuerit: & quod seris, non corpus oriturum seris, sed nudum granum, si casus tulerit, tritici, aut alicujus ex reliquis seminibus. Sed Deus ei dat corpus ut voluit, & singulis seminibus suum corpus.

Nullibi autem aut ad oculum clarius aut ad fidem verisimilius repræsentari videtur futuræ Resurrectionis mysterium, quam per stupendam illam granorum frumenti, quæ quasi evanescencia in terræ fulcis sepeliuntur, in spicas resuscitationem. Τα κερυκεύματα collybis commixta, cum D. Gabriel inepitulus mysteriorum in quovis ritu indagator varias tum animæ tum corporis virtutum, quibus sancti & probi homines in terris sese ornarunt, iisdem quoque in cœlis ornandi, species denotare fingat, more suo, hoc est, nuga-citer & imperitissime facit, qui levem & nullius prorsus judicii, ubi cujuspiam

am momenti res argumentorum pondere, vel si modo incertæ ac dubiæ fidei aut originis, conjecturis tractanda est, fere ubique sese prodit. Quanto melius dixisset fructus istos sive ornatus causa, sive potius condimentorum vice τῷ σῖτῳ ἐντῷ (uti κάλυψα præcise, nulla alia re addita, interpretatur *Suidas*) superaddi, ut palato hoc edulium gratius acceptiusque fiat.

Toto tempore Quadragesimali, quod pœnitentiæ solennius agendæ dicavit Ecclesia Catholica, præterquam Sabbato, Dominica, & festo $\alpha\gamma\iota\delta$ Euanđeliorum sive sacræ Annunciationis B. Mariæ virginis, sacrum facere neque per canonas neque per consuetudines ullatenus licet. Qua de causa isti dies profesti quadragesimæ dicuntur Αλετηργητοί. At ne solenne & maxime verendum Christi institutum, quod Ecclesiæ Christianæ ad exorandum hujus incruenti sacrificii oblatione & merito Deum quotidie celebrari intererit, hanc intermissione negligi videatur, tum ieiuniorum Quadragesimalium severitati, tum Eucharistiæ celebrationi frequentandæ providendum hoc modo antiquitus

antiquitus videbatur, ut intermedio illo tempore fieret τῶν πεντηασμένων λειτουργία, hoc est, *Præsanctificatorum* Missa. Ita hodie pro veteri instituto tertia post meridiem hora, qua jejuniū solvitur, vespertinarum precum tempore, licet quandoque quasi relaxata severiori disciplina illud tempus citra nefas censeant antevertendum, Elementa ante consecrata exhibent sumuntque Sacerdotes, ita ut sola consecratione excepta ritibusque præviis, prioris sit quasi imago & repetita celebratio. Quali autem precum laudumque forma hic ipsis utendum sit, ne vani novarum rerum affectores quippiam sibi arrogant, præscribit ἡ Ακρλυνδία sive Officium huic missæ deputatum, in libris Euchologicis reperiendum.

Kai ταῦτα μὲν περὶ τέπων.

Sub Ῥιεροσύνης sive *ordinis sacri* & *Ecclesiastici* titulo, licet grandius quippiam sonare videtur, comprehenduntur inferiora ministeria, διακονία, ἡ νηποτία, quæ quoquo modo ad Ecclesiam resque sacras spectant. Hujus septem sunt τάξεις sive ordines.

Θεοφόρος Αἴδινος, sive λαμπαδίερος,
ad

ad quem accensarum lampadum, dum peragitur Missa, aut aliorum, cura spectat; sed hujus vix aliqua ratio habetur.

Αναγνώσης, Lector, qui Evangeliorum aliorumque sacrorum librorum periochas populo legit, licet hoc quicquid est officii interdum ex Ambone peragat Diaconus. *Balsamon* in quartum canonem synodi *Trullanae*, τὸ τάχι-
μα τῶν Αναγνωσῶν, ἐδία τὸ ψάλμεν αὐ-
τὸς ἐπιπάθη, ἀλλὰ διὰ τὸ αναγνωσκεῖν
ἐπ' ἀμβωνῷ. ταῖς δέος γερφαῖς μετὰ
τῆς αὐτούσιν τῷ ὄρθρῳ ἐξ ἐκκλησίας Αναγνω-
σαι γελεῦται. *Lectorum ordo institutus*
est, non ut ipsi cantarent, sed ut divinas
Scripturas in ambone legerent post abso-
lutum officium matutinum: unde etiam
Lectores appellantur.

Ψαλτης, Cantor, cuius est τροπάριον
& καρόντες sive hymnos canere, inde
κανονικῇ audiunt, & eorundem præcen-
tor κανονάρχης *Cantuarcha*; horum sin-
gulos versus dum ille aut quispiam ali-
us, interdum puer, ad alterutram Chori
partem hac illac sese conferens, alta
voce recitat, hi pro ingenio suo modu-
lantur. Exulantibus autem cæteris hu-

M

mant

146 DE ECCLESIA GRÆCA
manioribus artibus, quas pax & molle
otium alunt, quibusque maxime de-
lectari solet ingenua libertas, in ista
miserrima ac dura, quam serviunt, ser-
vitute non est quod expectes, solam
musicam supereffe, quæ hic plane in-
suavis est, & absque omni arte.

Τιμοδιάκονος, Subdiaconus, qui sacro-
rum vasorum vestimentorumque cu-
stos est, & in Bemate Altaribus Mi-
nistrans, quicquid factō opus sit in sa-
cri faciendi apparatu pro ratione officii
peragit. Tantis enim cæremoniis agi-
tur, ne dicam oneratur, res illa max-
ime sacra, ut horum opera vix com-
mode desiderari queat.

De tribus reliquis superioribus or-
dinibus dicere omnino supervacaneum
est. Tantum hoc de officio Sacerdo-
tali monendum duco, illud, juxta ip-
pos, tribus constare partibus, (a) ἐν εξα-
σιᾳ καὶ δυναμει τῆς λυτρίας ἀρθρώπων
ἀμερτιας in facultate solvendi hominum
peccata, τῇ διδασκει docendi & instru-
endi populum, καὶ τῇ λειτουργῃ καὶ προσ-
φέρειν τὴν αὐταιμαχητιν θυσιαν πεῖσ τὸν θεό-

• (a) Ομολογ. p. 129.

& sacram faciendi & offerendi in-
cruentum sacrificium ad Deum.

In his vero Ordinibus, potissimum superioribus, conferendis ferio & rigide cavetur, ut quotquot ad Ecclesiasticum sive ministerium sive dignitatem promovendi sint, (b) ἔχωσιν ὅλα τῷ τῷ μέλῳ γένεται, ὅπου εἴραι αὐτογκαῖα εἰς τὸν, ut cuncta membra illæsa habeant, ut quod sui est, præstent.

Quod ad reliquas Ordinandorum qualitates ordinationumque ritus attinet, cum ea res longiorem accuratoremque requirat dissertationem, quam quæ huic compendio impendi possit, & plane sit præter institutum, mallem Te, si id tanti esse aestimes, ad libros Euchologicos & Archieraticos cætera que *Græcorum* ordinalia ablegare, quam in iis exinde exscribendis tempora tua diutius morari; hoc unicum ultra dixisse contentus, omnes ordines, etiam infimos, fieri per impositionem manuum, ut ἱερωμένη & χειροτονία apud quosdam scriptores idem interdum plac-

(b) Ομολογ. pag. 130.

Apud Græcos tum necessitas tum ex-
istimatio & honos sacerdotii hinc max-
ime constat, quod si quis criminum
admissorum conscientia gravatus, qui-
etem medelamque animæ laborantis &
sauciæ consequi velit, adeundus sit Sa-
cerdos.

Pœnitentiam vero istam, quæ abso-
lutionis gratiam post se trahit, necessa-
rio antecedit (a) ἡ διὰ ζόματος ἔξομο-
λόγησις πάντων τῶν αἱματηράτων καθ'
ἐκπεῖον, non scripto peragenda, sed
oris confessio omnium & singulorum pec-
catorum, cuius instituti rigor quomodo
emolliendus sit, supra ostensum e-
rat.

Non cuivis Sacerdoti licet Πνευματι-
κὸν five Confessarium agere, sed discre-
tioribus ætatis provectionis, quibus
illa facultas ab Episcopo, cui subja-
cent, demandatur: quos Spirituales
Patres tantopere colunt, ut τὸν κρίνοντας
(sic enim Græco-barbare dici solet, quia

(a) Opus. 132.

juxta præscriptum antiquorum canorum infligitur,) sive *βαττίου*, hoc est, quicquid in paenam inque indicium pœnitentiae injungitur præstandum, omni cum sedulitate præstare satagant. Paena in pecuniarias mulctas, (utinam non fraudibus & avaritia Sacerdotum) sape sæpius commutatur, quæ in isto rerum afflictissimo statu animum magis fortean angunt quam cilicum & rigidiora, quibus statis temporibus assuefiunt, jejunia, dum non nisi anxi labore corraduntur nummuli, quibus debito huic spirituali satisfiat: qua *κανοποίησεν*, (quam (a) D. Gabriel per *μπερακιον πλέωνιν καὶ τελείων τῷ κανό-* (b) sive *actualem impletionem* & *consummationem pœnitentiae* & *sententiæ ex canone præscriptæ explicat*) facta vel saltem fieri iudicata, τὸν ἐξομολογήμενον sive Pœnitentem ita absolvit Sacerdos; οὐ χάρει τῷ παντὶ πνευματῳ δικαιοῦ παπεινότων. ιχει σε συγκεχωριμένον καὶ λελυμένον, gratia sanctissimi Spiritus per meam humilitatem, id est me-

(a) Pag. 42. a.

150 DE ECCLESIA GRÆCA
diantem eo ministerio, te condonatum &
absolutum habet.

Variatur autem Absolutionis forma-
la, quæ Pœnitentiarii arbitrio & dis-
cretioni relinquvi videtur, cum res una
eademque sit diversis loquendi modis
exprimenda. Talis occurrit apud (b)
Christophorum Angelum, scriptorem non
omnino in explicandis Græcæ Ecclesiæ
ritibus contempnendum, *Kατὰ τὸν ἔχον-*
τον, ἢν εἰδὼν οὐ Χριστὸς τοῖς Απόστολοις αὐ-
τῷ, εἰπὼν δοκεῖν λύσην τῷ γῆς, ἐξαλε-
λεμένα καὶ εἰ τῷ Χριστῷ, καὶ κατὰ τὸν ἔχοντον,
ἢν εἰδὼκαν οἱ Απόστολοι τοῖς θησαυροῖς, καὶ
καθ' ἓν ἔχονταν ἐλαύον απὸ τῷ θησαυρῷ μη
ἴση συγκεχωρημένον. απὸ τῷ παῖρος καὶ τῷ
νίστῳ καὶ τῷ αγίᾳ πνεύματος αριν, καὶ
μετὰ τῶν δικαιῶν ἡ μερίς σε. Juxta po-
testatēm, quam Christus dedit Apostolis,
dicens, quæcumque solveritis in terra,
erunt quoque soluta in cœlo, & juxta
potestatēm, quam Apostoli dederunt Epis-
topis; & juxta potestatēm quam ab
Episcopo meo ipse accepi, eris venia de-
natus a Patre & Filio & Spiritu sancto
Amen: & cum justis portio tua. In

(b) Cap. 22.

precibus

precibus condonatoriis, quas exhibet Euchologium ἐπὶ μετανοήσιν τῷ ἔξοργλο-
γημένων super p̄niten̄tes & confessos
à Sacerdote recitandis, ita habetur, αὐτὸς
δέσποτα ἀ̄es, ἀ̄pes, συγχāρισον τὰς ἀμαρ-
τias, ipse Domine, relaxa, dimitte, &
condona peccata: τὰς δέλτas σε λόγῳ λυ-
σθαι εὐδόκισον servos tuos verbo absol-
vi benevolus dignare; item, ὡς αἰχαντὸς
καὶ φιλάνθεωπος Θεὸς συγχāρισον, ut bonus
& misericors Deus condona: alias, αὐτὸς
ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ πάτερ. In sēs Χειρὸς
συγχāρισαι σοι πάντα, δὲ τὸν ἐνώπιον αὐ-
τῆς τῇ ἐμῇ ἑλαχῖστοπi ὠργανογίσω καὶ ὡν
ἀπελάθῃ, Ipse Salvator noster & Do-
minus Jesus Christus condonet tibi om-
nia, quae nunc coram ipso meae tenuita-
ti confessus es, & quorum oblitus es:
alias, Αὐτὸς δέσποτα συγχāρισον καὶ τὸν
δέλτον σκ, δὲ πὶ τοῖς ἴδιοις οἷς ἐπεχεῖ πλημ-
μελήμασι δὶ ἐμὲ Τὰ αἰαξία καὶ ἐυπλεῖς, καὶ
διαλλάγηθι καὶ ἐνωσον αὐτὸν τῇ αἵᾳ ἐχ-
αλνοίᾳ, Ipse domine condona servo tuo
propria, quae commisit peccata, per me
indignum & humilem, & ipse reconciliatus
est, & Sanctæ Ecclesiæ illum
adjunge; alias, χιτὼν ὁ θεὸς συγχāρισον
τοι δὶ ἐμὲ τῇ ἀμαρτωλῇ, ipse Deus per

me peccatorem condonet tibi. Et quandoque brevissime lingua vernacula *as eisai συγχωρεμένος*, sis condonatus. E quibus ut ut variantibus formulis perspectissimum est, sententiam absolutionis à Sacerdote, qui hujus sacri ritus solus minister est, non in ipsius propria persona, multo minus *judicialiter*, sed *deprecative* tantum proferri: unde formulam istam, *η ταπεινότης μή εχει συγχωρημένον, humilitas mea te habet absolutum, hoc est, ego te absolvo*; ut & illam planius expressam, *απλύω σε απὸ πάσων αἱματίων σὺ οὐκ εἴδωμελογίων ἐγώποι τῷ θεῷ καὶ τῆς ἐμῆς αναξιοτητός absolvo te ab omnibus peccatis quae confessus es coram Deo & mea indignitate; & illam, Εχώ συγχωρει τοι πάσας τὰς αἱματίας συ---Ego condono omnia tua peccata, plane novitiam è Latinorum, quos imitari in plurimis amant, forma prorsus irreplisse à vero nullatenus abludit. Non parum (ut id hic obiter addam) Christianæ religioni apud illos usque firmandæ conductit Ecclesiæ in censuris infligendis authoritas, quam venerandam, sacram, & divinam habent. Ha-*

rum

rum enim metu à gravioribus peccatis, quæ Christiano nomini scandalum pariunt, admittendis, quos virtutis & modestiæ amor vix alias retinuisse, aque Tribunalibus *Turcarum* adeundis plane arcentur. Pœnam enim gravissimæ Excommunicationis, qua se ad Gehennam absq; omni remedio, si moriantur Ασυχάρητοι, damnari credunt, ipso facto incurrit, quisquis ad *Turcicam*, uti loquuntur, rejecta sententia Patriarchali, provocat *justitiam*, quod nemo audet, nisi qui Apostasiam desperabundus animo meditatur: quod etiam in superioribus ostendi. Tantum valet in gentem querulam & litibus deditissimam Authoritatis Ecclesiasticæ reverentia.

Desponsatio clandestina ἡ χρυφία μνημεῖα Græcis omnino interdicitur; ideo adhibitis testibus, quo confirmatiōr solenniorque reddatur, fit à Sacerdote.

Ille, postquam in sacrario manens, personis matrimonialem contractum (*μνήμηρον*) inituris, capitibus prius crucē signatis, ad sacras fores extra stantibus cereos accensos in utriusque manus tradiderit, una cum ipsis *eis raoν reverti-*

revertitur. Illic finitis tandem precibus, duobusque annulis, quorum alter aureus, argenteus alter super altari anteta quasi dedicationis & consecrationis gratia deponebantur, jam productis, illum viro, hunc fæminæ donat, hanc verborum formulam ter repetens: Αρραβωνιζεται ὁ δελθος της θεου ὁ δεινα την δελην της θεου τηνδε, εις το ονομα της Πατρος, και της νιας και της αγιας πνευματος, νυν και αει και εις της αιωνας των αιωνων.
Amen. Desponsat servus Dei N. servum Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Quam quoque formulam mutatis mutandis ad mulierem conversus iterum ter repetit. Αρραβωνιζεται η δελη της θεου, η δεινα, τον δελον της θεου, τονδε, &c. Desponsat serva Dei N. servum Dei. Dextris digitis immittuntur annuli, qui à Paronympho inde detracti vicissim commutantur, tum ne fœmina de inferiori ipsius forte, quam vilior annuli materia subinferre videatur, nimium doleat, tum ut hoc pacto firmetur, jus possessionemque rerum, quas habent vel sunt habituri, utrisque simul in communij cedere.

Post

Post sponsalia statim ad nuptias, modo velint sponsus & sponsa, proceditur, quas secreto fieri omnino illicitum est : μηδεὶς ματικῶς τεφανεῖται, ἀλλὰ παρόταν πλείονων, οὐ γά τοι ταπεινότερος ἔργαζεται σωφρονίζειται πικρορύμενος. δηλονόπ καὶ τῷ ιερώσι, ὡς τοῖς αἱρετέοις ιαυτὸν ἐμβάλλονται. τὰς αἰξίας ευθύνας εἰσπεριτομένη, κατὰ τὴν τῶν Ευκλησιαστῶν κανόνων διάταξιν. (a) *Nemo clam matrimonium contrabat, sed coram pluribus id fiat. Qui enim id agere ausus sit, pœnam subeat; etiam ipse Sacerdos, qui rebus indecoris sese ingesserit, pœnas quoque pro merito luat, secundum Ecclesiasticorum canonum ordinationem.*

Coronarum in nuptiis celebrandis adhuc constantissimus est usus, quarum symbola, ne dicam complementum, habentur; unde τεφανωματα pro nuptiis frequentissime occurrit, & τεφεδαι & τεφανεῖται idem ac ταμεῖαται. Coronæ autem ex oleaginis ramusculis constant, quos setæ candidæ purpu-

(a) *Harmenopulus apud Gabrielem Philadelph.* p. 55. 4.

reis intextæ circundant. Altera viri caput tegens, Sacerdos pronunciat, φεται δέλθω τῷ Θεῷ, ὁ δένα τὸν δέλπυ τῷ Θεῷ, τίνδε, εἰς τὸ στομάχην Πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματῷ. Coronatur, hoc est, in uxorem dicit servus dei N. servam Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti ; altera foemina coronat, eadem formula, mutatis mutandis, utens, φεται δέλπη τῷ Θεῷ τὸν δένα &c. hoc est, serva Dei coronatur, id est, nubit, &c. Dextris manibus ad invicem implexis ambos benedictione ter impertit, dicens, Κύριε οὐ Θεός οὐ μόνος, δόξῃ καὶ τιμῇ τεφάνωσον αὐτές. Domine Deus noster, gloria & honore corona eos. Denique commune poculum ab utrisque delibandum, tum in lætitiae & concordiae signum, tum in mutui convictus earundemque rerum possessioonis arrham porrigit.

Ad augendam nuptiarum solennitatem, communem quam victuri sunt vitam à sacra communione auspicantur sponsus & sponsa : ille quatuordecim, illa tredecim annis semper major ; neque enim immaturior ætas per canonas matrimonio apta est. Τῶν κρατεύτων

τέντων sive *quorum in potestate sunt*, sive sint Parentes, sive Domini, sive Tutores, consensum adeo necessarium hac ex parte judicant, ut citra ipsum, matrimonium illicitum & quasi πορεία habeatur: qualem quoque censuram vibrant adversus λαθεραμόνιας sive clandestinis nuptiis copulatos.

(a) Inter alia matrimonii contrahendi ἐμποδίσματα, impedimenta, censetur ἐκ τῆς αγίας Βαπτίσματος πνευματικὴ συγγένεια spiritualis cognatio e Baptismate oriundu, ut exempli causa, qui quempiam è sacro lavacro suscipit, ipse & filius ipsius ab ejusdem matre & filia arceantur: (b) Item qui duas sorores hac spirituali cognatione conjunctas ducit, item qui eundem patrem lustricum habent, παλινοὶ & νεογοῖδα, hoc est, juvenis & puella inde fiunt, ut loquuntur, ἀδελφοὶ πνευματικοὶ, hoc est, spiritualem quandam affinitatem contrahunt, ut ab istiusmodi nuptiis tanquam incestuosis quammaxime abhorreant.

(a) *V. Βασιλινῶν lib. 28. tit. 5. cap. 17.*

(b) *V. Determinationem metropolitae Corinthii Joasaphi apud Cruf. in Turco Grac. lib. 4. p. 314. v. eiusam p. 339.*

Cum

Cum statuant (c) τὰς γάμους ἐφ' ὅραις
 ζωῆς αὐτῶν εἰς καὶ δια κύριον δὲν εἰξαφί-
 νωται ὁ ἔνας τὸν ἀλλον neminem cuius-
 cunque periculi prætextu per totum vitæ
 terminum ab alicujus matrimonio di-
 mittendum, idemque esse τὴν συγχλή-
 εψιν πάντος ζωῆς αὐχένει-^{το}, totius vitæ
 inseparabile consortium; nescio utrum
 magis mirer an doleam tot repudiis le-
 viuſculis quidem de causis, ἐκτὸς τῆς πο-
 reias, extra casum adulterii, indultum
 esse, quasi vinculum istud, quod alias
 fatentur ἀπρόνοτον, pro vaga cujuspiam
 libidine & arbitrio adeo facile solvi
 potuifset. Huic malo Reverendorum
 Antistitium pietatem tandem aliquando
 occurſuram spero, quos tantum abeft,
 ut levitatis aut avaritiæ incusem, ut
 genti in vindictam, ubi odium, aut in
 novos amores, ubi fastidium irrepferit,
 effusissimæ & quam maxime effræni
 non aliter satisfieri posse credam, niſi
 hac iṇiqua indulgentia.

Oleum sacrum confidere Sacerdoti-
 bus licet, à quibus cavendum est max-
 imè, ut sit κανδαρεὸν χωρὶς πνος αρπύμα-

(c) Ομολογ. p. 135.

τῷ, puram absque omni condimento & mistura. Hoc licet ægri in extremis laborantes potissimum unguntur, ab aliis extra periculum mortis longe positis, vel doloris leniendi vel ægritudinis leviusculæ sanandæ causa, vel in spirituale gaudium munimense adversus infensissimum, quocum confligendum erit, animarum hostem, modo id expertant, (& expertunt id quidem sæpiissime,) ungendis non abstinent.

Hunc sacrum ritum soli administrant Sacerdotes, πρέπει νὰ πεστέχουν νὰ γίνεται τὸ μυστήριον τῶτο ἀπὸ ιερεῖς μὲ τὰ αὐθόντα τὸ μυστήριον, κὐ ὅχλοντο τὸν αὐλόν: convenit, ut attendamus hoc sacramentum, una cum iis, quæ illud consequuntur, a Sacerdotibus fieri & non a quoquam alio: juxta D. Jacobi sententiam, cap. v. 14. *infirmatur aliquis inter vos? πεστέχεσθω τὸς πρεσβυτέρος τῆς ἐκκλησίας, advocet presbyteros Ecclesiae.* Nescio tamen, an quod maxime volunt contenduntque hinc firmissime concludi debeat, plures in illo perficiendo necessario convenire oportere. Αὐθόντια τὸς ἄγιος ἐλαῖος sive *Officium sancti olei septem Sacerdotes in hunc finem congregandos*

gregandos statuit, quorum unusquisque partim ungendo, partim precando, munere suo seorsim defungitur. Non tamen numerus iste septenarius ita exigendus videtur, quin saltem, modo tres convenient, id peragendum sit. Aegrotantium frons, aures ac manus oleo hoc sacro obliniuntur. Unctionem autem semper comitantur preces, unde ritus iste Euchelais hoc est, *olei cum oratione nomen habet*: cuius formula exstat in Euchologio: Πάπερ ἄγιε, ιατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ πέμψας τὸν μηνογεῖθη συνιόντὸν κύριον Ιησοῦν Χειρὸν πᾶσαν τόσον ἴώμενον, καὶ ἐκ θανάτου λυτρέμενον, οἰσαι καὶ τὸν δῆλον σε τόνδε ἐκ τῆς περιεχόσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς αἰδενίας, καὶ ζωοποίησον αὐτὸν διὰ τὴν θελτῷ τῇ Χειρῇ σε, πρεσβείας τῆς ὑπεράγιας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτοκε καὶ αειπαρθενες Μαρίας &c.

"Οπι σὺ εἶ ἡ πηγὴ τῶν ιαμάτων Χειρὸς ὁ Θεός ἡμῶν, καὶ σοὶ τὸν δόξαν αὐτοπειπομέν τῷ πατερὶ καὶ τῷ ὑιῷ καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἱ καὶ εἴς τὰς αἰώνας τῶν αἰώνων. *Pater sancte, animarum corporumque Medicus, qui misisti unigenitum tuum filium Dominum Jesum Christum*

stum omni morbo medentem & a morte redimentem, sana quoque servum tuum N. a corporali & Spirituali, quæ illum detinet, infirmitate, illumque vivifica per Christi tui gratiam, intercessionibus sanctissimæ dominæ nostræ Deiparæ & semper virginis Mariæ, &c. Quia tu es fons sanationum Christe Deus noster, & tibi gloriam referimus, Patri & Filio & Spiritui sancto, nunc & semper & in secula seculorum.

Ædes infirmorum oleo hoc sacro tandem quoque obliniuntur, figura crucis parietibus postibusque expressa, quo tempore Sacerdotes Psalmum XC. qui habitat adjutorio altissimi cantando recitant. Sed de septem Græcanicæ Ecclesiæ Sacramentis hactenus.

Inter tot dirissimæ servitutis ærumnas, quæ Græcos pene obruunt, ac probra quibus Christianum nomen à sor-didissimæ & rerum sacrarum cõtemplationi prorsus ineptæ mentis homuncionibus, qui quicquid ultra sensuum sphæram attollitur, sannis & ludibrio proni excipiunt, quotidie βλασφημεῖται & laceratur, non leve tum divini favoris & misericordiæ, tum veritatis orthodoxæ

thodoxæ contra vaserrimas quorundam in orbe Christiano (qui ejus fundamenta sub prætextu sobriae & magis illuminatae rationis, subtilis ingenii præstigiis freti, apertissime avulsum eunt) machinationes stabiendi argumentum petendum duco, quod integrum illæfamque mysteriorum fidei professionem constantissime & inconcussa mentis firmitate adhuc retinuerint.

Nullus, quo de sanctissima ac individua Trinitate vel de incarnatione æterni filii *Dei* labefactantur Ecclesiæ Catholicæ dogmata, hactenus irrepit error. Simplicis fidei tenaces, curiosulis distinctiunculis, quibus magis obscuratur, eam non eunt explicatum. *Arii, Nestorii, & Pauli Samosateni cæterorumque Hæresiarcharum penitus damnatur vesania.* Quorum partibus si quis, Evangelicæ veritatis læsa manifestus, favisse deprehensus fuerit, illico è communione sacra ejectus, diris devovetur, non nisi ejurata cum lacrymis & deprecationibus, quam imbibatur, hæresi, in Christianorum orthodoxorum numerum iterum recipiendus.

Περὶ τρόπῳ τῆς ὑπέρβασιος, sive de modo
subsistendi

*Subsistendi personæ Spiritus S. cum Ecclesius Occidentalibus adhuc ipsis non convenit; nec, si Antistitum reluctantia (ita enim mollius loqui, quam cum quibusdam pravæ obstinationis culpam ipsis exprobrare mallem) spectetur, unquam posse convenire videtur. Criminantur Græci, Latinos hac in re mala fide egisse, qui, ipsis in consultationem non adhibitis, nulla reverentia, ratione nulla penultimi canonis Synodi Ephesinæ, quo id sub Anathemate vetitum erat, habita additamentum istud, *καὶ ἐν τῷ σύμβολῳ Κωνσταντινοπόλιτου* inseruisse ausi fuerint. Provocant enim ad Patrum scripta, ad acta Synodalia, ad Ecclesiasticæ Historiæ libros, ad codicum manuscriptorum fidem, quotquot reperiri poterunt, imo Romanam ipsam contestantur, symbolum illud duabus tabulis argenteis jussu Leonis tertii Pontificis Romani in Basilica S. Petri appensis Latine & Græce inscriptum, (a) ut-*

(a) *Vide etiam Epistolam Photii ad Archiepiscopum Aquileiæ, p. 529. in auctario Bibliothecæ Græcorum Patrum: ubi Doctissimum Patriarcha Symbolum illud appellat τὸ δύχαττον ἢ ἀντεῖλας Μαρτυρίας. Et τὸ μεταφράσμα Μαρτυρίας p. 536.*

N 2   potē

Epiſtola ad Michaelem Bulgariae Principem p. 2.
τὸις εἰρήνης καὶ θεόχορον τῆς ιερᾶς ἡμῶν λατρείας Μαΐθημα. *Justinianus Imperator in VII. Lege Cod. de Summa Trinitate, & fide Catholica Oeuvr. tñs πίστεως τετράς δὲ τὸ ἀγνοούμενον Μαΐθημα ἦτοι σύμβολον καρτάνευς τε καὶ φυλακτόν, τὸ παρὰ τὸν τὸν αἰώνα πατέραν ἐκτεῖν, &c. Hic enim titulus τῷ Μαΐθημα Σύμβολον præfigebatur, ut videre est apud Socratem in Histor. Eccles. I. I. c. 8. inde in ejusdem peculiare cognomentum transiit, vice illius promiscue usurpatum, utpote quod a singulis quoque Catechumenis ediscendum, memoriterque in veræ fidei tesseram recitandum esset.*

pote integrum, eademque qua à Patribus *Constantinopolitanis* verborum formula compositum,, hac additione prorsus caruisse. Quæde hoc dogmate in Synodo *Florentina* alterutrinque disputata fuerint, repetere instituti ratio non sinit, uti neque quid *Græci* Patres sua authoritate quam maxime venerabiles olim senserint. A majorum suorum vestigiis vel latum unguem discedere *Græcis*, qui hodie vivunt, religio est. Ita docuit reverendissimus Patriarcha *Jeremias*, idem dedit evictum *D. Cyrillus Lucaris*, quem licet in omnibus excusandum vix habeam, tamen sopita post cineres conditos invidia, longe meliori fato, quam quod quorundum malis artibus, & nequitia subiisset,

subiisset, æquis rerum æstimatoribus dignissimus videbitur, in Epistola, quam ad *Johannem Vytenbogardum* scripsit è *Valachia* adhuc Patriarcha *Alexandrinus*. *Ipsa*, id est, *Ecclesia Græca*, *Spiritum sanctum a Filio essentialiter, & interne, & quoad esse procedere negat*. Idem postea ad thronum *Constantinopolitanum* promotus in ὁμολογίᾳ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, qua sibi invidiam & fatale odium infelicissime conflavit, cap. I. πνεῦμα ἄγιον ἐκ τῆς Πατερὸς δίνεται πεφεργμένον *Spiritum sanctum a Patre per Filium procedentem*. Quali formula juxta *Græcorum* Patrum mentem utebatur; istud enim in Concilio *Florentino* fassi sunt *Russensis* & *Nicenus Antistites*, ὅποι ἀνατολικὶ ἄγιοι λέγουσι τὸ διὰ τῆς νίνης, οἱ δὲ δυτικὶ λέγουσι τὸ ἐκ τῆς νίνης—quod *Orientales Patres dicant Spiritum S. a Patre per Filium, Occidentales etiam a Filio procedere & potissimum S. Maximi & S. Johannis Damasceni*, quos in testes produxit *Marcus Ephesius*, ὃς ὡς εἴτε αὐτῷ, ἀλλ' ὡς διὰ τῷ Πατερὸς ἐκπορευόμενόν non ab illo, sed per illum a Patre procedentem. Unde maxime mirari subit, in re adeo

N 3   comperta

comperta rationem fugere potuisse se-
cundæ synodi sub *Parthenio Constanti-*
nopoli M.DC. XLII. contra *Cyrillum*,
habitæ assessores, illum hac iniustissi-
ma censura *εὐλατεύοντας*, quod in illa,
quam edidit, confessione, τὸν αἴδιον καὶ
τὸ παρκτικὸν τὴν ἀγίαν πνεύματις περοῦσαν
Πατέρος καὶ νέον ὑποτάξιον καθόραντας
καὶ δολικῶς ἐκκλησίας—*aeternam* & *substan-*
tialem Spiritus S. processionem ex *Pa-*
tre & Filio constitutat, præter Catholicæ
Ecclesiæ sententiam. Sed desino mi-
fari, cuin meminerim, Viri sancti fa-
mam apud *Græcam gentem* denigran-
dam ipsorum interesse; & hic quoque,
uti in aliis, humánis affectionibus, (qui
judicium & veritatem aliorum rapi-
unt; & bene dicta quovis prætextu in-
pejus interpretantur) nimium quan-
tum indultum fuisse. Ita denuo nu-
pera confessio, (a) Πνεῦμα τὸ ἄγιον αὐτὸν
οἰωνος ἐκπορευόμενον ὃν πατέρος—*Spiritus*
S. ab aeterno a Patre procedens: & ex-
pressius, (b) Τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον ὅπου
περούμενον ὃν μέγα τὴν Πατέρος, ὡς πηγῆς καὶ

{(a) Pag. 22. : (b) Pag. 50.

αρχῆς

ἀρχῆς τῆς θεότητος διὰ τὸ ὅποῖον ὁ αὐτὸς
ωντὸς μας διδάσκει λέγων, ὅταν ελθῃ ὁ
πατρίκλητος, ὃν ἐγὼ πεμψώ μην πᾶντα τῷ
Πατρὶ, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ παρὰ
τῷ Πατρὶ ἐκπορευεται. *Spiritum S. a so-*
lo Patre, utpote fonte & principio Deita-
tis, procedentem: juxta quod ipse Sal-
vator noster nos docet, dicens, cum ve-
nerit Paracletus, quem ego ad vos a Pa-
tre mittam, Spiritus veritatis, qui a
Patre procedit. S. Joha. Cap. xv. v.
26.

Ab argumentis vero recensendis, quibus processionem Spiritus S. à solo Pa-
tre esse enixissime contendunt, in præ-
sens abstineo, ea justo operi, si Deus
dederit, reservaturus; postquam uni-
cum illud, quod doctissimus & pien-
tissimus Martyr *Cyrillus* in prælaudata
Epistola fusius explicandum suscepit,
inde protulero; *Ipsa, Græca Ecclesia,*
Spiritum S. a Filio essentialiter, & in-
terne, & quoad esse procedere negat:
quia veretur, ne dicendo a Filio, ut a
Patre, duo afferat in divinis principia
existentiæ Spiritus S. quod esset impi-
um.

Interim, ut ab inquis suspicionibus
N 4. hanc

hanc Græcorum opinionem muniam, quasi in ceteris articulis heterodoxiam post se trahat, ab omni hæreseos Macedonianæ cæterorumque Πνευματομάχων labe puri & immunes, Spiritum S. esse ὄμοösior τῷ Πατέρι καὶ τῷ νιῷ, ejusdem essentiæ cum Patre & Filio, ab æternō Deum esse, ἐκπορευόμενον ἀπὸ τὴν ἡσίαν καὶ φύσιν τῆς πατερὸς αὐτορχού εἰτεν αἰωνίων, procedentem ab essentia & natura Patris sine principio sive æterne, ἵστημεν, æquali cultu adorandum ; deinde Spiritum Filii esse, hoc est, à Filio πεμπόμενοι, διδόμενοι, περιχειρόμενοι, ἐκχειρόμενοι, ἐμφυσομένοι, πεγίεναι, mitti, dari, profundi, effundi, inspirari, emitti, firmissima fide agnoscunt, hujusmodi vocabulis, quæ in Evangeliorum paginis Patrumve scriptis occurrunt, solummodo retentis. Quæ ultima ad missiōnem Spiritus S. à Filio in tempore factam plane referuntur : quam si quis processionem vocaverit, non repugnant, modo non intelligatur interna illa processio, secundum quam, ut loquitur D. *Cyrillus Lucaris*, *Spiritus Sanctus habet esse vel suam subsistentiam*. Nęque hoc modo Sanctissimæ Triados personas

sonas confundunt, aut τὰ περιουσικὰ
ἰδιώματα sive *personales* Filii & Spiritus Sancti *relationes* & proprietates auferunt, cum ὁ τρόπος γεννήσεως, quo Filius subsistit, & ὁ τρόπος ἐκπορθήσεως, quo Spiritus Sanctus, maneant distincti & inconfusi. Injuste ergo vapulant *Græci* ab intemperantis zeli viris, quasi fidei Catholicæ desertores, & de Spiritu Sancto tantum non hæretice sentientes; cum hinc fiat manifestum, litem hanc, quæ nimia cum animorum acritate ultra omnem Christianæ vel charitatis vel modestiæ modum alterutrinque agitata, horrendo inter Orientem & Occidentem Schismati originem dererit, quod moderationes fatentur, de phrasi & modo loquendi esse. Nec minus displicet aliorum temeritas, qui tanta cum confidentia, quasi arcanorum sanctissimi Numinis consciæ essent, pronunciant, Spiritum Sanctum hunc, quem de ipso errarunt, errorem ultum fuisse, & manifesta iræ in *Græcos* hac potissimum de causa indicia exhibuisse, eo quod *Constantinopolis* Imperii & Religionis *Græcorum* urbs præcipua in feriis Pentecostalibus, hoc est, die *Martis*,

tis, vicesimo nono die *Maii* A. Ch. M. CCCC.LIII. à barbaris hostibus occuparetur. Hujus consequentiae, quam ex hac circumstantia temporis rectissime deductam credunt, vim exemplo non absimili confodiam. *Rhodium* festo beatissimorum natalium Christi, A.Ch. M.D.XXII occuparunt quoque *Turcæ*; at quam iniquissimum foret, *Rhodienses*, aut milites *Hierosolymitanos* læse adversus *Christum* fidei reos hinc vel leviuscule suspicari, judicent æquiores.

Cum de statu functorum vita è Scripturis sacris, (quæ fundamentale istud principium, cui innititur omnis religio, diversas nimirum fortes ab animabus post emigrationem è corpore pro diversa vitæ in seculo anteactæ ratione subeundas esse, cuivis vel mentis sobriæ & non penitus obbrutescenti dedere evictissimum) humano ingenio sese in res creditu propositas curiose nimium & audacter ingerenti non omni ex parte satisfiat, non mirandum videbitur, si in sententiis de earundem modis, quos præ Revelationum defectu capere nequimus, vel re nondum in pressius
ex-

examen revocata male capimus, colligendis amplexandisque adeo facile sit erratum, quod in *Græcorum* excusationem hic monendum duxi, quos præcepit ac *κανόνες* sive mala antiquorum imitatio traxerit in errorem.

Cum piorum animas cœlos non recta petere, jam uti & olim in seculis antiquoribus, creditum sit, ubinam collocari debeant, suis quas sibi neestunt difficultatibus involuti, plane hærent; locum istum, ubi ubi sit, quem τὸς χεῖρας τῆς Θεοῦ, manus Dei, quia legitur in Ecclesiastici cap. III. v. 1. διηγεῖται ἐν χειρὶ Θεοῦ, vel *Paradisum*, ob Christi ad latronem de cruce simul pendentem verba, S. *Lucæ* XXIII. 43. vel finem *Abrahæ* ex S. *Matthæi* cap. x. v. 11. subinde nuncupant, omnino à cœlo distinguendum docet oratio illa, qua in Missis celebrandis utuntur: πρὸς τοὺς κατευθύνοντας τὸν λεπτομέρεον εἰπεῖν πολιάραστοις καὶ ζωνταῖς αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς αὐτοῖς, ὅπου ἐποκυπεῖ τὸ φῶς τοῦ περσοπεῖ σε. *Memento Domine omnium,* qui in spe resurrectionis & vitæ æternæ obdormiunt, & fac eos quiescere, ubi lumen vultus tuī respicit. Quorsum enim

enim hæc oratio, nisi illos futuræ gloriæ in divina præsentia postea complendæ nondum compotes supposuerit? Hac tamen sententia quasi retracta & damnata, vi veritatis adacti illas in cœlo collocare videntur: (a) ὅποι οὐνομάσει τὸν τόπον τέτον ἵνα οὐνομάσπειον εἴπαμεν, δὲν σφάλει: μέγονυν γε φικῆς πᾶς εἶναι αἱ ψυχαὶ εἰς τὸν χάρειν τῷ Θεῷ, καὶ εἰς τὴν ὑεώνιον βασιλείαν, καὶ (καθὼς οἱ ἀκηληστικοὶ υἱοὶ ψάλλοντες) εἰς τὸν ὑεών. Quocunque ex his nominibus locum istum quispiam appellaverit, non errabit; modo intelligat, animas divina gratia frui, & esse in cœlesti regno, & (ut hymni Ecclesiastici canunt) in cœlo. Quod de impiorum animabus, illas nimirum in locum ipsarum, hoc est, Αδην & πῦρ ἀιώνιον, Hadem & ignem æternum descendere, quasi melius edocti jam statuunt; quibus, uti in reliquis nominibus, hoc volunt significandum, (b) πᾶς εἶναι τόπος τῆς κατακλύσεως, καὶ θεῖας ὄργης, εἰς τὸν ὅποιον καταβάσιναι αἱ ψυχαὶ σκείνων, ὅπει μοσέυσον απ'

(a) Ομολογ. p. 87.

(b) p. 87.

ἴδω ὡργίσμένοις ἀπὸ τὸν θεόν καὶ ἀπεγνωσμένοις, locum esse condemnationis & divinæ iræ, in quem descendunt animæ abeuntium, quibus Deus irascitur & quos rejicit.

Romanenſium dogma de Purgatorio, quod τὸ πῦρ τὸ καθαρτικὸν frequentius appellant, maxima cum animorum contentione, verbis faltem rejicere videntur *Græci*, utpote nullo Scripturarum testimonio, authoritate nulla munientur; qua fide populum curant instituendum in confessione catechetica, (c) ἐδειμά γραφὴ διαλαμβάνει περὶ αὐτῆς, νὰ ἐνρισκεται δηλαδὴ καν μια πεθογιρθλάσις, καθαρτικὴ τῶν ψυχῶν ὑπεραπὸ τὸν θάνατον. Nulla Scriptura de hoc tradit, quod reperiatur quæpiam pœna temporaria, animarum purgativa post mortem, quod altero absurdo uti ipsis videtur, premunt; si anima, inquiunt, pro-peccatis illis satisfaciat, ἥθελεν ἐμπρεῖ νὰ δεχθῇ καὶ μέρος ἀπὸ τὸ μετόπερον τῆς μετανοίας, tum pari ratione Sacra-menti pœnitentiæ pars illic quoque pe-

(c) p. 86.

ragē

ragi possit, quod est, uti censem, ἐξ
απὸ τὸν ὄρθοδόξον διδασκαλίαν ab ortho-
doxa Doctrina alienum. Veruntamen
eum à flammis ustulatōrū licet quam
maxime abhorreant, animas in abdi-
tissimis recessibus conditas detentas-
que, tum (*αναζη*) xerumias subire ac
perpeti, tum viventium suffragiis, obla-
tionibus, & sacrificiis, si non penitus ti-
berari, saltem adjutas quoddam refrige-
rium percipere habeant persuasum, ab
his difficultatibus quomodo se bene ex-
pediverint (neque enim χριστοφύγεται mo-
ror) non mihi videtur adeo facile aut
conceptu aut explicatu. Ita enim Sa-
cerdos orat pro anima defuneti : με-
τὰ πνευμάτων δικαιῶν πεπλειαμένων τὸν
ψυχὴν τῇ δάλε σε, αὐτῷ, αὐταῖςον, φύ-
λαξον αὐτὸν εἰς τὸν μακαρεῖαν ζωὴν τὸν
παρεὶ σε, φιλάνθρωπε. Cum Spiritibus
iustis consummatis serviz tui animam,
Salvator, fac quiescere, illamque in be-
atam vitam, que apud te est, benigne,
custodi : & postea, Ο θεός τῶν πνευμά-
των, καὶ πάντας σωρήσ, οὐ τὸν δικαστὸν κα-
παπάτησας, τὸ δὲ διάβολον καταργήσας καὶ
Ζωὴν τῷ ιόσμῳ σε δορισάμενος αἴρος κύρε
αὐταῖςον τὸν ψυχὴν τῇ περιγραμένῃ δέ-

λε σν, τηδε, εν τόπῳ φωτεινῷ, εν τόπῳ
χλοερῷ, εν τόπῳ αναψυξεως, ενδα απ-
δεια οδύνη, λύπη, καὶ στραγγός, πάναμφρτι-
μα τὸ παρ' αὐτῷ πρεχθὲν εν λόγῳ ή ἔρ-
γῳ ή διανοίᾳ ως αἰγαλος καὶ φιλανθρωπος
Θεος συγχώροσον, Deus Spirituum omnis-
que carnis, qui morte conculcata & Di-
abolo expugnato vitam mundo largitus
es, ipse Domine, fac quiescere animam
servi tui defuncti N. in loco lucido, in
loco ameno, in loco refrigerii, ubi dolor,
ærumna, & suspirium aufugit. Omne
peccatum sive verbo, sive opere, sive
cogitatione ab ipso admissum, tu be-
nignus ac clemens Deus, remitte---ut
plurima hujusmodi, quæ in τῇ Αγολε-
δίᾳ τῇ ἐξοδιαστῇ seu officio exequiarum
ubivis occurunt, iam præteream.
Qua de causa μερίδας seu particulas
supra memoratas in antecessum offer-
re solent, ut docet D. Gabriel in
tractatulo τετράνταν μερίδων: Επ πρεσ-
φέρεμεν αὐτὰς ὑπὲρ τῶν εν Χειρῷ κορυ-
μηνῶν πατέσσον, καὶ αδελφῶν ἡμῶν καὶ φί-
λων καὶ συγγενῶν. τὸ δὲ τέλος, ίνα ταῦτη
αἱ μῆδας αὐτῶν ὁ κύριος εν τόπῳ φω-
τεινῷ, εν τόπῳ χλοερῷ, εν τόπῳ αναψυξεως,
ενδα απδεια, λύπη καὶ στραγγός καὶ ίνα
κατα-

καταπέμψῃ ἄνεοιν καὶ παρὰ ψυχὴν τῶν
κατεχόντων αὐτὸς αὐλαεῖν, καὶ δώσῃ αὐτοῖς
ἔλευσθείαν καὶ λύτρωσιν τῶν ἐν τῷ ἀδη
ζεναγμῷ καὶ σκηνών, κανδάπερ ή αγία
τὸ θεῖον ἐκκλησίαν διδάσκει κηρύγμα---Et-
iam illas offerimus pro iis, qui in Chri-
sto obdormierunt, patribus & fratri-
bus nostris, & amicis & cognatis: finis
autem est, ut Dominus illorum animas
collocet in loco lucido, in loco amæno,
in loco refrigerii, ex quo dolor & gemitus
exultat, & ut iis impertiatur re-
missionem & relaxationem ab ærumnis,
quæ illos detinet, detque iis libertatem
& redemptionem ab inferni gemitibus
& lacrymis; sicut sancta Dei Ecclesia
docet prædicatque. Ita in Missa Chry-
solomiana, prout hodie mirum in mo-
dum interpolata habetur, ὑπὲρ τεθνεώ-
των sive pro defunctis Sacrificium in-
cruentum peracturus Sacerdos dicit,
ὑπὲρ ἀναπάντεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς
τῷ δελε σὺ, δεῖνΘ., ἐν τόπῳ φωτεινῷ,
ἐνδια ἀπέδρα, λύπη καὶ τεναγμός, ἀν-
ταυσον αὐτὸν ὅπε τητοκηπτεῖ τὸ φῶς τῇ
περσόπῃ σὺ, pro requie & remissione
animæ servi tui N. in loco lucido, a
quo aufugit dolor & gemitus, fac eam
quiescere

quiescere, ubi respicit lux vultus tui.
 Hanc particularum offerendarum rationem suppuduit, ut videtur, *Cyrillum Lucarim* admisisse, qui aliam excogitavit; cujus verba hac de re ex epistola ante memorata exscribere non gravabor. *Eset hic inserendum περὶ μεριδῶν τῶν ἀγίων, quae μεριδεῖς novem minimae particulæ sunt panis, & decima S. Mariæ Matris Domini, quas post aquæ & vini in calice infusionem ab uno pane oblato sumptas penes Eucharistiae panem ponimus, ad significandum jam beatam esse sortem Sanctorum, qui, ut membra capiti Christo conjuncta, una in cœlesti gloria triumphant.* Missam hanc pro mortuis celebrare pro solenni instituto sui officii esse ducunt; neque enim alia est à *Chrysostomiana*, nisi quod illo tempore Epistolam & Evangelium pro mortuis legat Sacerdos, & in gratiam defunctorum, quos nominat, tot μεριδας apponat. (a) Ita praxin hodiernam adstruunt nuperæ Confessionis authores: *ἡ ἐκκλησίας μὲν διηγοτύννει περισφέρει διὰ αὐτὸς οὐδὲν μάρτυραν*

(a) Pag: 86:

καὶ περσευχὰς πρὸς θεὸν πέμπει ὑπὲρ αὐτὸς
σεως τῶν ἀμαρτιῶν: μαζὶ ὅχι ἐκεῖνοι να
πάρχουσι κανόν μίαν κολασιν καὶ μετ' αὐτῶν
να καθαρισθωνται. Ecclesia juste quidem
ob animas defunctorum incruentum Sa-
cramentum Deo offert, precesque fundit
pro remissione peccatorum; non quod,
cum vel aliqualem pænam subierint, pa-
stea purgentur; quod adjiciendum cen-
suere, ne Purgatorii dogma, quod à
se tantopere amoliuntur, & ad cuius
nomen quasi atteniti resiliunt, iisdem
tamen quæ defunctis impenduntur
officiis peractis, amplecti videan-
tur.

At dum ab errore Purgatorii anxie
nimis, ne dicam inepte, sibi caveant,
in errorem Origenicum de animabus
impiorum ex inferno tandem liberan-
dis videntur prolapsi: ita enim dog-
matice statuunt, βίβαια πολλοὶ αἴπερ τε
ἀμαρτωλὸς ἐλευθερώννται αἴπερ τῶν δεσ-
μῶν τῷ ἀδειᾳ, ὅχι μέταγοιαν ἢ ἐξομολό-
γησιν ἐδικάντες, αλλὰ μὲ ταῖς ἐυποιίας τῶν
ζῶντων καὶ περσευχὰς ὑπὲρ αὐτῶν τῆς ἐκ-

Pag. 83.
Pag. 84.

αλησίας,

κλησίας, καὶ μὲ τὸν ἀναίματον μάλιστα
 θυσίαν, ὅπε καθ' ἡμέραν περισφέρει ἡ ἔκ-
 κλησία διὰ τὰς ζῶντας καὶ τεθνηκότας
 ψυχῶν ὅλως: certo multi peccatores a
 vinculis Inferni liberantur, non ob ip-
 sorum pænitentiam aut confessionem in
 illis infernalibus claustris, sed ob vi-
 ventium pia opera & eleemosynas, prop-
 ter Ecclesiæ pro iis fasas orationes,
 & potissimum propter incuruentum sacri-
 ficium, quod quotidie offert Ecclesia pro
 omnibus viventibus simul & mortuis:
 item μένον αἱ θεῖαι λειτουργίαι, αἱ πε-
 σευχαὶ καὶ ἐλεημοσύναι, ὅπε τίνενται δι'
 αὐτὴν απὸ τὰς ζῶντας, ἔκεινα τὸ ὄφελον
 πολότατα, καὶ απὸ τῷ δεσμῷ τῷ Αδε-

ἢ ἐλευθερώσιν, solum divinæ Missæ,
 preces, & eleemosynæ, quæ a viventibus
 pro ipsa anima fiunt, illam maxime adju-
 vant, illamque a vinculis inferni libe-
 rant. Generalis autem Missa pro
 mortuis peculiari solennitate celebra-
 tur Sabbato ante Pentecosten, om-
 nium animarum memoriaz sacro.

Statis diebus anniversariis defunctorum parentum, cognatorum, amicorumve sepulchra invisiere pietati ducent, exequias solennes hoc ritu re-

O 2 petituri;

180 DE ECCLESIAE GRÆCA
petituri; postquam vero Sacerdos,
quod sui officii est, peregerit, expli-
catis super sepulchra strophiolis, pro-
ductisque cibis denuo apparant con-
vivium non sine hilaritate, utpote qui-
bus ex longa consuetudine menti in-
fixum est, se his ritibus finebris
functos de mortuis optime mereri.

Imagines sculptas, præcipue vero
prominentiores, tanto animi fastidio ac
indignatione rejiciunt *Græci*, ut in *La-*
tinos hac in re, quasi iis cum *Ethnicis*
plane convenisset, excandeant inve-
hanturque, D. Joha. *Damascenum*,
quem inter præcipuos Ecclesiарum Ori-
entalium doctores merito numeran-
dum arbitrantur, secuti. At pictura-
rum, quas εινός γερπτας sive imagi-
nes pictas nuncupant, sive Christi sive
Sanctorum, longe diversa est ratio, quæ
ἄγια καὶ σεπταὶ, sacræ & venerandæ
habentur. Has δοξαζειν, πιμὲν καὶ
περτυνεῖν (singulis enim hisce vocabu-
lis promiscue utuntur) honore & cultu
prosequi & adorare ipsis solenne est. In
celebrium Vesperarum ministerio, ex
ordinatione *Philothei Patriarchæ Con-*
stantinopolitani, sacerdos non nisi post
tres

tres reverentias (*μεταροῖς*) coram imagine Christi, totidemque coram imagine virginis Deiparæ factas, sacramentum ingreditur; & ita in tempore celebrandæ Missæ fiunt τελια πεστυνόματα ἐμπεράτερη τὸ εἰργόν τὸ Σωτῆρόν καὶ τὸ τριεργίας Θεοτύχος, tres adorations coram iisdem imaginibus: (a) quas etiam pro diversa officii in sacris faciendis ratione subinde pariter ille colit & thymiamate suffumigat; cujusmodi imaginibus ornatur Tabulatum istud, quo Bema à reliqua Ecclesiæ parte disjungitur, ut populo introeundi magis obviæ & conspicuæ sint. At in celebrioribus Sanctorum festis, quo populi reverentia adversus illorum memorias magis accendatur, eorundem picturas in chartis graphicè è prelo elaboratas in suggesto prope medium chori partem positas (ideo ἐνέγκας τὴς πεστυνόματος dictas) producunt, quas inclinato corpore & genibus honoris causa unusquisque fere osculari gestit. Culsum hunc tum septimæ Synodi, quæ ip-

(a) *Vide Sancti Chrysost. liturg.*

sum

sum stabilivit inque usum revocavit, auctoramento, tum hoc prætextu, ut ut levi, adversus ingentem istam argumentorum quibus obruitur, copiam satis munitum opinantur. (b) Ήμεις ὅταν πολλοὶ τὰς εἰκόνας καὶ τὰς περσκυνόμεν, δὲν περσκυνόμεν τὰ χράματα, ἢ τὰ ξύλα, μὲν τὰς ἀγίας ἐκείνας, τῶν ὅποιων ἔναι αἱ εἰκόνες, δοξάζομεν μὲ περσκύνησιν δυλεῖας, βαλλωντας μὲ τὸν νῦν μας ἢ ἐκείνων παρεσιαν εἰς τὰ ὄμρατα μας. *Nos cum honoramus imagines, easque colimus, neutiquam colores aut lignum colimus, sed ipsas sanctos, quorum sunt imagines, cultu duliciæ: mente nostra illos nostris oculis adesse concipientes:* item (c) ὅτε δίδεται αὐτῷ τὰς ὄρθοδοξές εἰς ἢ πέχυν τῆς ζωγραφικῆς, ἀλλὰ εἰς τὰ πέρσωπα τῶν ἀγίων ἐκείνων, ὅπου αἱ εἰκόνες παρετάνοσι, *Cultus iste ab orthodoxis non exhibetur erga artificium picturæ, sed sanctorum personas, quos imagines istæ repræsentant.* Sed de his plus satis.

Habes jam, *Vir Nobilissime & Amplissime, de Ecclesiæ Græcæ, quæ insig-*

(b) Pag. 237.

(c) Pag. 238.

ni divinæ bonitatis miraculo inter tot ærumnas fidei Christianæ retinentissima adhuc perseverat, regimine præcipuisque dogmatibus ac ritibus qualem qualem commentariolum, quem, cum oratione longè productiori iste facile deduci potuisse, summa rerum capi. ta delibasse contentus, ultro & de industria contraxi. Cum vero de *Græcia* (eheu!) quam afflictissima alias bene mereri vix possim, ardentissimis votis, quibus *Tibi* pro vera illa pietate, quam nullis aulæ deliciis, blanditiis nullis, nullisve honoribus expugnabilem servas illibatam, & pro ingenti isto, quo erga universum populum Christianum affectu propendes, nihil gratius, optatius nihil fore dudum pro comperio habui, apud *Christum* communem nostrum Salvatorem, quoad vixero, contendam, ut ipsa è *Turcarum* tyrannde mutuis Christianorum Principum auxiliis tandem erepta, pristinæ puritati restituatur. *Christe audi nos, AMEN.*

E Collegio B. Mariae
Magdalene OXON.
Augusti xx. A. Ch.

M. D. C. Lxxv.

AMPLITUDINI TUE
Dedisseimus

T. S.

F I N I S.

Folio.

LE Blanc *Theses Theologicae.*
Jamblichus de Mysteriis Ægyptiorum, Gr. Lat.

Marmoræ Oxoniensis.

Catalog. Librorum Bibl. Bodleianæ.
Historia Universitatis Oxoniensis.

Charltoni Onomasticon Zoicon.

Tavernier's Travels.

Royal Pharmacopœa.

Pocock on Micah and Malachi.

Hammond's Sermons.

Pell's Tables of Square Numbers.

Petry's History of the Church.

Cæsars Commentaries, English.

Theatri Oxoniensis Encœnia.

Quarto.

Wallisii opera Mechanica.

Horroci Astronomia.

Mercatoris Logarithm. Tech.

Gregorii Exercitationes Geom.

Pell's Algebra.

Wallisii Exercitationes Tres.

Octavo.

Rhetores Selecti, Græc. Lat.

Mayern de Arthritide.

Elenchus motuum in Anglia.

Needham de formato Fætu.

Lower de Corde.

Crows Elenchus Script. in Script.

N

H